รายงานการศึกษาส่วนบุคคล

(Individual Study)

เรื่อง ยุทธศาสตร์ในการนำแนวพระราชดำริ มาประยุกต์ใช้ในสังคมเมือง

จัดทำโดย คุณชวลี อมาตยกุล

รหัส 1055

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 1

สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ

ประจำปี 2552

ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล

(Individual Study)

เรื่อง ยุทธศาสตร์ในการนำแนวพระราชดำริมาประยุกต์ใช้ในชุมชนเมือง

จัดทำโดย คุณชวลี อมาตยกุล

รหัส 1055

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 1

สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ

ประจำปี 2552

รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความหมายของการพัฒนาว่า

"...การพัฒนา หมายถึง ทำให้มั่นคง ทำให้ก้าวหน้า การพัฒนาประเทศก็บ้านเมืองมั่นคงมีความเจริญ ความหมายของการพัฒนาประเทศนี้ก็เท่ากับตั้งใจที่จะทำให้ชีวิตของแต่ละคนมีความปลอดภัย มีความเจริญ มีความสุข..."

ดังนั้นการพัฒนาประเทศให้ประสบผลสำเร็จต้องเริ่มจากพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งในด้านความเป็นอยู่และการทำมาหากิน

ประเทศไทยได้เริ่มนำแนวคิด Modernization มาใช้ในการพัฒนาประเทศตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยการเปิดประตูสู่โลกตะวันตก ทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากการล่าอาณานิคม นอกจากนี้ยังทรงริเริ่มให้มีการเลิกทาส และให้ทุกคนมีโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกันด้วยการก่อตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันเป็นรากฐานแห่งความเท่าเทียมกันในสังคม (Social Equity) ต่อมาเมื่อประชากรของประเทศเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาตามแนวคิด Modernization จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ได้ทวีความสลับซับซ้อนขึ้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติจากแผน 1-7 เน้นความเจริญทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว เป็นการพัฒนาที่ไม่สมดุล มุ่งเน้นเพียงปัจจัยภายนอก ตามแนวตลาดเสรี ทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจรวมศูนย์อยู่ที่ "เมือง"คนที่มีฐานะดีอยู่แล้วยิ่งร่ำรวยมากขึ้น ส่วนคนที่ยากจนกลับจนลงกว่าเดิม เกิดเป็นวงจรแห่งความยากจน คือ ความขาดแคลน โรคภัยไข้เจ็บ และความไม่รู้

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับ 8 เริ่มให้ความสำคัญแก่ "คน" มากขึ้นโดยให้ "คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา"แผน 9 ได้น้อมนำ "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ"และแผน 10 มุ่งพัฒนาไปสู่ "สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน"โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคีการพัฒนา

แนวพระราชดำริ "บวร"เป็นแนวคิดด้านการบริหารการพัฒนาชนบทที่เป็นตัวอย่หนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นหลักการพัฒนาโดยใช้หลัก บ้าน วัด ราชการ และโรงเรียน มาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของคนไทย โดยอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ของทุกฝ่าย กล่าวคือ ให้บ้าน วัด ราชการ และโรงเรียน รับฟังข้อคิดเห็นและก้าวเดินเพื่อพัฒนาไปพร้อมๆ กัน

โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นโรงเรียนสำหรับผู้มีรายได้น้อยที่ทางกรุงเทพมหานคร ตั้งขึ้นสนองความต้องการ

ของชุมชนที่อยู่ท่ามกลางสังคมเมืองที่เจริญก้าวหน้าอย่างสูงสุด การนำแนวพระราชดำริ "บวร"มาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ โดยนำหลักสามประสานมาใช้ในการส่งเสริมการศึกษา ใช้นโยบาย "พี่ช่วยน้อง" คือใช้กลุ่มโรงเรียนที่มีศักยภาพสูงกว่ามาช่วยโรงเรียนที่ยังอ่อนด้อ การเปิดโอกาสให้อาสาสมัครทั้งคนไทยและต่างชาติ รวมทั้งสถาบัน องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อยกระดับการศึกษา การส่งเสริมสุขภาพนักเรียนให้ได้บริโภคอาหารครบ 5 หมู่ อย่างสะอาด ถูกหลักอนามัย และประหยัดโดยนำโครงการเกษตรเพื่อ อาหารกลางวันมาปรับใช้ โดยใช้หลักการลงทุนที่ง่าย ประหยัด ใช้พื้นที่น้อยเพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียนในชุมชนเมือง ซึ่งมีพื้นที่ไม่เพียงพอที่จะทำการเกษตรอย่างเต็มรูปแบบ นอกจากนั้นยังส่งเสริมให้มีการจัดตั้งโครงการสหกรณ์โรงเรียน เพื่อฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้ระบบสหกรณ์ อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เข้าใจหลักของการทำงานร่วมกัน การทำบัญชี การจัดสรรผลประโยชน์ รวมถึงการส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้ปกครองนักเรียนที่มีพื้นฐานยากจนได้มีรายได้เสริม โรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ จึงเป็นตัวอย่างอันดีที่แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ เพื่อชี้ให้ผู้บริหารเห็นถึงกลยุทธ์ในการนำแนวพระราชดำริไปใช้ในการพัฒนา

แม้นว่าโครงการพัฒนาโรงเรียนวัดปทุมวนารามจะเป็นเพียงโครงการเล็ก ๆ โครงการหนึ่งในหลาย ๆ โครงการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี แต่ก็เป็นเสมือนแหล่งศึกษาการพัฒนาทางการศึกษาที่ทุกหน่วยงานที่สนใจสามารถนำไปเป็นตัวอย่าง และเป็นแนวทางแก่ผู้บริหารที่อาจจะต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับโครงการพระราชดำริ สามารถนำประยุกต์ใช้ ทั้งยังมุ่งหวังให้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นตัวอย่างให้นักการทูตที่ต้องไปปฏิบัติงานในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศต่าง ๆ ในทวีปอาฟริกา เอเชียตะวันออก โดยเฉพาะอาเซียน สามารถนำไปใช้ในการผลักดันความร่วมมือของประเทศไทยกับประเทศนั้น ๆ เพื่อพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศที่เป็นรูปธรรมได้ในอนาคต ตามเจตนารมย์ของการเป็นนักบริหารการทูตที่ดี

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้พระราชทานพระราชานุเคราะห์นานัปการให้แก่โรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ เลขที่ 969/1 ถนนพระรามที่ 1 แขวงปทุมวัน เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร เป็นโอกาสให้ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษา ค้นคว้า ประกอบการทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้ นอกจากนั้นยังพระราชทานพระราชานุญาตให้ผู้วิจัยได้เข้ารับการอบรมในหลักสูตรนักบริหารการทูตของสถาบันเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ นับเป็นการพัฒนาบุคลากรของกองงานในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีอีกทางหนึ่ง ทั้งยังได้พระราชทานคำแนะนำในการเลือกหัวข้อการนำเสนอ และพระราชทานหนังสือ วารสาร เอกสาร ข้อมูลต่าง ๆ จากห้องสมุดส่วนพระองค์ และยังได้พระราชทานคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่งในการศึกษาค้นคว้า

ขอกราบนมัสการพระเดชพระคุณพระธรรมธัชมุนี เจ้าอาวาส พระราชบัณฑิต ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และนายอนุรักษ์ กาญจะโนสถ ไวยาวัจกร วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร ที่สละเวลาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการทำรายงานฉบับนี้

ขอขอบพระคุณ พลเอกวาภิรมย์ มนัสรังษี จากกรมราชองครักษ์ นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ และนางสาวอุศนีย์ ธูปทอง จากสำนักงานประสานงานโครงการอันเนื่องมาพระราชดำริ ที่มอบเอกสารเกี่ยวกับโครงการพระราชดำริ และเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้วิจัยได้นำมาค้นคว้าเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษา

ขอขอบพระคุณ นางภัทรภร จิโรจวงศ์ ผู้อำนวยการ นายวีระพงศ์ จันทรวงศ์ รองผู้อำนวยการ คณะครู และนักเรียนโรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่สละเวลาอันมีค่ามาให้สัมภา อนุญาตให้เข้าไปทำการศึกษา ทั้งยังมอบเอกสาร และข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับโรงเรียน เพื่อให้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้า ประกอบการทำรายงาน

ผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือ ร่วมมือ และสนับสนุนจากบุคคลจำนวนมาก ไม่อาจกล่าวนามได้ทั้งหมด จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

รายงานฉบับนี้คงไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ หากไม่ได้รับคำแนะนำและค เอาใจใส่จากรองศาสตราจารย์ ดร. สมพร แสงชัย ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าช่วยให้คำปรึกษาแนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่งแก่การศึกษาค้นค า ผู้วิจัยขอถือโอกาสนี้กราบขอบพระคุณเป็อย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. สุรชัย ศิริไกร และ ดร. จิตริยา ปิ่นทอง ที่กรุณาเสียสละเวลาร่วมเป็นกรรมการ รวมทั้งให้คำแนะนำที่ทำให้รายงานฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ที่สำคัญที่สุดคือถ้าไม่ได้รับความเอาใจใส่อย่างดียิ่งจาก นางสาว จันทร์ทิพา ภู่ตระกูล ผู้อำนวยการสถาบันเทวะวงศ์วโรปการ และเจ้าหน้าที่ทุกคนของสถาบัน ฯ รายงานฉบับนี้คงไม่มีโอกาสสำเร็จสมบูรณ์ได้ดังต้องการ จึงขอกราบขอบพระคุณ และขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร ง

กิตติกรรมประกาศ ฉ

สารบัญ ซ

สารบัญตาราง ฎ

บทที่ 1 บทนำ 1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา 2

1.3 ขอบเขตการศึกษา 2

1.4 วิธีดำเนินการศึกษา 2

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา 3

1.6 นิยามเชิงปฏิบัติการ 3

1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ 4

บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 5

2.1 แนวคิด ทฤษฎี และปรัชญา 5

2.1.1 แนวคิดการทำให้ทันสมัยอย่างตะวันตก (Modernization) 5

2.1.2 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) 9

2.1.3 แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) 12

2.1.4 เกณฑ์การวัดประสิทธิผลของการพัฒนา 16

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 19

2.3 สรุปกรอบแนวคิดในการศึกษา 20

บทที่ 3 วิธีการศึกษาวิจัย 23

3.1 ความหมาย ความเป็นมา จุดมุ่งหมาย และวิธีดำเนินการ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 24

3.1.1 ความหมายของคำว่า “โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” 24

3.1.2 ความเป็นมาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 25
3.1.3 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาดังนี้ 30
3.1.4 แนวทางในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 31
3.2 แนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร 35
3.2.1 ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชนเริ่มตั้งแต่ในครรภ์มารดา 37
3.2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน 38
3.2.3 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการเรียนรู้ทางวิชาการ 39
3.2.4 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการอาชีพ 39
3.2.5 ปลูกฝังจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 40
3.2.6 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 40

บทที่ 4 วิเคราะห์โครงการพระราชดำริที่โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 41

4.1 ความเป็นมาของโรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 41
4.2 การสนองพระราชดำริและการได้รับความร่วมมือทางด้านวิชาการ 43
4.3 แนวพระราชดำริด้านต่าง ๆ ที่พระราชทานให้โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ฯ 45
4.3.1 ด้านงานอาชีพ 45
4.3.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน 46
1) โครงการเกษตรปลอดสารพิษ 46
2) โครงการศึกษาและพัฒนาต้นแบบการใช้เทคนิคการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่ออย่างง่าย (Tissue Culture) 48
3) โครงการสหกรณ์ในโรงเรียน 49
4) โครงการ Mighty Mice 51
4.4 ผลงานและความสำเร็จ 52
4.5 แผนยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาสู่มาตรฐาน 54

4.6 วิเคราะห์ความสำเร็จของการนำแนวพระราชดำริมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนวัดปทุมวนาราม ฯ 55
เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนและความหิวโหย (Eradicate Extreme Poverty and Hunger) 56
เป้าหมายที่ 2 ให้การศึกษาระดับประถม (Achieve Universal Primary Education) 57
เป้าหมายที่ 3 ส่งเสริมความเสมอภาคให้กับทั้งหญิงและชาย และพัฒนาศักยภาพให้กับสตรี (Promote Gender Equality and Empower Women) 58
เป้าหมายที่ 7 ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของสภาพแวดล้อม (Ensure Environmental Sustainability) 59
เป้าหมายสุดท้าย ให้ความสำคัญกับการเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนา (Develop a Global Partnership for Development)) 60
4.7 การวิเคราะห์แนวพระราชดำริ “บวร” 65
เสาหลักที่ 1 การเรียนเพื่อรู้ (Learning to know) 66
โครงการพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราชอาณาจักรกัมพูชาด้านการศึกษา วิทยาลัยกำปงเฌอเตียล ตำบลซ็อมโบร์ จังหวัดกำปงธม ราชอาณาจักรกัมพูชา 66
เสาหลักที่ 2 การเรียนเพื่อปฏิบัติ (Learning to do) 70
เสาหลักที่ 3 การเรียนเพื่ออยู่ (Learning to be) 73
โครงการส่งเสริมกิจกรรมโรงเรียนวัฒนธรรมเด็กกำพร้า (หลัก 67) เมืองโพนโฮง แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 73
เสาหลักที่ 4 การเรียนเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุข (Learning to live together) 76
โครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน – ห้วยซั้ว (หลัก 22) เมืองนาทรายทอง แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 76
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ 81
5.1 สรุปผลการศึกษา 81
5.2 ข้อเสนอแนะ 82
บรรณานุกรม 85
ภาคผนวก 89

ก. ตารางแสดงสถิติ และข้อมูลต่าง ๆ โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ฯ 89
ข. แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน 105
การประชุมผู้ปกครองนักเรียน และงานรวมพลังสร้างคนดีถวายเป็นพระราชกุศล สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ 105
สรุปผลการประชุมผู้ปกครองนักเรียน และ งานรวมพลังสร้างคนดีถวายเป็นพระราชกุศล สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ 106
แบบสำรวจความต้องการฝึกอบรมอาชีพ 107
สรุปผลการสำรวจความต้องการฝึกอบรมอาชีพ 108

ประวัติผู้เขียน 111

สารบัญตาราง

สถิติจำนวนนักเรียนโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ ปีการศึกษา 2545-2552 89
สถิตินักเรียน ปีการศึกษา 2549 90
สถิตินักเรียน ปีการศึกษา 2550 91
ข้อมูลนักเรียนย้อนหลัง 3 ปี ปีการศึกษา 2546 - 2548 92
แผนการรับนักเรียน ปีการศึกษา 2550 93
จำนวนนักเรียนโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ (ปีการศึกษา 2549) 94
การศึกษาขั้นพื้นฐาน : ระดับการศึกษาปฐมวัย 96
ผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน : ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา 97
ข้อมูลนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2546-2548 ที่ศึกษาต่อ 98
ข้อมูลนักเรียนหลังจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2548 98
สถิตินักเรียนหลังจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2548 99
สถานศึกษา(สายอาชีพ)ที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2548 ไปศึกษาต่อ 99
โรงเรียน (สายสามัญ) ที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2548 ไปศึกษาต่อ 100
ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ช่วงชั้นที่ 3
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550 - 2551 101
ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ช่วงชั้นที่ 2
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2551 102
ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ช่วงชั้นที่ 2
ระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ปีการศึกษา 2550 - 2551 103
ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ช่วงชั้นที่ 3
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 104

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศให้ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวคือ "คน"หรือ "ทรัพยากรมนุษย์"(Human Resource) ในการพัฒนาประเทศเพื่อจะได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีจึงต้องพัฒนาให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งในด้านความเป็นอยู่และการทำมาหากิน ควบคู่ไปกับการพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์ จึงจะเกิดเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน การจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้นได้นั้น จำเป็นจะต้องให้ความรู้แก่ประชาชนควบคู่ไปกับการสร้าทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมที่จะพัฒนาด้วย ดังที่ Javier Perez de Cuellar อดีตเลขาธิการองค์การสหประชาชาติได้ให้ข้อสังเกตุในการประชุม World Decade for Cultural Development (1988-1997) ว่า[1] "ความล้มเหลวในการพัฒนาส่วนใหญ่นั้นมีสาเหตุเนื่องมาจากการที่โครงการพัฒนาส่วนมากไม่ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวโยงอย่างสลับซับซ้อนในเรื่องสัมพันธภาพระหว่างความเชื่อ ค่านิยม และแรงจูงใจอันหลายหลากที่ประกอบกันเข้าเป็นหัวใจของวัฒนธรรม"

การศึกษาจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์เรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคได้ดีและลึกซึ้งขึ้น สามารถประดิษฐ์คิดค้นหาสิ่งทดแทนพลังงานที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมได้ จากภาวะเรือนกระจกที่มีผลทำให้โลกร้อนขึ้นจึงทำให้มนุษย์ให้ความสนใจที่จะบำรุงรักษ สภาพแวดล้อมมากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติเปรียบได้กับต้นทุนเดิมทางเศรษฐกิจซึ่งไม่ต้องลงทุน เช่น อุทยานแห่งช น้ำตก

โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นโรงเรียนสำหรับผู้มีรายได้น้อยที่ทางกรุงเทพมหานครตั้งขึ้นสนองความต้องการของชุมชน ความท้าทายของโรงเรียนนี้คือ เป็นโรงเรียนของผู้มีรายได้น้อยที่อยู่ท่ามกลางสังคมเมืองที่เจริญก้าวหน้าอย่างสูงสุด อยู่ตรงกลางระหว่างห้างสรรพสินค้าใหญ่ 2 แห่ง คือ Siam Paragon และ Central World Plaza จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาโดยนำแนวพระราชดำริมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา

---

[1] UNESCO: 7

แนวพระราชดำริในเรื่อง "บวร"เป็นแนวคิดด้านการบริหารการพัฒนาชนบทและการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นตัวอย่างหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ผู้วิจัยให้ความสนใจที่จะศึกษาเป็นหลักการพัฒนาโดยใช้หลัก บ้าน วัด ราชการ และโรงเรียน มาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของคนไทย โดยอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ของทุกฝ่าย กล่าวคือ ให้บ้าน วัด ราชการ และโรงเรียน รับฟังข้อคิดเห็นและก้าวเดินเพื่อพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษายุทธศาสตร์สำคัญตามพระราชดำริในการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับ "คน" หรือ "ทรัพยากรมนุษย์ "เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

1.2.2 เพื่อศึกษาว่าแนวทางการพัฒนาอื่น ๆ มีความคล้าย หรือแตกต่างอย่างไร และมีปัจจัยร่วมใดที่สามารถเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1.2.3 เพื่อประเมินว่าแนวพระราชดำริดังกล่าวจะนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการโครงการอื่น ๆ ได้อย่างไร

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยมีเวลาในการศึกษาค่อนข้างจำกัด โดยจะใช้เวลาในการศึกษาเพียง 7 สัปดาห์ ผู้วิจัยจึงขอจำกัดขอบเขตการศึกษาโดยใช้กรณีศึกษาจากการพัฒนาโรงเรียนวัดปทุมวนารามในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเป็นเพียงหนึ่งในหลายหลากโครงการตามพระราชดำริเท่านั้น

1.4 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลพื้นฐานเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้ในระยะเวลาที่จำกัด โดยศึกษาจาก

- ข้อมูลทุติยภูมิ โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานทางราชการ
- ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ เจาะลึกเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และสอบถามความคิดเห็

ผู้เกี่ยวข้องมีต่อโครงการ อันได้แก่ เจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชน ในระดับผู้กำหนดนโยบายและระดับปฏิบัติ , พระสงฆ์ , ครู , นักเรียน

ในการประเมินความสำเร็จของโครงการ ผู้วิจัยจะทำการประเมินโดยศึกษาจากเอกสารและสังเกตด้วยตนเอง เพื่อวัดความพึงพอใจของประชาชน และหาข้อมูลมาเป็นเครื่องชี้วัด

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

ผู้วิจัยคาดว่าผลการศึกษาครั้งนี้ จะมีประโยชน์คือ

1.5.1 ทำให้ทราบถึงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโครงการพระราชดำริ

1.5.2 เพื่อเป็นแนวทางในการนำแนวพระราชดำริในการพัฒนาไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการโครงการพัฒนาอื่น ๆ

1.5.3 เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้สนใจและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่จำเป็นต้องทำงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนา เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ดี สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น

1.6 นิยามเชิงปฏิบัติการ

แนวพระราชดำริในเรื่อง “บวร”เป็นแนวคิดด้านการบริหารการพัฒนาชนบทและการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นตัวอย่างหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ผู้วิจัยให้ความสนใจที่จะศึกษาเป็นหลักการพัฒนาโดยใช้หลัก บ้าน วัด ราชการ และโรงเรียน มาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของคนไทย โดยอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ของทุกฝ่าย กล่าวคือ ให้บ้าน วัด ราชการ และโรงเรียน รับฟังข้อคิดเห็นและก้าวเดินเพื่อพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังต้องการที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเพื่อให้เกิดเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ปัจจุบันองค์การสหประชาชาติกำลังรณรงค์ให้ประเทศสมาชิกให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาแห่งสหัสวรรษ”หรือ The Millennium Development Goals ซึ่งควรวิเคราะห์ถึงความคล้ายหรือความแตกต่าง โดยกำหนดปัจจัยร่วมแห่งความสำเร็จ โดยผู้วิจัยจะยกเฉพาะกรณีศึกษาโครงการพระราชดำริเกี่ยวกับโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ เป็นโครงการนำร่องเท่านั้น

1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

การนำโครงการพระราชดำริมาประยุกต์ใช้กับโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ นั้น มุ่งเน้น ให้เป็นตัวอย่างของการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยมีประสบการณ์ และเป็นแกนหลักสำคัญในการดำเนินการ สนองพระราชดำริ ทั้งยังมุ่งหวังให้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็ อย่างให้นักการทูตที่ต้องไ ปฏิบัติงานในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศต่าง ๆ ในทวีปอาฟริกา หรือเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะอาเซียน สามารถจะนำไปใช้ในการผลักดันความร่วมมือของประเทศไทยกับประเทศนั้น ๆ เพื่อพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศที่เป็นรูปธรรมได้ในอนาคต ตามเจตนารมย์ของการเป็น นักบริหารการทูตที่ดี

บทที่ 2
แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด ทฤษฎี และปรัชญา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความหมายของการพัฒนาว่า

"...การพัฒนา หมายถึง ทำให้มั่นคง ทำให้ก้าวหน้า การพัฒนาประเทศก็ บ้านเมืองมั่นคงมีความเจริญ ความหมายของการพัฒนาประเทศนี้ก็เท่ากับตั้งใจที่จะทำให้ชีวิตของแต่ละคนมีความปลอดภัย มีความเจริญ มีความสุข..."

จากพระราชดำรัสนี้แสดงว่า การพัฒนาจะต้องทำให้เกิดความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าแก่ประเทศชาติและประชาชน แต่การพัฒนาตามแนวพระราชดำรินั้นจะแตกต่างจากผู้อื่นตรงที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า การพัฒนาจะต้องกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่ใช่การเร่งรีบกระทำให้เกิดผลอย่างเร็ว ดังพระบรมราโชวาทที่ได้พระราชทานแก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตอนหนึ่งว่า[2]

"...การสร้างความเจริญก้าวหน้านี้ ควรอย่างยิ่งที่จะค่อยสร้างค่อยเสริมทีละเล็กละน้อย ให้เป็นลำดับ ให้เป็นการทำไป พิจารณาไป และปรับปรุงไป ไม่ทำด้วยอาการเร่งรีบ ตามความกระหายที่จะสร้างของใหม่เพื่อความแปลกใหม่ เพราะความจริง สิ่งที่ใหม่แท้ ๆ นั้นไม่มี สิ่งใหม่ทั้งปวงย่อมสืบเนื่องมาจากสิ่งเก่า และต่อไปย่อมจะต้องเป็นสิ่งเก่า..."

เท่าที่ผ่านมาแนวคิดในการพัฒนาประเทศของประเทศไทย สามารถจำแนกกว้าง ๆ ได้เป็น 3 ช่วง คือ

2.1.1 แนวคิดการทำให้ทันสมัยอย่างตะวันตก (Modernization)

ปรัชญาของแนวคิดการทำให้ทันสมัยอย่างตะวันตกนี้ให้ความสำคัญต่อกลุ่มประเทในยุโรปตะวันตก (Western Europe) ว่าเป็นศูนย์กลางของความเจริญทั้งปวง หลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrialization Revolution) ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ประเทศตะวันตกมีความสำคัญและมีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูงจึงเรียกตนเองว่าเป็นประเทศที่พัฒนาแ และเรียกประเทศที่ล้าหลังกว่าตนว่าประเทศด้อยพัฒนา และมักจะหยิบยื่นความช่วยเหลือให้แก่ประเทศด้อยพัฒนา ใน

---

[2] สุเมธ ตันติเวชกุล : 5-6

ลักษณะของ "ผู้มีอำนาจ"หยิบยื่นให้ "ผู้ด้อยโอกาส"แนวความคิดแบบ Modernization นี้เน้นความเจริญทางวัตถุ โดยผู้มีอำนาจให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยโอกาสเพื่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจตามแนวทางที่ผู้มีอำนาจซึ่งก็คือประเทศที่พัฒนาแ ต้องการ นักทฤษฎีกลุ่มนี้มองว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประเทศกำลังพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อยเป็นค่อยไปจากผลกระทบของโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศตะวันตกที่มีต่อประเทศกำลังพัฒนาโดยเชื่แบบแผนการพัฒนาในประเทศกำลังพัฒนาจะเหมือนกับในประเทศที่พัฒนาแล้ว และวิถีทางที่จะบรรลุถึงการพัฒนาคือการทำให้ประเทศกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรม (Industrialization)

การพัฒนาประเทศในแนวคิด Modernization ที่เน้น "การพัฒนาเศรษฐกิจ"เป็นหลักนั้น **Rostow** [3] อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนาเกิดขึ้นเป็นขั้นตอนตามการพัฒนาทางอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

- ขั้นเตรียมการ (Precondition for Takeoff) เป็นระยะเวลาที่สังคมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมโบราณมาเป็นสมัยใหม่
- ขั้นทะยานขึ้น (Takeoff) เป็นช่วงเวลาที่ความเจริญทางเศรษฐกิจขยายตัวออกไป
- ขั้นที่สังคมรักษาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ได้เอง (Self-sustained Growth) ระบบเศรษฐกิจขยายตัวอยู่ตลอดเวลา มีการใช้เทคนิคการผลิตแบบใหม่อยู่เสมอ

Moore[4] มองการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนาเป็นกระบวนการไปสู่ความทันสมัย (Modernization) โดยให้คำจำกัดความของ Modernization ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิงของสังคมดั้งเดิม ไปสู่รูปแบบของประเทศทางตะวันตก มีลักษณะสำคัญคือ มีการใช้เทคนิควิทยาการ ใช้การจัดองค์กรทางสังคมที่ก้าวหน้า มีเศรษฐกิจที่เฟื่องฟู และค่อนข้างจะมีเสถียรภาพทางการเมือง

Smelser[5] (1963) เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนาเป็นกระบวนการไปสู่ความทันสมัย ซึ่งเกี่ยวข้องกับ 4 กระบวนการที่แตกต่างกันแต่มีความเกี่ยวเนื่องกัน คือ

- ทางด้านเทคโนโลยี เปลี่ยนจากการใช้เทคนิคง่าย ๆ และดั้งเดิมไปสู่การใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์

---

[3] Walt W. Rostow , อ้างถึงในดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล 2539 : 14-15

[4] Wilbert E. เพิ่งอ้าง : 15

[5] Neil J. เพิ่งอ้าง : 15-16

- ทางด้านเกษตรกรรม เปลี่ยนจากการทำการเกษตรเพื่อยังชีพ ไปสู่การผลิตเพื่อการค้า
- ทางด้านอุตสาหกรรม เปลี่ยนจากการใช้แรงงานมนุษย์และสัตว์ ไปสู่การทำอุตสาหกรรมอย่างแท้จริง
- ทางด้านการจัดการทางนิเวศวิทยา เปลี่ยนจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง

นอกจากนี้ในกระบวนการไปสู่ความทันสมัยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง 3 ประการคือ

- การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ (Differentiation) ในสังคมที่พัฒนาแล้วจะมีระดับของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่สูง ส่วนสังคมที่ยังไม่พัฒนาจะมีระดับของการแยกย่อยต่ำ
- การผสมผสานของส่วนต่าง ๆ ในระบบ (Integration) เนื่องจากในขณะที่สังคมมีการแยกย่อยเพิ่มขึ้นจะต้องมีการเพิ่มกลไกที่จะทำการผสมผสานและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีความสนใจแตกต่างกันออกไป
- ความระส่ำระสายในสังคม (Social Disturbance) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมที่มีอยู่แต่เดิม มีการเรียกร้องให้มีการสร้างสิ่งใหม่ ๆ เพื่อที่จะผสมผสานส่วนที่แยกย่อยออกไป ซึ่งจะสร้างความขัดแย้งกับแบบแผนเก่า ๆ ในสังคม และสร้างความไม่พอใจให้กับผู้คนในสังคมด้วย

วิวัฒน์ชัย อัตถากร[6] กล่าวว่า Modernization เป็น

- **การพัฒนาที่ไม่สมดุล** ไม่เท่าเทียมกันระหว่างภาคเกษตรกับภาคนอกเกษตร ทำให้โครงสร้างของสังคมเกิดความเหลื่อมล้ำอย่างมากในปัจจุบัน
- **การพัฒนาแบบมุ่งภายนอก** ที่มุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก โดยอาศัยทุน เทคโนโลยี และความรู้จากต่างประเทศอย่างไม่จำแนก ทำให้ประเทศตกอยู่ในสภาวะพึ่งพาทางเศรษฐกิจมากเกินไปจึงเกิดวิกฤตหนี้สิน
- **การพัฒนาแนวตลาดเสรี** ไม่ว่าจะเป็นการเปิดตลาดการค้าหรือเปิดเสรีทางการเงิน โดยยังไม่มีความพร้อม ทำให้เกิดวิกฤตภาคการเงินขึ้นในปัจจุบัน

การพัฒนาประเทศในแนวดังกล่าวนอกจากจะทำให้เกิดปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจขึ้นในปัจจุบัน จนสร้างความยากจนให้แก่ประชาชนทั้งประเทศแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น โรคเอดส์ โสเภณี การบังคับขายตัว สิ่งแวดล้อมเป็นพิ และภาวะเรือนกระจก เป็นต้น

---

[6] วิวัฒน์ชัย อัตถากร 2541 : 6

การพัฒนาประเทศตามแนวคิด Modernization นี้เริ่มขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411 - 2453) โดยการเปิดประตูสู่โลกตะวันตก จากการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศในยุโรปตะวันตกถึง 2 ครั้งและมีพระราชดำริว่าการทำประเทศให้ทันสมัยอย่างตะวันตกจะทำให้เป็นที่ยอมรับของอารยประเทศ อันจะเป็นหนทางเดียวที่จะนำพาประเทศให้รอดพ้นจากการล่าอาณานิคม การตัดสินพระทัยในครั้งนั้นทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคที่รอดพ้นจากการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตก นอกจากนี้ยังทรงริเริ่มให้มีการเลิกทาส โดยนำแนวคิดของตะวันตกมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสังคมไทยในขณะนั้น จึงทำให้การเลิกทาสในเมืองไทยไม่สูญเสียเลือดเนื้อดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นในประเทศที่เป็นต้นแบบ ทั้งยังทรงให้โอกาสทางการศึกษาแก่ทุกคนเท่าเทียมกันด้วยการก่อตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันเป็นรากฐานแห่งความเท่าเทียมกันในสังคม (Social Equity)

ต่อมาเมื่อประชากรของประเทศเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาตามแนวคิด Modernization จำเป็นต้องมีการปรับเป ยนให้สอดคล้องกับภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ได้ทวีสลับซับซ้อนขึ้น แม้ว่าการพัฒนาตามแนวคิด Modernization ที่ผ่านมาตั้งแต่เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ (พ.ศ.2504) จะทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศขยายตัวมาโดยตลอด โดยคาดหวังว่าประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเติบโตทางเศรษฐกิจจะขจัดปัญหาความยากจนหมดไปได้ในที่สุด แต่อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจรวมศูนย์อยู่ที่ "เมือง"แทนที่จะกระจายไปในชนบท ส่งผลให้ความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองและชนบทยิ่งเด่นชัดขึ้น ประชากรที่มีฐานะดีอยู่แล้วยิ่งร่ำรวยมากขึ้น ส่วนประชากรที่ยากจนกลับจนลงกว่าเดิม แม้ว่าในภาพรวมรัฐบาลจะประสบผลสำเร็จในการเพิ่มผลผลิตและกระจายรายได้ แต่มิอาจกล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาชนบทที่แท้จริงได้

สาเหตุของปัญหาตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและแห่งชาติสรุปไว้ก็คือ ความขาดแคลน โรคภัยไข้เจ็บ และความไม่รู้ ซึ่งได้แก่การถูกเอารัดเอาเปรียบขาดความรู้ในการประกอบอาชีพ ฯลฯ การพัฒนาจะต้องกระทำควบคู่กันไปทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม มิใช่คำนึงถึงเพียงรายได้ที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่จะยกฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทให้ดีขึ้น อันประกอบด้วย รศึกษา การมีอาชีพ มาตรฐานการครองชีพ สวัสดิการสังคม การบริการทางด้านสุขภาพอนามัย การแสดงออกทางวัฒนธรรมตลอดจนการควบคุมสิ่งแวดล้อม การพัฒนาชนบทควรจะต้องคำนึงถึงปัญหาของคนส่วนใหญ่ชนบทเป็นเป้าหมายสำคัญ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทในทุกระดับควรจะร่วมมือกันในการพัฒนา ตั้งแต่ระดับชาติซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย ระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติรวมถึงประชาชนผู้รับการพัฒนา และองค์การเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้วย

2.1.2 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

หลังจากที่ทฤษฎี Modernization ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ ผลปรากฏว่าเกิดช่องว่างระหว่างชนบทและเมืองมากยิ่งขึ้น เกิดภาวะเสียสมดุลทางโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องมากว่าสี่ทศวรรษ พฤติกรรมการบริโภคของคนชนบทเริ่มเปลี่ยนเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ทำให้รายได้ไม่พอกับรายจ่าย นำไปสู่ปัญหาหนี้สินมากขึ้น ทำให้คนชนบทในวัยหนุ่มสาวต้องละทิ้งภูมิลำเนาเดิมไปแสวงหางานและรายได้ในเมืองให ๆ และในต่างประเทศ ตามมาด้วยปัญหาความอ่อนแอของสังคมชนบทซึ่งมีวัฒนธรรมระบบเครือญาติในการช่วยเหลือเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกันในการแก้ไขปัญ าและพัฒนาท้องถิ่น แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้น สังคมชนบทก็ยังคงสามารถช่วยรองรับประชาชนจากสังคมเมืองที่ได้รับผลกระท จากวิกฤตให้กลับมาพึ่งพิงได้ ทำให้ นักวิชาการกลุ่มหนึ่งหันมาให้ความสนใจกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ดังที่ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา เห็นว่าการพัฒนาชนบทของไทยนั้นน่าจะมีรูปแบบในการพัฒนาที่เป็นของตัวเอง โดยพยายามรักษาคุณค่าที่มีมาในอดีต คือความสามารถในการพึ่งพาอาศัยกัน หรือที่เรียกว่าน้ำใจ ซึ่งเป็นแกนหลักของวัฒนธรรมเดิมที่อาจหลงเหลืออยู่ในหมู่บ้านก่อนที่จะถูกทำลายลงโดยลัทธิทุนนิยม แนวการพัฒนาชนบทไทยจึงน่าจะมีรูปแบบที่เฉพาะตัว เป็นตัวของตัวเอง และรักษาคุณค่าเดิมที่ดีงามเอาไว้ได้ [7] การรู้จักปรับปรนนำวัฒนธรรม ซึ่งก็คือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Local Wisdom) ที่สะสมมาจากการปฏิบัติจริงมาประยุกต์ใช้ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งของการพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน

Gro Harlem Brundtland ประธานคณะกรรมาธิการว่าด้วยสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา ได้ให้นิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า [8]

"Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs." ซึ่งหมายความว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนคือการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการในปัจจุบันโดยมิได้ลดสมรรถนะของอนุชนรุ่นหลังในการตอบสนองความต้องการของตนเอง

พระธรรมปิฎก อธิบายความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า มีลักษณะเป็นการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ (integrated) คือทำให้เกิดเป็นองค์รวม (holistic) และมีดุลยภาพ (balanced) ระหว่างการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและการแก้ไขกำจัดความยากจน ทำให้เกิดสภาพที่เรียกว่าเป็น

---

[7] อภิชัย พันธเสน 2539 : 62

[8] UNESCO 1995 : 206

ภาวะยั่งยืนทั้งในทางเศรษฐกิจและในทางสภาพแวดล้อม หรือคือการทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ [9]

การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน มีการผสมผสานส่วนที่ดีของแนวคิดแต่ละทฤษฎีที่ได้วิเคราะห์วิจัยแล้วว่าเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาชนบทของประเทศไทยได้ ทั้งยังนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านซึ่งเป็นผลของการใช้สติปัญญาในการปรับตัวเข้ากับสภาวะต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ตนอยู่อาศัยมาประยุกต์ใช้ด้วย เพื่อให้ประชาชนในชนบทสามารถบริหารและจัดการได้ด้วยตนเอง ตามวิถีและครรลองที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นของตน ไม่จำเป็นต้องพึ่งผู้เชี่ยวชาญ เทคโนโลยี หรือแนวคิดจากต่างประเทศเสมอไป และหันมาให้ความสนใจกับระบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืน

ในการประชุม World Summit for Social Development ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 6 - 12 มีนาคม พ.ศ. 2538 ณ กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก ประเทศสมาชิกในประชาคมโลกได้ให้การยอมรับใน "ปฏิญญาว่าด้วยการพัฒนาสังคม"(Declaration of Development) ว่า[10] การพัฒนาต้องเริ่มจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาสังคม (Social Development) เสียก่อนอันจะมีผลสืบเนื่องไปถึงการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) ของประเทศด้วย เพราะการพัฒนาสังคมเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเกี่ยวพันและเกื้อหนุนกับการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การพัฒนาที่ยั่งยืนและความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจจะมีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice) การใช้กำลังบังคับหรือการใช้อำนาจใด ๆ จึงมักจะเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนา ความสำเร็จของการพัฒนาอยู่ที่การให้การศึกษาแก่ประชาชน ให้โอกาสที่จะนำความรู้และความสามารถของตนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ การพัฒนาจึงจะสัมฤทธิผลด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน

การพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (The Millennium Development Goals)[11]

ปัจจุบันประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติได้ให้การยอมรับในเป้าหมายของการพัฒนาแห่งสหัศวรรษ (The Millennium Development Goals) และร่วมกันปรับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับเป้าหมายดังนี้

1. ขจัดความยากจนและความหิวโหย (Eradicate extreme poverty and hunger)
2. ให้การศึกษาในระดับประถม (Achieve universal primary education)

---

[9] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) 2540 : 68 – 69

[10] United Nations 1995 : 2

[11] www.un.org

3. ส่งเสริมความเสมอภาคให้กับทั้งหญิงและชาย และพัฒนาศักยภาพให้กับสตรี (Promote gender equality and empower women)

4. ลดการเสียชีวิตของเด็กวัยแรกเกิด (Reduce child mortality)

5. พัฒนาสุขภาพของสตรีที่เป็นแม่ (Improve maternal health)

6. ยับยั้งการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ มาเลเรีย และโรคอื่น ๆ Combat HIV/ AIDS, malaria & other diseases

7. ให้ความสำคัญกับความยั่งยืน สภาพแวดล้อม (Ensure environmental sustainability)

8. ให้ความสำคัญกับการเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนา (Develop a global partnership for development)

หากพิจารณาอย่างละเอียดแล้วจะเห็นได้ชัดว่าแนวทางของการพัฒนาดังกล่าวเป็นยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับแนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มและใช้กับการพัฒนาประเทศเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทยมาตลอดระยะเวลากว่า 60 ปีแห่งการทรงราชย์ ได้ทรงงานเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่พสกนิกร ทรงอุทิศเวลาในการเสด็จพระดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดารทั่วประเทศ ในการนี้ได้มีพระราชดำริที่จะพัฒนาความเป็นอยู่ของราษฎรให้เกิดความ "พออยู่พอกิน"จึงได้มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเกิดขึ้นมากมาย ล้วนเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทยอย่างแท้จริง โครงการพระราชดำริที่เกิดขึ้นล้วนให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดระบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืน และภูมิปัญญาท้องถิ่น สมดังพระราชปณิธานในพระปฐมบรมราชโองการ เมื่อเสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ ในวันที่ 9 มิถุนายน 2489 ว่า

"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นคุณค่าของสถาบันหลักของสังคมไทยที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจมาแต่ครั้งอดีตกาล จึงพระราชทานพระราชดำริให้นำหลักแนวความคิด "บวร" มาใช้ในการพัฒนา เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้นระหว่างสถาบันหลักที่สำคัญคือ บ้าน วัด ราชการ และโรงเรียน

ในปัจจุบันรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันหลักของสังคมไทยได้แปรเปลี่ยนไปตามกระแสแห่งวิถีโลกสมัยใหม่ ทำให้ประชาชนในชนบททอดทิ้งวิถีชีวิตที่เคยเหมาะสมกับสังคมไทยมากขึ้น นับเป็นสิ่งที่น่าเสียดาย แนวความคิดการพัฒนาที่ยึดหลักสามประสานต้องการให้

สถาบันทั้งสามเป็นเครื่องยึดเหนี่ยววิถีชีวิตซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่ไม่มีในสังคมอื่น ทำให้สังคมไทยดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยเฉพาะในชนบท บ้านจะเป็นจุดเริ่มต้นของทุก ๆ อย่าง วัดเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนามีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทยมาแต่โบราณกาล ในฐานะที่เป็นพลังที่สร้างสรรค์บูรณาการของสังคม เป็นสถาบันที่ถ่ายทอดและปลูกฝังวัฒนธรรมและจริยธรรมทางสังคม ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางวัฒนธรรมของคนในสังคมนั้น ๆ มีอิทธิพลต่อความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม และความเลื่อมใสศรัทธา มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม ตลอดจนเป็นกลไกควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำของชุมชน ส่วนโรงเรียนเป็นสถานที่ซึ่งให้ความรู้แก่เยาวชน เพื่อจะได้นำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น นอกจากวัดและโรงเรียนแล้ว ราชการก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เพราะราชการเป็นตัวแทนของภาครัฐที่มีความใกล้ชิดและสัมผัสกับประชาชนในชนบทโดยตรง

2.1.3 แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy)

การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเริ่มหันมาให้ความสนใจกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพิ่มขึ้น โดยจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา อย่างไรก็ตามเมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 พบว่าการพัฒนาประเทศยังขาดความสมดุล เนื่องจากเป็นการขยายตัวเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพและอยู่บนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสิ้นเปลือง ทั้งยังคงพึ่งพิงภายนอกหรือภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากกว่าในประเทศ ขณะที่ยังมีปัญหาด้านสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้และการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา ปัญหาการปรับตัวให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ในด้านต ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งปัญหาความย่อหย่อนทางศีลธรรมและพฤติกรรมการบริโภคที่มุ่งวัตถุนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักคิดและนักปฏิบัติจากหลายหน่วยงานและหลายสาขาอาชีพ ทั้งในระดับรากหญ้าและส่วนกลางหันมาให้ความสนใจศึกษา ค้นคว้า พัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น

แผนภูมิ 1 แสดงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

"เศรษฐกิจพอเพียง"เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัส ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ยังคงอัญเชิญมาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาและบริหารประเทศ

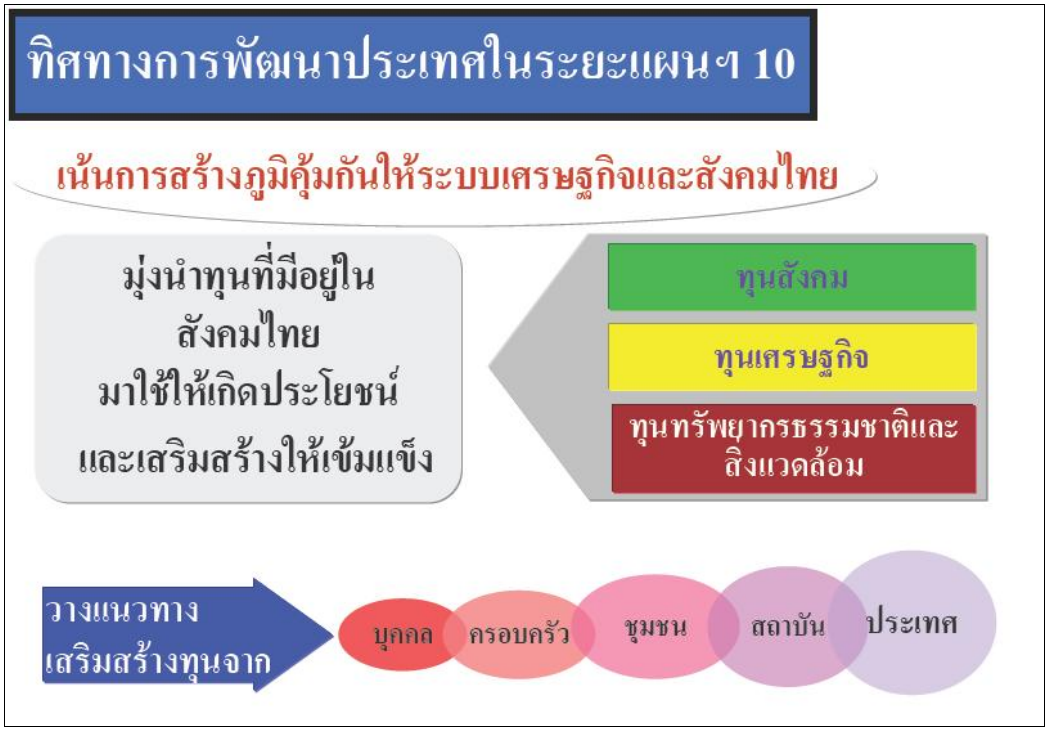

แผนภูมิ 2 แสดงทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 10

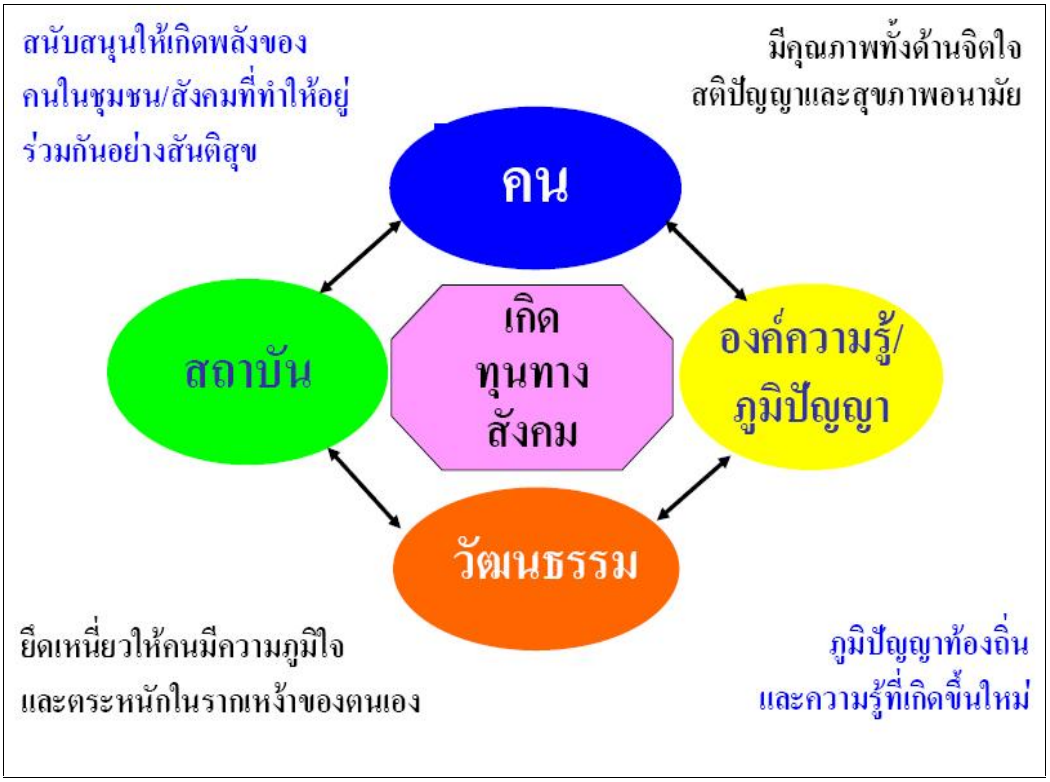

แผนภูมิ 3 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในการพัฒนา

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน**ทางสายกลาง** โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ **ความพอเพียง** หมายถึง **ความพอประมาณ ความมีเหตุผล** รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมี **ระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี** พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัย**ความรอบรู้** ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกใน**คุณธรรม** ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางในยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี [12]

ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป

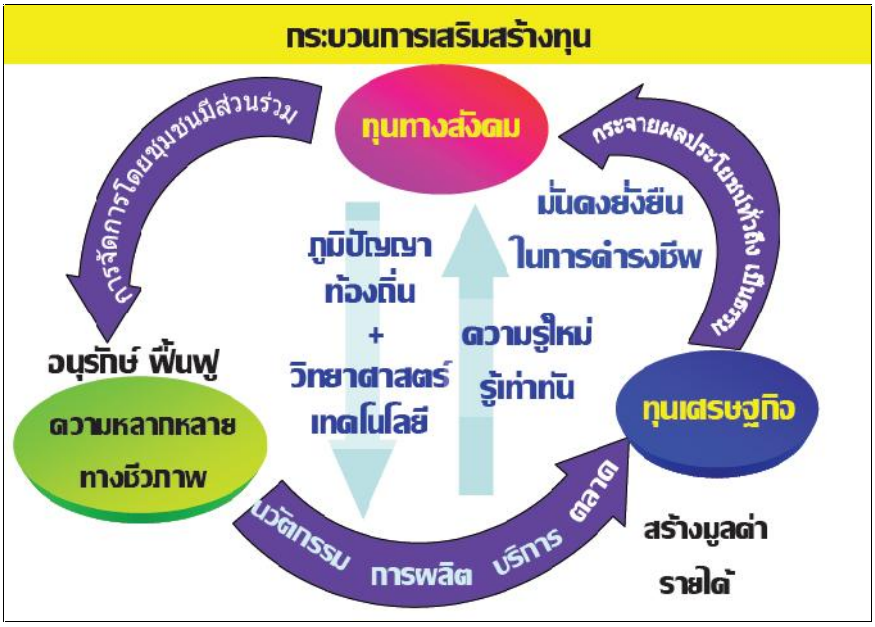

แผนภูมิ 4 แสดงกระบวนการเสริมสร้างทุน

---

[12] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2550 : 12

2.1.4 เกณฑ์การวัดประสิทธิผลของการพัฒนา

การที่จะทราบว่าการพัฒนาประสบความสำเร็จหรือไม่นั้ จำเป็นจะต้องมีเกณฑ์ (criteria) ที่จะใช้วัดประสิทธิผลของโครงการ เกณฑ์อย่างหนึ่งในการประเมินความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการพัฒนาชนบท คือเมื่อโครงการได้เสร็จสิ้นลงแล้ว หรือภายหลังจากหน่วยงานพัฒนาได้ยุติบทบาทการให้ความสนับสนุนไปแล้ว หากชุมชนหรือหมู่บ้านยังมีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ต่อไปได้ดีก็แสดงว่าประสบความสำเร็จในการพัฒนา หากชุมชนไม่สามารถดำเนินกิจกรรมการพัฒนาต่อไปได้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ก็แสดงว่าการพัฒนานั้นล้มเหลว[13]

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดในการวัดประสิทธิผลโครงการพัฒนา เช่น

Talcott Parsons[14] เสนอแนวคิดที่ชื่อว่า AGIL ซึ่งระบุถึงกิจกรรม 4 ประเภท คือ

A = Adaptation to the environment การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม

G = Goal attainment การบรรลุถึงเป้าหมาย

I = Integration-social stability การประสานเป็นหนึ่งเดียว เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงทางสังคม

L = Latency สิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในซึ่งหมายความถึงการรักษารูปแบบ หรือการธำรงไว้ซึ่ง สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการกระตุ้นจูงใจ

Theodore Caplow[15] เสนอว่าประสิทธิผลขององค์การสามารถวัดได้จากตัวแปรเหล่านี้ คือ ความมั่นคงในระยะยาว การประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของส่วนประกอบขององค์การ ความเต็มใจของคนในองค์การในอันที่จะยังคงมีส่วนร่วมใน ค์การต่อไป และการบรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ

Edgar H. Schein[16] ให้ข้อสังเกตสำหรับองค์การที่เป็นระบบซึ่งมีหลายหน้าที่และตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งให้ตัวป้อนที่คาดคะเนไม่ได้แก่องค์การ (Unpredictable inputs) การวัดประสิทธิผลขององค์การในลักษณะนี้ย่อมหมายถึงสมรรถนะ (capacity) ขององค์การในการที่จะอยู่

---

[13] วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน 2531: 7

[14] Talcott Parsons1964 : 44

[15] Theodore Caplow 1964 : 21

[16] Edgar H. Schein 1970 : 118

รอด (survive), ปรับตัว (adapt), รักษาสภาพ (maintain), และเติบโต (grow) ไม่ว่าองค์การนั้นจะมีหน้าที่ใดที่จะต้องกระทำให้ลุล่วงไป

ใน ค.ศ 1973 J.P. Campbell ได้ทำการสำรวจมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้กันในการวัดความสำเร็จขององค์การ พบว่า 19 ตัวแปร [17] ได้แก่

- ความมีประสิทธิผลโดยทั่วไป (Overall Effectiveness) ความมากน้อย (degree) ของการที่องค์การสามารถบรรลุถึงเป้าหมายทั้งหมด หรือบรรลุถึงความสำเร็จในงานหลัก วิธีการประเมินผลทั่วไปคือการพิจารณาถึงเกณฑ์เดี่ยว ๆ (single criteria) ให้มีจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อตัดสินประสิทธิผลขององค์การ
- คุณภาพ (Quality) คุณภาพของผลผลิตหรือบริการพื้นฐานขององค์การ
- ผลผลิต (Productivity) ปริมาณ (quantity/volume) ของผลผลิตหรือบริการซึ่งองค์การให้ สามารถจะวัดได้จาก 3 ระดับ คือ บุคคล กลุ่มหรือองค์การทั้งหมด ทั้งนี้ไม่ใช่เป็นการวัดประสิทธิภาพ (efficiency) เนื่องจากไม่มีการคิดคำนวณถึงค่าใช้จ่าย (cost) เมื่อเทียบอัตราส่วนกับผลที่ได้รับ (output)
- ความพร้อม (Readiness) การตัดสินทั่วไปเกี่ยวกับความเป็นไปได้ (probability) ขององค์การในการปฏิบัติงานที่จำเพาะเจาะจงบางอย่างหากถูกขอร้อ
- ประสิทธิภาพ (Efficiency) อัตราส่วน (ratio) ซึ่งเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติ (performance) กับค่าใช้จ่าย (costs) สำหรับการปฏิบัติต่อ 1 หน่วย เช่น จำนวนค่าใช้จ่ายต่อ 1 หน่วยของการปฏิบัติ, เวลาที่ใช้, ความมากน้อยของความสามารถในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกำหนดการ (schedules) มาตรฐานการปฏิบัติ และเกณฑ์อื่นที่ตั้งไว้
- ผลกำไร (Profit) หรือผลตอบแทน (Return) ผลประโยชน์ที่ได้จากการลงทุน (return on investment) ในสายตาของเจ้าหน้าที่ขององค์การ, จำนวนของทรัพยากรทีเหลืออยู่หลังจากเสียค่าใช้จ่ายและข้อผูกพันอื่นเรียบร้อยแล้วเป็นเปอร์เซ็นต์
- การเติบโต (Growth) การเพิ่มในสิ่งต่าง ๆ เช่น อัตรากำลัง เครื่องมือเครื่องใชในองค์การ ทรัพย์สิน การขาย กำไร และการเริ่มสิ่งใหม่ โดยเปรียบเทียบกับสภาพปัจจุบันขององค์การกับสภาพที่องค์การเคยเป็น
- การใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อม (Utilization of Environment) ความกว้างขวางขององค์การในการประสบผลจากการมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม

---

[17] J.P. Campbell, อ้างถึงใน ภรณี (กีร์ติบุตร) มหานนท์ คุณหญิง ดร. 2529 : 43-45

โดยการสามารถนำเอาทรัพยากรซึ่งมีคุณค่าและมีจำกัดซึ่งมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานขององค์การมาใช้ได้ การวิเคราะห์ในประเด็นนี้ต้องทำในระยะยาว ไม่ใช่ระยะสั้น เพื่อดูความสม่ำเสมอของทรัพยากรทางการเงินและอัตรากำลัง

- ความมั่นคง (Security) การคงไว้ซึ่งโครงสร้าง หน้าที่ และทรัพยากรไว้ได้ในระยะเวลาที่ผ่านไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการถูกกดดัน (stress)
- การเปลี่ยนงาน (Stability) หรือการรักษาคนไว้ได้ (Retention) ความบ่อยครั้งหรือจำนวนผู้ขอลาออก
- การขาดงาน (Absenteism) ความบ่อยครั้งหรือจำนวนของการขาดงาน
- อุบัติเหตุ (Accidents) ความบ่อยครั้งของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในการทำงานซึ่งมีผลทำให้เกิดการชะงักล่าช้าของงาน
- ขวัญ (Morale) สภาพการจูงใจให้สมาชิกในองค์การพยายามทำงานเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษในการบรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ รวมทั้งความรู้สึกผูกพันต่อองค์การในรูปของกลุ่ม
- การจูงใจ (Motivation) พลังความรู้สึกพร้อมหรือเต็มใจของบุคคลที่จะทำงาเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของงาน
- ความพึงพอใจ (Satisfaction) ความรู้สึกพอใจซึ่งบุคคลมีต่อบทบาทหรืองานของตนในองค์การ โดยเห็นว่าการทำงานดังกล่าวของตนได้รับรางวัลหรือผลตอบแทนอย่างยุติธรรมจากองค์การที่ตนทำงานอยู่ด้วย
- การยอมรับเป้าหมายองค์การเป็นของตน (Internalization of Organizational Goal) การยอมรับเป้าหมายขององค์การโดยบุคคลและหน่วยภายในองค์การ โดยเชื่อว่าเป้าหมายขององค์การถูกต้องและสมควร
- ความขัดแย้ง-ความสามัคคี (Conflict-Cohesion) ความขัดแย้งหมายถึงการขัดแย้งทั้งทางวาจาและร่างกาย การไม่ประสานงานกัน และการสื่อข้อความที่ไม่มีประสิทธิผล ส่วนความสามัคคีหมายถึงการที่สมาชิกขององค์การชอบพอ ทำงานร่วมกันได้ดี ติดต่อสื่อสารเต็มที่ เปิดเผย และประสานการทำงานกัน
- ความยืดหยุ่น-การปรับตัว (Flexibility-Adaptation) ความสามารถขององค์การในการเปลี่ยนวิธีการ หรือหลักเกณฑ์ในการทำงานให้สนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เพื่อไม่ให้องค์การเข้มงวดเกิน ปจนไม่สนองตอบต่อแรงกระตุ้นของสภาพแวดล้อม

- การประเมินโดยสภาพแวดล้อมภายนอก (Evaluations by External Entities) การประเมินผลองค์การหรือหน่วยขององค์การโดยบุคคลและองค์การในสภาพแวดล้อมที่องค์การมีความสัมพันธ์ด้วย โดยดูจากความเลื่อมใสศรัทธา ความเชื่อมั่น และการสนับสนุนที่กลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งประชาชนทั่วไปให้แก่องค์การ

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

พระมหาอัมพร จำปาลา [18] กล่าวไว้ในงานวิจัยของท่านว่า โครงการพัฒนาชนบทในภาคอีสานนั้นยึดแนวคิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ กระบวนการพัฒนาถูกกำหนดไปจากเบื้องบน ผู้นำท้องถิ่นไม่มีอำนาจและอิสระในการตัดสินใจ ถูกครอบงำจากเจ้าหน้าที่โครงการพัฒน ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เป็นแต่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ ทรัพยากรสนับสนุนการพัฒนาล้วนแต่อยู่นอกชุมชน ทำให้โครงการพัฒนาต้องพึ่งพาภายนอก ลักษณะของการพัฒนายังเป็นแบบสังคมสงเคราะห์ และผลการดำเนินงานโดยภาพรวมในระยะยาวมีผลเสียมากกว่าผลดี เพราะหลังจากมีโครงการพัฒนาเกิดขึ้นทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนเปลี่ยนไปจากเดิมที่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม มีวิถีการผลิตแบบยังชีพ เกือบครึ่งหนึ่งกลายเป็นกรรมกรขายแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม วิถีการผลิตเปลี่ยนเป็นแบบการค้ามากขึ้น แม้ว่ารายได้ต่อหัวและต่อครัวเรือนจะเพิ่มขึ้น แต่การกระจายรายได้ไม่เป็นธรรม ชาวบ้านไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ปัญหาที่ตามมาคือ เกิดการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตร วัฒนธรรมไทยที่เคยมีน้ำใจต่อกันหายไป กลายเป็นวัฒนธรรมบริโภคนิยมซึ่งเป็นผลที่ตามมาจากความเจริญทางเศรษฐกิจ สถาบันหลักที่สำคัญของสังคมไทย คือ ครอบครัว และศาสนา เริ่มลดบทบาทลง ชุมชนชนบทสมัยใหม่หันไปให้ความสำคัญกับค่านิยมทางวัตถุแทน

มาโนช ตัณชวนิชย์ [19] เสนอไว้ในงานวิจัยของเขาว่า พระสงฆ์มีอิทธิพลและบทบาทต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวชนบทเป็นอย่างมาก เพราะวิถีชีวิตของคนไทยผูกพันกับศาสนาพุทธมาโดยตลอด แม้ว่าวิถีชีวิตของสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไป แต่พระสงฆ์ยังมีอิทธิพลเป็นผู้นำของชาวบ้านในการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะในท้องถิ่นชนบท มีบทบาทลดความตึงเครียดหรือความกดดันซึ่งจะนำการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในสังคมไปสู่การสร้างดุลยภาพใหม่

---

[18] อัมพร จำปาลา,พระมหา 2536

[19] มาโนช ตัณชวนิชย์ 2529

พระสงฆ์จะมีอิทธิพลหรือบทบาทมากน้อยเพียงใด รวมทั้งได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำที่แท้จริงหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม และทุ่มเทชีวิตจิตใจช่วยเหลือชาวบ้านมากน้อยเพียงใด ตามความเหมาะสมซึ่งไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ส่วนผลของการพัฒนาจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเฉพาะของพระภิกษุแต่ละรูป ความพร้อม การร่วมมือของชาวบ้าน และสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกัน

งานวิจัยของวิรัช วิรัชนิภาวรรณ[20] ได้กล่าวถึงการบริหารการพัฒนาชนบทตามแนวทางแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองว่าเป็นแนวทางการบริหารการพัฒนาชนบทที่ได้รับความนิยมแพร่หลาย เน้นการพัฒนาจิตใจ คือพัฒนาทั้งคุณภาพและคุณธรรมของของข้าราชการและประชาชนโดยยึดแนวทางของพุทธศาสนา อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางสังคม คือเมื่อคนมีคุณธรรมสังคมก็จะดีขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ คือประชาชนจะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในด้านการผลิตและจำหน่าย เป็นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ประชาชนชนมีความรู้ความสามารถอย่างถูกทำนองคลองธรรม มีการใช้หลักธรรมในการแก้ไขปัญหาชีวิตและสังคม ส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทรู้จักช่วยตนเอง และช่วยผู้อื่น ทั้งยังเน้นในเรื่องความมั่นคงของชาติและให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรมโดยวิธีเกษตรกรรมธรรมชาติที่ผสมผสาน ครบวงจร และปราศจากมลพิษ

2.3 สรุปกรอบแนวคิดในการศึกษา

การพัฒนาประเทศเริ่มขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยการเปิดประตูสู่โลกตะวันตก ทรงนำแนวคิด Modernization มาใช้เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากการล่าอาณานิคม และทรงวางรากฐานแห่งความเท่าเทียมกันในสังคม (Social Equity) ทำให้การเลิกทาสในเมืองไทยไม่สูญเสียเลือดเนื้อ ทรงริเริ่มให้มีการก่อตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อให้ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาเท่าเทียมกัน ต่อมาเมื่อประชากรของประเทศเพิ่มมากขึ้นการพัฒนาตามแนวคิด Modernization ทำให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องมาตลอด แต่ความเจริญรวมศูนย์อยู่ที่ “เมือง”ส่งผลให้ความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองและชนบทยิ่งเด่นชัดขึ้น รัฐบาลจึงหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 จึงเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา”และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ได้อัญเชิญปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง”มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ

---

[20] วิรัช วิรัชนิภาวรรณ 2534 : 31-48

ควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการที่มี "คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา"โดยมุ่งวางรากฐานการพัฒนาระบบเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกและสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น ขณะเดียวกันให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งผลให้ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยโดยรวมดีขึ้นเป็นลำดับ

ดังนั้นจุดหมายปลายทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ **"การพัฒนาที่ทำให้เกิดดุลยภาพของ เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ดีมีสุขของประชาชนตลอดไป"**

เศรษฐกิจ ที่ทำให้เกิดดุลยภาพของการพัฒนาคือ เศรษฐกิจที่มีรากฐานมั่นคง มีขีดความสามารถในการแข่งขัน และสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นแนวคิดหลัก

สังคม รวมหมายถึง วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นระเบียบวิถีชีวิตของสังคมที่ทำให้มนุษย์ปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และให้รวมถึงศาสนธรรม ซึ่งเป็นระเบียบจิตใจของคนในสังคม ที่ทำให้สังคมอยู่ได้โดยสงบสุข

ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ทรัพยากรของประเทศ ทั้งที่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ ได้ เช่น น้ำ , ฝูงปลาในทะเล และที่ไม่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น ก๊าซธรรมชาติและถ่านหิน

สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันเป็นระบบนิเวศน์ ที่สามารถให้คุณและให้โทษต่อมนุษย์ได้ ขึ้นกับความสมดุลหรือไม่สมดุลของระบบนิเวศ

องค์การสหประชาชาติได้เน้นย้ำว่า ความยั่งยืนของการพัฒนาจะเกิดขึ้นได้เมื่อมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมต่างเชื่อมโยงเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน ***"sustainable development has economic, social and environmental dimensions and that the three aspects are interdependent"***[21] แนวทางในการพัฒนาจึงควรให้ความสำคัญกับปัจจัยหลักสำคัญ 3 ประการคือ

- เป็นการดำเนินงานที่มีผลทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชนและชุมชน

---

[21] www.un.org

- ตระหนักในความเป็นเอกลักษณ์ ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน
- ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ

แนวพระราชดำริ "บวร"เป็นแนวทางที่เหมาะกับการพัฒนาสังคมไทย เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้นระห างสถาบันหลักที่สำคัญ เป็นการนำคุณค่าของสถาบันหลักของสังคมไทยโดยใช้หลักสามประสานคือ บ้าน วัด ราชการ และโรงเรียนมาใช้ในการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของคนไทย โดยอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจของทุกฝ่าย ควบคู่ไปกับการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสม และก้าวเดินไปพร้อม ๆ กันเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

การนำแนวพระราชดำริ "บวร"มาใช้ในการพัฒนาชุมชนในเมืองโดยนำหลักการของการพัฒนาอย่างยั่งยืน การให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และการยกระดับการศึกษาขประชาชน เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มาใช้อย่างเป็นรูปธรรมและได้ผลยิ่งในโครงการโรงเรียนวัดปทุมวนาราม ทรงส่งเสริมการศึกษา ใช้นโยบาย "พี่ช่วยน้อง" คือใช้กลุ่มโรงเรียนที่มีศักยภาพสูงกว่ามาช่วยโรงเรียนที่ยังอ่อนด้อย การเปิดโอกาสให้อาสาสมัครทั้งคนไทยและต่างชาติ รวมทั้งสถาบัน องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อยกระดั' การศึกษา การส่งเสริมสุขภาพนักเรียนให้ได้บริโภคอาหารครบ 5 หมู่ อย่างสะอาด ถูกหลักอนามัยและประหยัดโดยนำโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันมาปรับใช้ โดยใช้หลักการลงทุนที่ง่าย ประหยัด ใช้พื้นที่น้อยเพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียนในชุมชนเมือง ซึ่งมีพื้นที่ไม่เพียงพอที่จะทำการเกษตรอย่างเต็มรูปแบบ นอกจากนั้นยังส่งเสริมให้มีการจัดตั้งโครงการสหกรณ์โรงเรียน เพื่อฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้ระบบสหกรณ์ อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งเข้าใจหลักของการทำงานร่วมกัน การทำบัญชี การจัดสรรผลประโยชน์ รวมถึงการส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้ปกครองนักเรียนที่มีพื้นฐานยากจนได้มีรายได้เสริม นับเป็นโครงการต้นแบบของการนำแนวพระราชดำริมาใช้อย่างได้ผล และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกรณีอื่น ๆได้อย่างเป็นรูปธรรม

บทที่ 3
วิธีการศึกษาวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยจะใช้แนวคิดและทฤษฎีของ "การพัฒนา" การให้ความสำคัญกับ "ทรัพยากรมนุษย์"และ "การพัฒนาที่ยั่งยืน"โดยใช้กรณีตัวอย่างของโครงการพระราชดำริที่โรงเรียนวัดปทุมวนารามในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงแนวพระราชดำริที่ทรงได้รับการถ่ายทอดมาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนาประเทศไทย การได้ตามเสด็จพระราชดำเนินไปทรงงานในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ และการน้อมนำพระบรมราโชบายต่าง ๆมาประยุกต์ใช้ในการพัฒน จะเป็นตัวอย่างอันดีที่ทำให้ได้เรียนรู้ถึงการดำเนินโครงก รตามแนวพระราชดำริเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนอย่างยั่งยืน และเป็นรูปธรรม

โรงเรียนวัดปทุมวนารามเดิมเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ในที่ดินของวัดปทุมวนารามราชวรวิหาร มีนักเรียนจำนวน 543 คน ครู 22 คน เด็กที่มาเรียนส่วนใหญ่เป็นบุตรหลานข้าราชการกรมตำรวจ หรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติในปัจจุบัน รวมทั้งบุตรหลานผู้ที่ทำงานในบริเวณใกล้เคียง และประชาชนที่อยู่หลังวัดปทุมวนาราม โรงเรียนแห่งนี้ล้อมรอบไปด้วยห้างสรรพสินค้า โรงแรม โรงภาพยนตร์ ศูนย์การค้าและความเจริญทั้งปวงของมหานคร แต่ประชาชนที่มีบ้านเรือนในพื้นที่มีการศึกษาค่อนข้างต่ำ และมีฐานะยากจน โรงเรียนขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษาที่มีความ ความสามารถ ขาดอุปกรณ์การเรียน การสอน ขาดสถานที่และบรรยากาศในการจัดการศึกษาที่เหมาะสม ในขณะเดียวกันผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนนี้ที่ขาดทุนทรัพย์ก็ถูกเย้ายวนจากความเจริญทางวัตถุโดยรอบจึงทำให้ส่งบุตรหลานไปประกอบอาชีพรับจ้างทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ในสถานบริการใกล้เคียงเพื่อแลกกับรายได้ที่เพิ่มขึ้นของครอบครัวแทนการส่งบุตรหลานไปเรียนหนังสือ

วิธีการศึกษาวิจัยฉบับนี้จึงเริ่มด้วยการทำความเข้าใจกับความหมาย ความเป็นมา และจุดมุ่งหมายของ "โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ"ก่อน แล้วจึงอธิบายวิธีดำเนินโครงการ แนวคิด ปรัชญา และการติดตามประเมินผลเพื่อความสัมฤทธิ์ จากแนวทางการปฏิบัติดังกล่าว จึงนำเสนอ กรณีตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จ (Case Study and Success Story) ของโรงเรียนวัดปทุมวนารามในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

3.1 ความหมาย ความเป็นมา จุดมุ่งหมาย และวิธีดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติจนถึงปัจจุบันเป็นเวลานานกว่า 60 ปี ตลอดระยะเวลานี้ได้ทรงงานเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่พสกนิกร ทรงอุทิศเวลาในการเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดารทั่วประเทศ ในการนี้ได้มีพระราชดำริที่จะพัฒนาความเป็นอยู่ของราษฎรให้เกิดความ "พออยู่พอกิน"จึงได้มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเกิดขึ้นมากมาย ล้วนเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทยอย่างแท้จริง

3.1.1 ความหมายของคำว่า "โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงอธิบายความหมายของโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ เพื่อให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ว่า [22]

"... โครงการตามพระราชดำริ ซึ่งภาษาฝรั่งไปแปลต่าง ๆ นานา แต่ที่ใกล้เคียงที่สุดก็คงจะเป็นคำว่า Royal Initiative ซึ่งก็ไม่เหมือนกับพระราชดำริแท้ แต่ว่า Royal Initiative นี้ ถ้าแปลก็แปลว่า โครงการที่พระราชาริเริ่ม Initiative ก็แปลว่า ริเริ่ม ฉะนั้นก็แตกต่างจากคำว่า พระราชดำริ นิดหน่อย จะเป็นโครงการ Royal Invention ก็เป็นไปได้เหมือนกัน เพราะบางทีก็คิดขึ้นมาเอง คิดขึ้นมาโดยที่อย่างอื่นก่อนนี้ไม่มี อย่างเช่นศูนย์ศึกษาการพัฒนานั้นแต่ก่อนไม่มี มีแต่ศูนย์พัฒนา หรือมีแต่ศูนย์วิจัยต่าง ๆ แต่ศูนย์ศึกษาการพัฒนานั้นไม่มี ก็เป็น Royal Invention เหมือนกัน ก็เป็นพระราชดำริ คำว่า "พระราชดำริ"จะแปลอย่างอื่นก็แล้วแต่ ท่านที่มีความรู้ทางภาษาศาสตร์ แต่ที่เขาใช้กันเป็น Royal Initiative ซึ่งก็จะต้องเข้าใจว่า Initiative ในที่นี้ ริเริ่ม แต่ริเริ่มด้วยความคิด มิใช่สั่งให้เริ่ม..."

โครงการตามพระราชดำริเป็นโครงการที่ทรงวางแผนพัฒนา และเสนอแนะให้ทางรัฐบาลเข้าร่วมดำเนินงานตามพระราชดำริ โดยมีหน่วยงานของรัฐทั้งด้านพลเรือน ตำรวจหรือทหารเข้าร่วมดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ โครงการลักษณะเช่นนี้ในปัจจุบันเรียกว่า "โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ"ซึ่งมีอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย [23]

คำว่า "พระราชดำริ"นี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงอธิบายความหมายว่า[24]

---

[22] สุเมธ ตันติเวชกุล เอกสารอัดสำเนา : 2

[23] เกษตรและสหกรณ์ 2539 : 43

[24] สุเมธ ตันติเวชกุล : 1

"...ก็แปลว่าความคิดเห็น ก็เป็นความคิดเห็นของพระราชา ความเห็นนี้ทุกคนมีหน้าที่และมีสิทธิ์ที่จะแสดงความเห็น แต่ละคนแต่ละบุคคลก็แสดงความเห็นได้ คนอื่นจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็แล้วแต่ ไม่บังคับ..."

จากพระราชดำรัสดังกล่าวจะเห็นได้ว่า

โครงการพระราชดำริ เป็นโครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทา พระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปพิจารณาอย่างรอบคอ หากเห็นว่าเหมาะสมจึงดำเนินการตามพระราชดำริได้ พระราชดำริของพระองค์เป็นเพียงข้อเสนอแนะเท่านั้น เมื่อฝ่ายรัฐบาลได้ทราบแล้วก็ควรศึกษาวิเคราะห์ พิจารณากลั่นกรองเสียก่อนตามหลักวิชาการ เมื่อมีความเป็นไปได้สูงและเกิดประโยชน์คุ้มค่า และเห็นสมควรทำประการใด ก็เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาตัดสินใจเอง หากวิเคราะห์แล้วเห็นว่าไม่เหมาะสมก็ล้มเลิกได้

3.1.2 ความเป็นมาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ ทำให้ทรงพบและทราบปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น งานด้านการแพทย์และงานสังคมสงเคราะห์เป็นงานแรกที่พระราชทานความช่วยเหลือ เพราะในระยะต้นของการทรงราชย์นั้น กิจการด้านการแพทย์ของไทยยังไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร และการบริการสาธารณสุขในชนบทยังไม่ได้แพร่หลายเช่นในปัจจุบัน

โครงการพระราชดำริที่นับได้ว่าเป็นโครงการพัฒนาชนบทโครงการแร เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2495 [25] โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หน่วยตำรวจตระเวนชายแดนค่ายนเรศวร ไปสร้างถนนเข้าไปยังบ้านห้วยมงคล ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อให้ราษฎรสามารถสัญจรไปมาและนำผลผลิตออกมาจำหน่ายยังชุมภายนอกได้สะดวก

ในพ.ศ. 2496 ได้พระราชทานพระราชดำริให้สร้างอ่างเก็บน้ำเข ต่า อ.หัวหิน จ. ประจวบคีรีขันธ์ เพื่อบรรเทาความแห้งแล้ง เดือดร้อนของราษฎร และสร้างเสร็จใช้ประโยชน์ได้ใน พ.ศ. 2506 ซึ่งเป็นโครงการพระราชดำริทางด้านชลประทานแห่งแร และราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จึงทรงเน้นการศึกษาที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตร การพัฒนาที่ดินและการชลประทาน เป็นต้น นับแต่นั้นเป็นต้นมาจึงได้มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเกิดตามขึ้นมาอีกมากมายจวบจนกระทั่งปัจจุบันมีมากกว่า 2,000 โครงการ ล้วนแต่เป็นโครงการพัฒนา

---

[25] สำนักงานคณะกรรมการอพเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ : 6

ที่มุ่งเน้นเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนไทยทั้งสิ้น อันจะมีผลต่อความมั่นคงของชาติในที่สุด ดังพระราชดำรัสที่ว่า [26]

"...โครงการตามพระราชดำรินี้ ก็เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน อันนี้ก็เป็นส่วนใหญ่ เพราะว่าอย่างที่ว่าประเทศจะคงอยู่ได้ก็โดยที่ประชาชนมีฐานะดี และสภาพความเป็นอยู่มีความมั่นคง มีความปลอดภัย มีความเจริญ ฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาก็เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ..."

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นรูปแบบของการพัฒนาชนบทที่มีคสมบูรณ์แบบและมีลักษณะพิเศษอยู่ในตัว แนวพระราชดำริในการพัฒนาชนบทที่สำคัญขอพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว **คือ มุ่งพัฒนาเพื่อช่วยเหลือให้ประชาชนในชนบทสามารถพึ่งพาตนเองได้เป็นหลัก**

แนวพระราชดำริส่วนใหญ่จะทรงให้ความสำคัญกับการยกระดับชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น มากกว่าความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่นิสิตมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ความตอนหนึ่งว่า [27]

"...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำไปตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นสูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้นซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้จากที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในเวลานี้ ..."

และพระราชทานพระบรมราโชวาทในวันถัดมาอีกว่า

"...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้เป็นพื้นฐาน และสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้แน่นอน..."

---

[26] สุเมธ ตันติเวชกุล : 2

[27] สำนักราชเลขาธิการ 2518 : 211

แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งได้พระราชทานมาเป็นเวลากว่าครึ่งศตวรรษแล้ว ตรงกับที่องค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ใช้นิยาม และคำจำกัดความว่า "การพัฒนาที่ยั่งยืน"หรือ "Sustainable Development"ดังนี้

Sustainable Development is a pattern of resource use that aims to meet humans needs while preserving the environment so that these needs can be met not only in the present, but also for future generations. [28]

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นรูปแบบของทรัพยากรที่ใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยให้ความสำคัญกับการรักษาสภาพแวดล้อมเพื่อให้ทรัพยากรเหล่านั้นมีใช้สำหรับปัจจุบันและมีเหลือพอสำหรับลูกหลานในอนาคต

พระราชดำรัส *"การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้เป็นพื้นฐานและสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด..."*ตามที่ได้ยกอ้าง แสดงให้เห็นถึงแนวพระราชดำริในการพัฒนาประเทศที่ทรงตระหนักถึงความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชน (Human Needs) ซึ่งจะต้องสร้างพื้นฐานที่ดีให้ประชาชนมีความพออยู่พอกินและมีเหลือใช้ต่อไปถึงลูกหลาน (these needs can me met not only in the present, but also for future generations.) จึง ทรงเน้นการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ตามลำดับขั้นตอน ที่สำคัญนั้นจะต้องพึ่งตนเองได้ในระยะต่อมา ยึดถือความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเป็นหลัก รวมทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ และยึดถือความคุ้มค่ามากกว่าคุ้มทุน ซึ่งทรงดำเนินการมานานแล้ว และประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นกว่าเดิม

แนวพระราชดำริในการพัฒนา [29] มี ดังนี้

1. ไม่ใช้วิธีการสั่งการให้เกษตรกรปฏิบัติตา เพราะไม่อาจช่วยให้คนเหล่านั้นพึ่งตนเองได้ เนื่องจากเป็นการปฏิบัติงานโดยไม่ได้เกิดจากความพึงพอใจ

2. เน้นให้พึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองเป็นหลักสำคัญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมักจะทรงทำหน้าที่กระตุ้นให้เกษตรกรทั้งหลายคิดหาลู่ทางที่จะช่วยตนเอง พึ่งตนเองโดยไม่มีการบังคับ การแสวงหาความร่วมมือจากภายนอกต้องกระทำเมื่อจำเป็นจริงๆ

---

[28] www.un.org

[29] สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 2540 : 252 – 259

3. ใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เป็นจุดหลักสำคัญในการพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพราะจะช่วยให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในที่สุด

4. ใช้หลักประชาธิปไตยในการดำเนินการ เห็นได้จากทุกครา ที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมประชาชน และเกษตรกรร้องทุกข์เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น หากเจ้าหน้าที่ทักท้วงสิ่งใดทางวิชาการ กราบบังคมทูลแล้วก็ทรงรับฟังข้อสรุปอย่างเป็นกลาง หากสิ่งใดที่เจ้าหน้าที่กราบบังคมทูลว่าปฏิบัติได้ แต่ผลลัพธ์อาจไม่คุ้มค่ากับเงินที่ลงไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงให้เปลี่ยนแปลงโครงการได้เสมอ

5. ยึดหลักสภาพของท้องถิ่นเป็นแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคของประเทศ เพราะทรงตระหนักดีว่าการเปลี่ยนแปลงใดที่ดำเนินการโดยฉับพลันอาจก่อผลกระทบต่อค่านิยม ความคุ้นเคย และการดำรงชีพในวิถีประชาเหล่านั้นเป็นอย่างมาก

6. การสร้างความแข็งแรงให้ชุมชน ด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานหลักที่จำเป็นต่อการผลิต อันจะเป็นรากฐานนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในระยะยาว โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ คือ แหล่งน้ำ เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ต้องพึ่งพาอาศัยน้ำฝนจักได้มีโอกาสที่จะมีผลิตผลได้ตลอดปี ซึ่งเป็นเงื่อนไขปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ในเรื่องอาหารได้ระดับหนึ่ง และเมื่อชุมชนแข็งแรงพร้อมดีแล้ว ก็อาจจะมีการสร้างโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆที่จำเป็นต่อการยกระดับรายได้ของชุมชน เช่น เส้นทางคมนาคม ฯลฯ ซึ่งการพัฒนาในลักษณะที่เป็นการมุ่งเตรียมชุมชนให้พร้อมต่อการติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอกอย่างเป็นขั้นตอนนี้ ทรงเรียกว่า “การระเบิดจากข้างใน”

7. การส่งเสริมหรือสร้างเสริมสิ่งที่ชาวชนบทขาดแคลน และเป็นความต้องการอย่างสำคัญ คือ “ความรู้”ด้านต่าง ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักว่า ชาวชนบทควรจะมีความรู้ในเรื่องของการทำมาหากิน การทำเกษตรโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยทรงเน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องมี “ตัวอย่างแห่งความสำเร็จ”ในเรื่องการพึ่งตนเอง ซึ่งทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ราษฎรในชนบทมีโอกาสได้รู้ได้เห็นถึงตัวอย่างของความสำเร็จนี้ และนำไปปฏิบัติได้เอง เพื่อให้ตัวอย่างของความสำเร็จทั้งหลายได้กระจายไปสู่ท้องถิ่นต่างๆทั่วประเทศ

8. ทรงนำความรู้ในด้านเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมเข้าไปถึงมือชาวชนบทอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยทรงมุ่งให้เป็นขบวนการเดียวกับที่เป็นเทคโนโลยีทางการผลิตที่ชาวบ้านสามารถรับไปและสามารถนำไปปฏิบัติได้ผลจริง

ในทางปฏิบัติเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเลือกใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ หลายประการเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายที่ทรงมุ่งหวัง เช่น

- การรวมกลุ่มประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาหลักของชุมชนชนบ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาพึ่งตนเอง โดยเฉพาะการรวมตัวกันในรูปของสหกรณ์ ดังนั้น ในทุกพื้นที่ที่เสด็จพระราชดำเนิน และมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้นมาไม่ว่าลักษณะใด จะทรงเน้นเสมอถึงความจำเป็นที่จะต้องกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวกันในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน หรือเพื่อให้การทำมาหากินของชุมชนโดยส่วนรวมเป็นไปอย่ประสิทธิภาพและประหยัด จนเห็นได้ว่า กลุ่มสหกรณ์ในโครงการพระราชดำริที่ประสบความสำเร็จหลายโครงการนั้นพัฒนาขึ้นมาจากการรวมตัวกันของราษฎรกลุ่มเล็ก ๆ เช่น สหกรณ์หุบกระพงเกิดจากกลุ่มเกษตรกรที่ทำสวนผักในย่านนั้นเป็นต้น
- การส่งเสริมโดยกระตุ้นผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำในการพัฒนาก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทรงใช้ในบางพื้นที่ตามความเหมาะสม ทรงพิจารณาผู้นำโดยเน้นในด้านคุณธรรม ความโอบอ้อมอารี ความเป็นคนในท้องถิ่นและรักท้องถิ่น จากนั้นทรงอาศัยโครงสร้างสังคมไทย โดยเฉพาะระบบอุปถัมภ์กระตุ้นให้ผู้นำชุมชนที่มักจะมีฐานะดี ให้เป็นผู้นำในการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่น โดยชาวบ้านที่ยากจนให้ความสนับสนุนร่วมมือ ซึ่งในที่สุดแล้ว ผลแห่งความเจริญที่เกิดขึ้นจะตกแก่ชาวบ้านในชุมชนนั้นทุกคน
- การส่งเสริมการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองนั้นจะต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่รีบร้อนที่จะให้เกิดผลในทางความเจริญอย่างรวดเร็ว สิ่งสำคัญที่มีพระราชดำริอยู่เสมอ คือ ชุมชนจะต้องพึ่งตนเองได้ในเรื่องอาหารก่อนเป็นลำดับแรก จากนั้นจึงค่อยก้าวไปสู่การพัฒนาในเรื่องอื่น ๆ การขยายการผลิตเพื่อการค้าใด ๆ ก็ตาม ทรงมีข้อสังเกตเกี่ยวกับความพร้อมในด้านการตลาด โดยเฉพาะในด้านความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีธุรกิจการเกษตรของชาวบ้านอย่างง่าย ๆ อีกด้วย

3.1.3 โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาดังนี้ [30]

1. **สร้างพื้นฐานให้มั่นคง** โดยให้ประชาชนพอมีพอกินพอใช้ สามารถพึ่งตนเองเสียก่อน จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญก้าวหน้าในระดับที่สูงขึ้นไป

2. **สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้** ทรงเน้นการพัฒนาที่สอดคล้องกความสามารถและความต้องการของชุมชน ทรงใช้ศัพท์ว่า **"ระเบิดจากข้างใน"**หมายความว่า ชุมชนเข้มแข็งพร้อมที่จะรับความเจริญจากโลกภายนอกแล้ว มิใช่เป็นการยัดเยียด นำความเจริญจากภายนอกเข้าไปให้ชุมชนโดยที่ประชาชนยังไม่พร้อมที่จะรับ หรือพร้อมที่จะคิดว่าเหมาะสมกับชุมชนของตนหรือไม่ดังพระราชดำรัสที่พระร ทานแก่กลุมชาวไร่ผักในพระบรมราชูปถัมภ์ ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2513 ว่า

"...ถ้าแต่ละคนมีความขยันหมั่นเพีย ทางราชการและผู้มีวิชาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ทางราชการก็จะช่วย ขั้นแรกที่สุดจะต้องแสดงว่าตนมีความเข้มแข็ง มีความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกันอย่างเป็นสุขเสียก่อน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว จะมีผู้ที่จะมาช่วย แล้วความเดือดร้อนต่าง ๆ ก็จะได้บรรเทาไปไม่ให้เป็นทุกข์..."

"...ระหว่างนี้ขอให้พยายามที่จะจัดระเบียบแบบแผนให้ดีให้อยู่กันเป็นกลุ่มให้เข้มแข็งยิ่ง ๆ ขึ้น เพราะว่าการที่จะอยู่ในที่ใหญ่ขึ้นไปนั้น ถ้าขาดความเข้มแข็งก็ตาม ถ้าขาดความสามัคคีเป็นกลุ่มเป็นก้อนที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันก็ตาม จะเกิดอันตรายอย่างมาก เพราะว่างานนั้นมากขึ้น ที่กว้างขึ้นก็ต้องดูแลมากขึ้น ก็มีภาระ มีหน้าที่มากขึ้น ทุกคนต้องเตรียมใจเตรียมกายเพื่อที่จะรับที่ใหญ่กว่านี้ ถ้าไม่พร้อม ให้ที่ใหญ่ไปก็จะเกิดทุกข์ใหญ่มากขึ้น แต่ว่าถ้าพร้อมแล้ว ที่ใหญ่นั้นก็จะมีความเจริญได้ดี..."

3. **ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม** พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นหลักสำคัญในการพัฒนา โดยทรงยึดหลักการปรับปรุงหรือดัดแปลงทรัพยากรธรรมชาตินั้ ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ได้มากที่สุด ขณะเดียวกันการทำเพื่อส่วนรวมก็อาจส่งผลกระทบต่อคนส่วนน้อยได้ ดังนั้น ในการพัฒนาจึงต้องเตรียมวิธีการแก้ไขไว้ด้วยเช่นกัน ดังพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2519 ว่า

"...โครงการพัฒนาต่าง ๆ ตั้งขึ้นเพื่อปรับปรุงดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้ว คือ ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดผลเป็นประโยชน์แก่ประเทศและประชาชนส่วนรวมให้ได้มากที่สุด ในทางปฏิบัตินั้น นอกจากจะได้ผลส่วนใหญ่ หรือส่วนรวมตามจุดประสงค์แล้ว บางทีก็อาจทำให้มีการเสียหาย

---

[30] เกษตรและสหกรณ์ : 24-28

ในบางส่วนได้บ้าง เพื่อจะให้โครงการมีผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย จำเป็นต้องพิจารณาจัดตั้งโดยรอบคอบและละเอียดถี่ถ้วน ให้ทราบว่าผลที่เกิดจากโครงการนั้นจะมีขอบเขตต่อเนื่องไปเพียงใด และมีผลเสียประการใดที่จุดใดบ้าง จะได้สามารถวางแผนงานให้สอดคล้องต้องกันทุกส่วนทุกขั้น เพื่อแก้ไขในส่วนที่จะเสียหายให้กลับเป็นดี ให้โครงการได้ประโยชน์มากที่สุด ...”

4. **เป็นตัวอย่างแก่เกษตรกรเพื่อนำผลไปทดลองปฏิบัติในพื้นที่อื่น** งานพัฒนาด้านการเกษตรตามแนวพระราชดำริทุกงานทุกโครงการ ล้วนมีจุดมุ่งหมายและพันธกิจร่วมกันอยู่ประการหนึ่ง คือ เป็นต้นแบบเพื่อการเรียนรู้แก่หน่วยชุมชนพื้นที่อื่น โดยเฉพาะศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น ตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นแบบ เพื่อขยายผล และเรียนรู้สิ่งผิดสิ่งถูก ดังพระราชดำรัส ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2526 ที่ว่า

“... มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นศูนย์ศึกษาและทดลองงานพัฒนาการเกษตรต่าง ๆ ตามความเหมาะสม สำหรับเป็นตัวอย่างแก่เกษตรกรในการนำไปปฏิบัติในพื้นที่ของตน ตลอดจนเพื่อดำเนินกิจการด้านเกษตรอุตสาหกรรม โดยเฉพาะส่งเสริมการปลูกพืชตระกูลถั่ว สำหรับแปรรูปเป็นสินค้าอุตสาหกรรม...”

ในด้านที่เป็นแบบเพื่อศึกษาความผิดพลาดล้มเหลว ก็ได้มีพระราชดำรัสไว้ชัดเจน เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2531 ว่า

“...มีเหมือนกันที่ทำการทดลองแล้วล้มเหลว ทางฝ่ายศูนย์ศึกษาไม่ควรที่จะอายในความล้มเหลว..... ในศูนย์ศึกษาการพัฒนานั้น ทำอะไรไม่ถูกแล้วก็อาจเป็นอนุสาวรีย์ของความไม่ถูก จะได้สังวรไว้ว่า ทำอย่างนี้ไม่ได้ แต่ความเสียหายนั้นไม่มีมาก เพราะว่าในศูนย์ศึกษาการพัฒนาทำการทดลองต่าง ๆ นี้ก็ทำเป็นส่วนน้อยคือทำเป็นส่วนเล็ก ๆ สามารถที่จะเก็บไว้ให้คนดูว่าตรงนี้อย่างนี้มันไม่ค่อยดี ใช้ไม่ได้ ก็เป็นหลักวิชา ...”

3.1.4 แนวทางในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เป็นขั้นเป็นตอนอย่างละเอียดก่อนทุกครั้ง ในการจัดวางแผนโครงการใดโครงการหนึ่งก่อนจะมีพระราชดำรินั้น มีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ [31]

---

[31] สำนักงานคณะกรรมการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 2538 : 5

1. **การศึกษาข้อมูล** ก่อนจะเสด็จพระราชดำเนินไปยังพื้นที่ใด ๆ นั้นจะทรงศึกษาข้อมูลจากเอกสารและแผนที่ต่าง ๆ ที่มีอยู่ เพื่อให้ทราบถึงสภาพในท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างละเอียดก่อนเสมอ

2. **การหาข้อมูลในพื้นที่** เมื่อเสด็จฯถึงพื้นที่นั้น ๆ ก็จะทรงหาข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง และข้อมูลล่าสุด อาทิเช่น

- ทรงสอบถามประชาชนถึงการประกอบอาชีพ, สภาพหมู่บ้าน, ภูมิประเทศ, ดินฟ้าอากาศ, ทางน้ำ ฯลฯ
- ทรงสำรวจพื้นที่ เสด็จฯทอดพระเนตรพื้นที่จริงที่คาดว่าควรจะดำเนินการพัฒนาได้

- ทรงสอบถามเจ้าหน้าที่ เมื่อทรงศึกษาข้อมูลจากเอกสารและทรงได้ข้อมูลจากพื้นที่จริงแล้วก็จะทรงปรึกกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่ ๆ ถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้อีกครั้งหนึ่ง พร้อมทั้งทรงคำนวณวิเคราะห์ทันด้วยว่า เมื่อดำเนินการแล้วจะได้ประโยชน์อย่างไร และคุ้มค่ากับการ

ลงทุนหรือไม่เพียงใด อย่างไร แล้วจึงพระราชทานพระราชดำริให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไปพิจารณาในขั้นรายละเอียดตามขั้นตอนต่อไป

3. **การศึกษาข้อมูลและการจัดทำโครงการ** เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้รับพระราชทานพระราชดำริแล้ว ก็จะไปศึกษาข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ อีกครั้งหนึ่งเพื่อประกอบการจัดทำโครงการให้เป็นไปตามแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้

4. **การดำเนินงานตามโครงการ** เมื่อจัดทำโครงการเสร็จเรียบร้อยและผ่านการพิจารณาจากหน่วยเหนือตามลำดับขั้นตอน จนถึงการอนุมัติโครงการและงบประมาณแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็จะดำเนินการปฏิบัติงานในทันที โดยมีสำนักงาน กปร. เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานและประสานแผนต่าง ๆ ให้แต่ละหน่วยงานได้ดำเนินการสนับสนุนสอดคล้องกัน และ/หรืออาจจัดตั้งองค์กรกลาง ที่ประกอบด้วยแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ควบคุมดูแลให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ

5. **การติดตามผลงาน** ในการติดตามผลการดำเนินงานนั้น แต่ละหน่วยงานรวมทั้งสำนักงาน กปร. จะได้มีการติดตามประเมินผลเป็นระยะ ๆ แต่ที่สำคัญ คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จ ฯ กลับไปยังโครงการนั้น ๆ ด้วยทุกครั้งเมื่อมีโอกาส เพื่อทอดพระเนตรความก้าวหน้าและติดตามผลงานต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ในกรณีที่เกิดมีปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ก็จะทรงชี้แนะแนวทางแก้ไปปัญหานั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไป

จากกิจกรรมของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหลาย ทำให้เข้าใจได้เป็นอย่างดีว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมองปัญหาของการพัฒนาในแง่ของการพัฒนาเพื่อคนส่วนใหญ่และสังคมส่วนรว และทรงมองรูปแบบของการพัฒนาในลักษณะ "คุ้มค่า"มากกว่า "คุ้มทุน"คือ Cost - Effectiveness มากกว่า Cost - Benefit ratio ดังพระราชดำรัสที่ว่า [32]

"ขาดทุนคือกำไร (Our loss is our gain) .....การเสียคือการได้ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า และการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้นเป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้"

---

[32] สุวัฒน์ เทพอารักษ์ 2540 : 66

โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีอยู่มากมายหลายประเภทแตกต่างกันไปตามลักษณะและวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น ๆ ซึ่งส่วนมากจะเป็นการแก้ไขปัญหาและพัฒนาด้านการทำมาหากินของประชาชนเป็นสำคัญ และดังที่ทราบกันดีว่าประชากรส่วนใหญ่ขอประเทศไทยยังชีพด้วยการทำเกษตรกรรม ดังนั้นโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริจึงเกี่ยวข้องอยู่กับเรื่องของการพัฒนาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น ดิน น้ำ ที่ทำกิน ทุน และความรู้ด้านเกษตรกรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ เป็นต้น และหลักสำคัญของทุกเรื่องก็คือจะต้องเรียบง่ายไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน ทั้งในแนวความคิดและด้านเทคนิควิชาการจะต้องสมเหตุสมผล ทำได้รวดเร็ว และสามารถแก้ไขปัญหาให้ก่อประโยชน์ได้จริง ตลอดจนต้องมุ่งสู่วิถีแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย

แนวคิดและทฤษฎีในเรื่องต่าง ๆ ที่ได้ทรงมีพระราชดำรินั้น ก่อนที่จะพระราชทานให้เป็นแนวทางเพื่อนำไปปฏิบัตินั้น ได้ทรงพิจารณาอย่างถ่องแท้ และกลั่นกรองมาแล้วเป็นอย่างดี ทรงใช้ประโยคง่าย ๆ ที่มีความหมายลึกซึ้ง และบางครั้งก็บ่งบอกถึงวิธีดำเนินการไว้เบ็ดเสร็จในตัวเอง

แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น มิได้เน้นการพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งเป็นสำคัญ แต่ทรงให้ความสำคัญและเน้นการพัฒนาในทุกด้านอย่างสัมพันธ์กัน ทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม รวมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งแนวพระราชดำริในการพัฒนาเช่นนี้จะเป็นผลให้เกิดความสมดุลต่อการพัฒนาประเทศ และกล่าวได้ว่าวิธีการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ โดยการยึดหลักความต้องการที่แท้จริงของประชาชน สภาพทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนในสังคมนั้นเป็นหลัก ถือได้ว่าเป็นวิธีการที่ชาญฉลาดและมองการณ์ไกลเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากได้ครอบคลุมและเข้าถึงแก่นของการพัฒนาโดยได้สร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อให้ช่วยตนเองได้ พร้อมทั้งพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม ศีลธรรม และวัฒนธรรมพื้นบ้าน ตลอดจนยกระดับคุณภาพชีวิต และสภาพจิตใจของคนไทยอย่างลึกซึ้งและแยบคายเป็นอย่างยิ่งด้วย ซึ่งผลประโยชน์ทั้งหลายทั้งปวงตกอยู่กับประชาชนส่วนใหญ่ในท้ายที่สุดผลจากการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ได้ปรากฏผลออกมาอย่างชัดเจนแล้วในปัจจุบัน คือทำให้ประชาชนมีสภาพชุมชน และสิ่งแวดล้อมดีขึ้น มีการประกอบอาชีพที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นอย่างชัดเจน

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ รวมทั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จของการพัฒนา ซึ่งผลแห่งการพัฒนาตามแนวพระราชดำรินี้ นักพัฒนา นักวิชาการทั้งหลายต่างยอมรับตรงกันว่าเป็นแนวทางสำคัญในการที่จะช่วยให้ผลการพัฒนากระจายไปสู่ประชาชนผู้ยากจนในชนบทมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดความ

สมดุลต่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งเป็นการสร้างความมั่นคงทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของชาติในที่สุด

โครงการพระราชดำริเป็นเพียงข้อเสนอแนะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอ ว พระราชทานให้แก่รัฐบาลเพื่อนำไปพิจารณาตัดสินใจว่าจะดำเนินการหรือไม่ ในการดำเนินการพัฒนานั้นจะต้องใช้วิธีที่เรียบง่าย ทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ตามลำดับขั้นตอน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยคำนึงถึงสภาพท้องถิ่น ความพึงพอใจและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเป็นหลัก ในการพัฒนานั้นจะต้องยึดหลักของความคุ้มค่ามากกว่าคุ้มทุ เพื่อสร้างพื้นฐานให้ประชาชนมีความพออยู่พอกิน และพึ่งตนเองได้ในที่สุด จนทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นกว่าเ อันจะทำให้เกิดความมั่นคงและควาเจริญก้าวหน้าแก่ประเทศชาติ และประชาชน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถไปทรงเยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดารทั่วทุกภาคของประเทศไทย ทรงพบว่าราษฎรจำนวนมากอยู่ในภาวะยากลำบาก โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกัน ทำให้ทรงสนพระทัยและมีพระราชหต มุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือราษฎรเหล่านั้นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทรงนำแนวคิดและทฤษฎีของ "การพัฒนาโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง"การให้ความสำคัญกับ "ทรัพยากรมนุษย์" และ "การพัฒนาที่ยั่งยืน" ตามพระราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในโครงการพระราชดำริต่าง ๆ ดังนี้

3.2 แนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร

ในพ.ศ. 2523 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเริ่มงานพัฒนาด้วยการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทุกคนมีควาเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีโอกาสได้รับความรู้และฝึกฝนตนเอง สามารถพัฒนาตนเอ เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ พร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างรวดเร็ว โดยทรงยึดแนวพระราชดำริ **"เศรษฐกิจพอเพียง"**ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นแนวทางสู่ความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

การทรงงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมุ่งเน้นให้ **เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยใช้การศึกษาเป็นหลักในการพัฒนา** ทรงกำหนดเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาไว้ว่า

"เด็กและเยาวชน มีโภชนาการดี สุขภาพแข็งแรง ใฝ่เรียนรู้ ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีความรู้และทักษะทางวิชาการและการอาชีพเพื่อเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย และมีส่วนร่ในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติได้" [33]

การพัฒนาเด็กและเยาวชนตามแนวพระราชดำริ เป็นการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนอย่างสมดุลในทุก ๆ ด้าน ประกอบไปด้วย

- **ด้านพุทธิศึกษา** คือความรอบรู้วิชาการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการศึกษาเรียนรู้ต่อไป
- **ด้านจริยศึกษา** คือการมีศีลธรรมจรรยาที่ดี มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม
- **ด้านหัตถศึกษา** คือความรู้ทักษะในการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีต่องาน และเห็นคุณค่าของการทำงาน
- **ด้านพลศึกษา** คือการมีสุขภาพแข็งแรง การกินอาหารที่ถูกต้องและการกำลังกายให้เหมาะสม รวมทั้งความสะอาดและสุขาภิบาลด้วย [34]

ในการดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร สมเด็จพระเทพรัราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงวางหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

1. โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนา ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาเป็น
   - สถานที่รวมเด็กในวัยเรียนของชุมชน ทำให้เข้าถึงเด็กได้ง่าย และครอบคลุมได้ทั้งหมด ง่ายต่อการดำเนินงาน
   - สถานที่ที่มีผู้มีความรู้ คือ ครู ซึ่งเป็นแกนสำคัญในการถ่ายทอดให้เด็กได้พัฒนาความรู้ และทักษะต่าง ๆ
   - สถานที่ที่คนในชุมชนเข้าถึงได้ง่าย จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้

---

[33] สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2551 : 11

[34] รัตนพินิจ นิทิศการศึกษา พ.ศ.2542 : 64 - 67

2. การพึ่งตนเอง ทรงเน้นให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้ได้รับความรู้และฝึกฝนทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษา และพลศึกษา ซึ่งเป็นความรู้และทักษะที่นำไปใช้ได้ในชีวิตจริง และในที่สุดสามารถดำเนินการพัฒนาได้ด้วยตนเอง

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมในทุกกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการลงมือปฏิบัติ ความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ จะถูกถ่ายทอดลงสู่ชุมชน นำไปใช้พัฒนาชุมชนของตนเองได้ เป็นการเสริมสร้างพลังและความเข้มแข็งของชุมชน นำไปสู่การพึ่งตนเอง ทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

4. การใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างประหยัดและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ในการดำเนินการพัฒนาในบางครั้งจำเป็นต้องเสริมหรือสนับสนุนในส่วน ๆ ที่ชุมชนขาดแคลน ดังเช่น เทคโนโลยี ความรู้ วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณดำเนินการบางส่วน ทั้งหมดนี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลภายนอกทั้งภาครัฐแล าคเอกชน ซึ่งจะต้องมีการประสานงานอย่ ประสิทธิภาพ ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกันแต่สามารถสนับสนุนซึ่งกันและกันได้

เพื่อให้เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารได้รับโอกาสในการพัฒนา และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายสูงสุด อันจะช่วยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาไว้ดังนี้ [35]

3.2.1 ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชนเริ่มตั้งแต่ในครรภ์มารดา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลภาวะโภชนาการของเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์และแรกเกิด ซึ่งเป็นช่วงวิกฤตที่สุดในชีวิต การขาดสารอาหารของมารดาที่ตั้งครรภ์จะส่งผลให้เด็กเกิดภาวะโภชนาการบกพร่อง น้ำหนักแรกคลอดต่ำกว่า 2,500 กรัม การเจริญเติบโตและพัฒนาการชะงักงัน มีผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อและเสียชีวิตสูง เป็นเด็กแคระแกร็น น้ำหนักตัวน้อย เมื่อเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ ก็จะเป็นหนุ่มสาวที่ขาดอาหาร เป็นแม่ตั้งครรภ์ที่น้ำหนักตัวน้อย ส่งผลให้เด็กในครรภ์ขาดอาหารต่อไป ปัจจุบันจากรายงานเชิงระบาดวิทยาพบว่าการมีน้ำหนักแรกคลอดต่ำ (Low birth weight) ยังเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญต่อการเกิดโรคอ้วนและโรคที่ไม่ติด ต่อเรื้อรังที่กลายเป็นปัญหาสำคัญของประเทศที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้การดูแลเด็กขาดสารอาหารโดย มุ่งเน้นเฉพาะการเพิ่มน้ำหนักให้ได้ตามเกณฑ์ โดยไม่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มส่วนสูง อาจทำให้

---

[35] สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2551 : 13 – 19

พบเด็กที่มีการขาดสารอาหารเรื้อรัง ที่เตี้ยแล้วอาจกลายเป็นโรคอ้วน อันเป็นการเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ดังนั้นการมองปัญหาโภชนาการในอนาคตจึงควรมองทั้งสองด้าน คือทั้งด้านขาดและเกิน อันจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

นอกจากปัญหาโภชนาการแล้ว ในบางพื้นที่ตามแนวชายแดนที่เป็นพื้นที่เสี่ยง เด็กและเยาวชน รวมทั้งประชาชน ต้องประสบกับการเจ็บป่วยจนถึงขั้นเสียชีวิตด้วยโรคติดต่อที่สำคัญ เช่น โรคมาลาเรีย เป็นต้น พื้นที่เหล่านี้หลายแห่งบริการของรัฐยังเข้าไม่ถึง ดังนั้นแนวพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาจึงพยายามให้บุคลากรครูที่อยู่ประจำพื้นที่ ทำหน้าที่ให้บริการแก่ผู้ป่วยเบื้องต้น เป็นการเสริมการทำงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อช่วยบรรเทาความรุนแรงและป้อการสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นได้

3.2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเห็นว่าเยาวชนทุกคนควรได้รับการศึกษา เพราะนอกจากจะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกคนควรจะได้รับอย่างเท่าเทียมกันแล้ว การศึกษายังเป็นกระบวนการที่ทำให้เยาวชนมีความรู้และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเอง เป็นคนมีคุณภาพของครอบครัวและสังคมส่วนรวม แม้หน่วยงานทางการศึกษาได้พยายามจัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึงและสนองต่อวิถีชีวิตและความต้องการของเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสซึ่งครอบคลุมกลุ่มที่ยากจน กลุ่มที่อยู่ห่างไกลไม่สามารถเข้าถึงบริการได้ กลุ่มที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย กลุ่มพิการหรือมีความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ นอกจากนี้กลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ ก็ยังขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน ทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ไม่ได้โอกาสในการพัฒนาเรียนรู้เต็มตามศักยภาพของตนเอง ดังนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีจึงพระราชทานความช่วยเหลือและสนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ให้ครอบคลุมเด็กและเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาคที่จะพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ เติบโตเป็าคนที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติได้

สำหรับเด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับ แต่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูง อาจเนื่องมาจากครอบครัวมีฐานะยากจน และในชุมชนไม่มีโรงเรียนที่เปิดสอนใระดับสูง ก็ยังได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีพระราชทานทุนการศึกษาให้แก่เยาวชนเหล่านั้น เพื่อส่งเสริมให้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นตามศักยภาพของแต่ละคน และสามารถพัฒนาตนเองเป็นคนมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นของประเทศชาติต่อไป

3.2.3 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการเรียนรู้ทางวิชาการ

ความรู้ความสามารถทางวิชาการเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเยาวชน ทั้งภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้การก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ทำให้การติดต่อสื่อสาร การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และการเรียน กว้างขวางยิ่งขึ้น ทำให้ภาษาต่างประเทศ เช่นภาษาอังกฤษ เป็นวิชาที่จำเป็นเพิ่มขึ้นมา ความรู้ในวิชาการเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างสติปัญญา ให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อดำรงชีวิตด้วยตนเอง เป็นที่พึ่งของชุมชนและสังคมต่อไปได้

ที่ผ่านมาพบว่า เด็กและเยาวชนยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ จากปัจ หลาย ๆ ด้าน เช่น จำนวนครูที่ไม่เพียงพอ ความรู้ความสามารถของครู วิธีการเรียนการส อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ทั้งยังขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองเท่าที่ควร

3.2.4 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการอาชีพ

สังคมชนบทไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรม แต่การพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลให้เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่มีทักษะทางการเกษตรลดลง มีทัศนคติว่าการเกษตรเป็นงานที่หนัก รายได้น้อย จึงไม่ให้ความสนใจ นอกจากนี้เกษตรกรรมแผนใหม่ที่เน้นการใช้สารเคมียังทำลายทรัพยา ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ รวมทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีงาม สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนทั้งด้านความรู้ ทักษะ ตลอดจนปลูกฝังให้เยาวชนเห็นคุณค่าเกษตรกรรม ให้เห็นว่าความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ในการผลิตอาหารสำหรับบริโภคในครัวเรือน เป็นการช่วยลดรายจ่ายของครอบครัวได้

นอกจากอาชีพเกษตรกรรมแล้ว ยังทรงให้ความสำคัญกับการงานพื้นฐานอาชีพอื่น ๆ เช่น การประกอบอาหาร การแปรรูปถนอมอาหาร การเพาะขยายพันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ ศิลปหัตถกรรม การตัดเย็บเสื้อผ้า งานก่อสร้าง ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า งานซ่อมแซมเครื่องใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในครัวเรือน เพื่อให้เยาวชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ รวมทั้งช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยใช้หลักการสหกรณ์ เป็นการฝึกการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบแบ มีการจดบันทึก การจัดทำบัญชีเพื่อให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้

3.2.5 ปลูกฝังจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์ความขาดแคลนและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของประชาชน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงห่วงใยและทรงเห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คืนสู่สมดุลโดยเร็วที่สุด โดยการสร้างจิตสำนึกให้แก่เยาวชน

3.2.6 เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเห็นว่าพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนามักเป็นชุมชนที่ก่อตั้งมาช้านาน มีความหลากหลาย ของเชื้อชาติที่มีวัฒนธรรมประเพณีตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แตกต่างกันและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตน จึงมีพระราชดำริที่จะปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้รู้จักรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้ ป้องกันไม่ให้สิ่งที่ดีงามเหล่านี้ถูกละเลยหรือถูกทำลายไปพร้อม ๆ กับการพัฒนา และที่สำคัญคือจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจ และดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดีงาม

บทที่ 4

วิเคราะห์โครงการพระราชดำริที่โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงนำแนวพระราชดำริในการพัฒนาโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงได้รับถ่ายทอดมาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงนำแนวทางเหล่านั้นมาดำเนินโครงการอย่างเป็นรูปธรรมในกรณีตัวอย่างโรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์ ฯ

4.1 ความเป็นมาของโรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักงานเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่เลขที่ 969/1 ถนนพระรามที่ 1 แขวงปทุมวัน เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนที่จะได้รับพระราชูปถัมภ์ โรงเรียนวัดปทุมวนารามเป็นเพียงโรงเรียนขนาดเล็กระดับประถมศึกษา ต่อมาวัดปทุมวนารามมีดำริที่จะให้โรงเรียนขยายพื้นที่ออกไปบริเวณด้านหลังอาคารเรียน เพื่อก่อสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติม แต่ยังมีราษฎรบางส่วนบุกรุกที่วัดและยังไม่ได้รื้อถอนออกไปจึงไม่สามารถก่อสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติมได้ นักเรียนที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วส่วนใหญ่ไปเรียนต่อที่โรงเรียนศรีอยุธยา มักกะสัน สันติราษฎร์พุทธจักร ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ใกล้บ้านเด็ก

เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จ ฯ มาประทับเป็นการถาวรที่วังสระปทุม มีพระราชดำริว่าจะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมโรงเรียนวัดปทุมวนาราม และได้เสด็จฯ เป็นการส่วนพระองค์ไปทรงเยี่ยมโรงเรียนในฐานะผู้ปกครองนักเรีย ซึ่งเป็นลูกหลานข้าราชบริพารวังสระปทุม เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2546 ทรงเยี่ยมชมทุกชั้นทุกห้องเรียน และได้พระราชทานเงินให้โรงเรียนจำนวน 5,000 บาท (ห้าพันบาทถ้วน) ในภาพรวมทรงพอพระทัยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ก่อนเสด็จพระราชดำเนินกลับได้พระราชทานพระราชดำริกับผู้อำนวยการเขตปทุมวัน และศึกษาธิการเขตปทุมวันที่ ได้มารับเสด็จว่าโรงเรียนน่าจะขยายเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - ม.3) เพราะโรงเรียนมัธยมที่นักเรียนที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วส่วนใหญ่ไปเรียนต่ออยู่ค่อนข้างไกล โรงเรียนมัธยมที่อยู่ใกล้เคียงก็เป็นโรงเรียนที่มาตรฐานการศึกษาสูงมาก เช่นโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา โรงเรียนสาธิต มศว.ปทุมวัน และโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คงเป็นการยากที่นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนนี้จะได้เข้าเรียน

ภาพเยี่ยมชมโรงเรียนในฐานะผู้ปกครอง

เพื่อเป็นการสนองพระราชดำริ กรุงเทพมหานครจึงพิจารณาให้โรงเรียนวัดปทุมวนารามเป็นโรงเรียนขยายโอกาส ระดับชั้นมัธยม กษาตอนต้น ระดับชั้นละ 2 ห้องเรียน ปีการศึกษาละ 1 ระดับ โดยเริ่มจากระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2546 และครบระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2548

4.2 การสนองพระราชดำริและการได้รับความร่วมมือทางด้านวิชาการ

หลังจากเปิดเป็นโรงเรียนขยายโอกาสในปีแรกนั้น ปัญหาใหญ่ที่สุดที่พบคือครูที่มีอยู่เป็นครูระดับประถมศึกษา ไม่มีประสบการณ์ในการสอนระดับมัธยมศึกษามาก่อน ได้รับความร่วมมือจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการอบรมครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการสอนระดับมั มศึกษาตอนต้น นอกจากนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ในการจ้างครูซึ่งเป็นนักศึกษาซึ่งเพิ่งจบการศึกษา หรือกำลังจะจบการศึกษาและต้องการหาประสบการณ์ในประเทศไทย มาเป็นครูสอนภาษาอังกฤษ ทั้งยังได้รับความร่วมมือจา สถาบันเซ็นเตอร์ฟอร์โปรเฟสชั่นแนลแอสเซสเมนท์ (ประเทศไทย) ในการมาช่วยวางหลักสูตรภาษาอังกฤษ และเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงขอความอนุเคราะห์ไปยังคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอนิสิตฝึกประสบการณ์มาสอน นอกจากนี้ยังขอความอนุเคราะห์ไปยังโรงเรียนต่างๆในบริเวณใกล้เคียงที่มีศักยภาพสูงกว่า เช่น โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา โรงเรีย จุฬาลงกรณ์ทั้งฝ่ายประถมและมัธยม โรงเรียนสาธิต มศว. ปทุมวัน เพื่อให้โรงเรียนเหล่านี้มาช่วยในลักษณะพี่ช่วยน้อง

ต่อมาได้มีการประชุมหารือกันระหว่างผู้อำนวยการเขตปทุมวัน ศึกษาธิการเขตปทุมวัน อาจารย์ใหญ่ ร่วมกับผู้วิจัยในฐานะผู้ดูแลวังสระปทุม ถึงความเหมาะสมในการขอรับพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้ทรงรับโครงการไว้ในพระราชูปถัมภ์ ภายใต้ชื่อ **"โครงการขยายโอกาสการศึกษาโรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี"** โดยนำแบบอาคารเรียนของโรงเรียนพระรามเก้ากาญจนาภิเษก ซึ่งมีสถาปัตยกรรมทรงไทย 7 ชั้นมาเป็นต้นแบบสำหรับอาคารเรียนใหม่ และปรับให้เหมาะสมกับความต้องการและการใช้งาน ซึ่งคงใช้งบประมาณใ ก่อสร้างจำนวนมาก อาศัยงบประมาณของกรุงเทพมหานครเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ คงต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธาทั่วไปด้วย

คณะผู้บริหารกรุงเทพมหานครดำเนินการสนองพระราชดำริ โดยตั้งเป้าหมายโครงการให้การก่อสร้างอาคารหลังใหม่ของโรงเรียนแล้วเสร็จทันเฉลิมฉลองพระราชวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุ 80 พรรษา ในพุทธศักราช 2550 เพื่อให้สอดคล้องกับโครงการอุทยานเฉลิมพระเกียรติที่รัฐบาลจัดถวายในคราวฉลองพระชน 72 พรรษา จึงได้นำความกราบบังคมทูลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อขอ

พระราชทานพระราชวินิจฉัยในการหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการสร้างโรงเรียนหลังใหม่ ในที่สุดสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้อนุญาตให้กรุงเทพมหานครใช้พื้นที่บริเวณด้านทิศเหนือของวัดปทุมวนาราม ประมาณ 3 ไร่ ห่างจากที่ตั้งโรงเรียนปัจจุบันประมาณ 200 เมตร เป็นพื้นที่ในการสร้างโรงเรียนหลังใหม่

พ.ศ. 2548 กรุงเทพมหานครได้ออกแบบก่อสร้างอาคารเรียน 7 ชั้น จำนวน 1 หลัง ประกอบด้วยห้องเรียนจำนวน 48 ห้องเรียน และอาคารประกอบ 3 ชั้น จำนวน 1 หลัง งบประมาณการก่อสร้างรวมครุภัณฑ์ทั้งสิ้น 221,570,000 บาท (สองร้อยยี่สิบเอ็ดล้านห้าแสนเจ็ดหมื่นบาทถ้วน) และได้ขอพระราชทานอยู่ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงรับโรงเรียนวัดปทุมวนารามไว้ในพระราชูปถัมภ์ในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 และพระราชทานชื่อว่า “โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” ทั้งยังเสด็จพระราชดำเนินทรงวางศิลาฤกษ์ในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 และพระราชทานพระราชานุญาตให้อัญเชิญพระนามาภิไธย “ส.ธ.”ประดับที่อาคารเรียนใหม่ และเสด็จ ฯ ทรงเปิดอาคารเรียนในวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2550 ทรงเยี่ยมชมห้องเรียน กิจกรรมการจัดการเรียนการสอน ห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องคอมพิวเตอร์ และการแสดงของนักเรียน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้โรงเรียนเปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้โอกาสแก่เด็กได้เรียนใกล้บ้าน และยังไม่ควรขยายไปถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพราะถ้าเร่งขยายจะเป็นการเพิ่มภาระแก่ครูมากเกินไป ควรควบคุมโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 1,000 คน เพื่อเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ ควรเพิ่มชั้นเด็กเล็ก (อนุบาล 3 ปี) เพื่อช่วยเหลือผู้ปกครองที่มีรายได้น้อย นอกจากห้องสมุดแล้ว ในอาคารแต่ละชั้ ให้มีมุมอ่านหนังสือประจำช่วงชั้น (ชั้นอนุบาล, ช่วงชั้นที่ 1 ป.1-3, ช่วงชั้นที่ 2 ป.4-6, ช่วงชั้นที่ 3 ม.1-3) รวม 4 ช่วงชั้น เพื่อให้นักเรียนสามารถมาอ่านหนังสือได้ในระหว่างหยุดพักเรียน มีหนังสือที่เหมาะกับเด็กแต่ละช่วงชั้นโดยตรง

นอกจากนี้ยังพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณให้แก่โรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ พอสรุปได้ดังนี้

- พระราชทานหนังสือ สื่อการเรียนการสอน
- พระราชทานเครื่องดนตรีไทยและเครื่องเล่นดีวีดี
- พระราชทานอาหารเสริมแก่เด็กนักเรียน เช่น นมผง, น้ำตาลทราย, เครื่องดื่มโยเกิรต์ ผักและผลไม้
- พระราชทานทุนอบรมภาษาอังกฤษของสถาบัน Australian School Of Business & Technology ณ เมืองซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ให้แก่นางอดิศัย เขมาภิรักษ์ หัวหน้ากลุ่มการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เ การเพิ่มพูนประสบการณ์และเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนตั้งแต่วันที่ 14 เมษายน – 6 มิถุนายน 2551
- พระราชทานจ้างครูชาวต่างประเทศมาสอนภาษาอังกฤษปีละ 1 คน

4.3 แนวพระราชดำริด้านต่าง ๆ ที่พระราชทานให้โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ฯ

4.3.1 ด้านงานอาชีพ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงห่วงนักเรียนที่เรียนไม่เก่งหากได้เรียนสายอาชีพจะช่วยให้สามารถพึ่งตนเอง มีอาชีพติดตัวเมื่อเรียนจบจากโรและต้องการให้ผู้ปกครองได้เรียนอาชีพควบคู่กับนักเรียน กรุงเทพมหานครจึงสนองพระราชดำริโดยจัดงบประมาณสร้างอาคาร 3 ชั้น เป็นอาคารเอนกประสงค์เพื่อฝึกอาชีพให้กับโรงเรียนวัดปทุมวนาราม ฯ ในพื้นที่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ด้านทิศตะวันออกของ

โรงเรียนติดกับโรงไฟฟ้า บนเนื้อที่ กว้าง 10.40 เมตร ยาว 50 เมตร ชั้นบนสุดเป็นดาดฟ้าปลูกพืชไร้ดินได้ ชั้นล่างโล่ง มีพื้นทางเดินเชื่อมต่อกับอาคารโรงอาหาร สำนักการศึกษากรุงเทพมหานครมอบหมายให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรวิชาชีพ โดยขอรับคำแนะนำจากกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานฯ โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร และสำนักการศึกษา

โรงเรียนได้ทดลองจัดโครงการฝึกอาชีพ 108 อาชีพ แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปที่สนใจโดยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจัดงานรวมพลังสร้างคนดีถวายเป็นพระราชกุศลสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสรานครินทร์ขึ้นในวันเสาร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551 และประชุมผู้ปกครองเพื่อขอทราบความเห็น จากการตอบแบบสอบถาม ผู้เข้าร่วมงานมีความคิดเห็นว่าการจัดงานโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การอบรมและฝึก108 อาชีพสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ การจัดสถานที่ และระยะเวลาในการจัดกิจกรรมเหมาะสม การนำเสนอผลงานนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก ผู้รับการอบรมมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม ด้านสาระความรู้ที่ได้รับจากการประชุมผู้ปกครอง และการให้การต้อนรับทั่วถึง การประชาสัมพันธ์ชัดเจนและทั่วถึงดี

4.3.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ ได้น้อมนำแนวพระราชดำริมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้นักเรียนมีศักยภาพ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักนำทุกวิชาที่เรียนมาบูรณาการ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1) โครงการเกษตรปลอดสารพิษ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานชุดปลูกพืชไร้ดินให้กับโรงเรียน จำนวน 7 ชุด เพื่อเริ่มโครงการ โดยได้รับความอนุเคราะห์จากนักเกษตรประจำวังสระปทุม และบริษัทประถมชัย ไฮโดรเทค จำกัด มาเป็นวิทยากรให้คำแนะนำวิธีการปลูกการดูแลรักษา เพื่อลงสู่การจัดการเรียนการสอน ผู้เข้ารับการอบรมประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน

ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กรรมการสถานศึกษา นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา นักการภารโรง และมีพระสงฆ์จากวัดไผ่ดำมาเป็นผู้สังเกตุการณ์เพื่อนำโครงการไปทดลองปลูกที่วัดไผ่ดำ ซึ่งเป็นโรงเรียน ระปริยัติธรรม นอกจากการปลูกพืชไร้ดินแล้ว คณะกรรมการสถานศึกษา ฯ ยังให้ทดลองปลูกเห็ดฟางในตะกร้า เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และนำไปปรับใช้ที่บ้าน เพื่อจะได้บริโภคผักและเห็ดที่มีคุณภาพปลอดสารพิษและสร้างอาชีพเสริมให้กับตนเองและครอบครัว โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก บริษัท เอ็มเค เรสเตอรองค์ จำกัด และบริษัท ประถมชัย ไฮโดรเทค จำกัด สนับสนุนชุดปลูกพืช และการเพาะถั่วงอก โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

10 มกราคม 2551 อบรมการปลูกพืชไร้ดิน โดยมี นายทรงยศ คงศิริ ผู้จัดการบริษัทประถมชัย ไฮโดรเทค จำกัด นางอุษา บำรุงกิจ หัวหน้างานเกษตรของวังสระปทุม เป็นวิทยากร

21 มกราคม 2551 อบรมการเพาะเลี้ยงถั่วงอก โดยมีครูและนักเรียนจากโรงเรียนพุทธโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นวิทยากร

23 มกราคม 2551 ครูและนักเรียนที่ร่วมโครงการศึกษาดูงานที่โรงเรียนพุทธโสธร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

มีนาคม 2551 ครูและนักเรียนที่ร่วมโครงการศึกษาดูงานที่โครงการลูกพระดาบส อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ผลที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการเกษตรผักปลอดสารพิษ

ผลที่เกิดกับนักเรียน นักเรียนมีความรู้ มีทักษะเบื้องต้นในการปลูกผักปลอดสารพิษ รู้คุณค่าของผักปลอดสารพิษ รู้จักเลือกบริโภคผักที่มีประโยชน์ มีสุขภาพกายที่ดี สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นการหารายได้เสริมระหว่างเรียน

ผลที่เกิดกับครู ครูให้ความสนใจร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรแบบบูรณาการและรู้จักเลือกรับประทานผักที่ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ผลที่เกิดกับผู้บริหารสถานศึกษา เป็นที่ปรึกษาโครงการและให้การสนับสนุนโครงการนี้ประสบผลสำเร็จ เกิดความภาคภูมิใจ

ผลที่เกิดกับผู้ปกครอง ชุมชน เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ใจกลางเมือง ไม่มีพื้นที่ทำการเกษตร ผู้ปกครองและชุมชนให้ความสนใจ มองเห็นความสำคัญและประโยชน์ของผักปลอดสารพิษที่ดีต่อสุขภาพ นำไปประกอบอาหารได้ปลอดภัย ได้ซื้อเห็ดและผักไฮโดรโปนิกส์ซึ่งโรงเรียนจัดจำหน่ายในราคาถูกกว่าท้องตลาดทั่วไป ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายของครอบครัวได้

ผลที่เกิดกับสถานศึกษา มีผู้สนใจมาศึกษาดูงาน และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา องค์กรภาครัฐ และเอกชน ให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ในการปลูกผักเพื่อให้โครงการนี้ดำเนินได้อย่างต่อเนื่อง

2) โครงการศึกษาและพัฒนาต้นแบบการใช้เทคนิคการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่ออย่างง่าย (Tissue Culture)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชกระแสให้โรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเรื่องการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชแบบง่าย โดยไม่ต้องใช้เครื่องมือราคาแพง ไม่เสียค่าใช้จ่ายมาก เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจถึงเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช อันจะนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และครูได้นำไปใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง รู้จักการสังเกต การวิเคราะห์ การจดบันทึก โดยอาศัยหลักวิชาทางวิทยาศาสตร์และครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถนำวิธีการไป

บูรณาการกับเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องได้ ทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองทุนการศึกษาโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ เพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนแบบบูรณาการในโรงเรียน ปีการศึกษ 2551 - 2552 จำนวน 97,500 บาท (เก้าหมื่นเจ็ดพันห้าร้อยบาทถ้วน) แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายในปีการศึกษา 2551 จำนวนเงิน 59,000 บาท (ห้าหมื่นเก้าพันบาทถ้วน) ทั้งนี้ได้ดำเนินการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น และสารเคมี เพื่อดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

28 มีนาคม 2551 ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และนักการภารโรง ศึกษาดูงานการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

สิงหาคม – ตุลาคม 2551 สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ให้ความอนุเคราะห์วิทยากรมาให้การอบรมการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชกับคณะครู นักการภารโรง และคนเลี้ยงเด็ก ให้รู้ถึงวิธีการดำเนินการทุกขั้นตอน การวิเคราะห์ การสังเกต การจดบันทึก และการนำไปบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

ผลที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ (Tissue Culture)

ผลที่เกิดกับนักเรียน นักเรียนมีความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ หาเหตุผล จดบันทึก สามารถบอกสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น การแก้ไขปัญหา มีความรับผิดชอบคอยตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของงานที่ลงมือปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ผลที่เกิดกับครู ครูให้ความสนใจสามารถเขียนหลักสูตรบูรณาการ เพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้ไปพร้อมกับนักเรียน

ผลที่เกิดกับผู้บริหารสถานศึกษา เป็นที่ปรึกษาโครงการ ให้การสนับสนุน ใ คำแนะนำ เพื่อให้โครงการนี้ประสบผลสำเร็จ

ผลที่เกิดกับสถานศึกษา โรงเรียนมีหลักสูตรบูรณาการในทุกกลุ่มสาระวิชา ผู้มาศึกษาดูงานการจัดการเรียนการสอนให้ความสนใจ และให้คำแนะนำ ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน

3) โครงการสหกรณ์ในโรงเรียน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ความสำคัญในการปลูกฝังให้รู้จักระบบสหกรณ์ โดยเริ่มที่โรงเรียนเป็นอันดับแรก เป็นการฝึกเด็กและเยาวชนให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ รู้จักทำงานเป็นกลุ่ม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยใ

หลักการสหกรณ์ เป็นการฝึกการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบแบบแผน มีการจดบันทึก การจัดทำบัญชีเพื่อให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบตลอดจนฝึกให้ครูและประชาชนในท้องถิ่นเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การรวมกลุ่มกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น

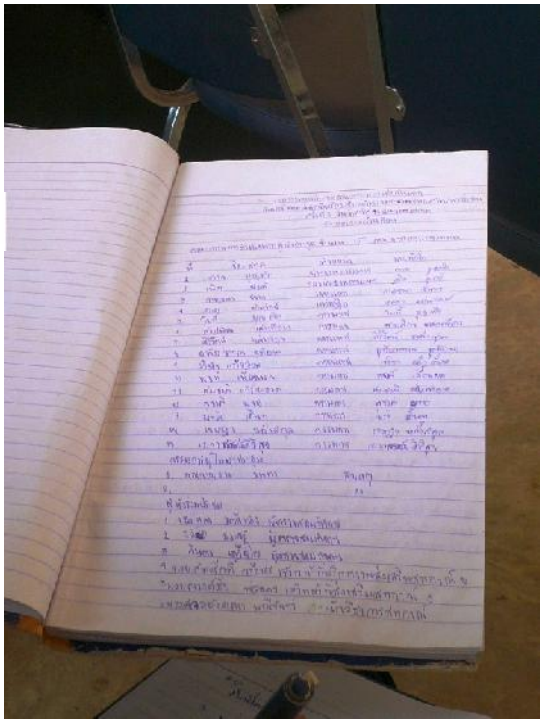

จากการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในพื้นที่จังหวัดสงขลา สตูล ตรัง นราธิวาส ยะลาและปัตตานี เมื่อ มกราคม 2551 มีพระราชดำริให้กรมส่งเสริมสหกรณ์มาช่วยวางระบบสหกรณ์นักเรียนให้แก่โรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ และโรงเรียนวัดไผ่ดำ กรมส่งเสริมสหกรณ์จึงได้สนองพระราชดำริ โดยมอบหมายให้สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์พื้นที่ 1 รับผิดชอบ แนะนำส่งเสริมการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนวัดปทุมวนาราม ฯ สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์พื้นที่ 1 จึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน มีหน้าที่ประสานงาน ให้คำแนะนำการดำเนินกิจกรรมและสรุปรายงานผลทุกเดือน และได้เริ่มเข้ามาดำเนินการ ดังนี้

20 กุมภาพันธ์ 2551ให้การอบรมสร้างความเข้าใจหลักการและเหตุผลของการดำเนินกิจกรรมสหกรณ์ แก่คณะครู

27 มีนาคม 2551 พาคณะครูของโรงเรียนไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านถ้ำหิน จังหวัดราชบุรี

25 พฤษภาคม 2551 ออกหนังสือจัดตั้งกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน

23 กรกฎาคม 2551 โรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ และสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์พื้นที่ 1 ลงนามให้ความร่วมมือ MOU

ผลที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการสหกรณ์โรงเรียน

ผลที่เกิดกับนักเรียน นักเรียนสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ร้อยละ 75 นักเรียนมีความรู้ รู้จักการทำงานร่วมกัน แบ่งหน้าที่กัน ร่วมมือกัน เน้นวิถีทางประชาธิปไตย รู้จักการทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายอันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ส่งเสริมให้เกิดการประหยัดและช่วยเหลือตนเอง

ผลที่เกิดกับครู ครูให้ความสนใจ เป็นที่ปรึกษาการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้ยังบูรณาการกับวิชาที่สอนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจหลักการสหกรณ์ดียิ่งขึ้น

ผลที่เกิดกับผู้บริหารสถานศึกษา เป็นที่ปรึกษาโครงการและให้การสนับสนุนโครงการ ติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงาน เพื่อให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลที่เกิดกับผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียนประชาสัมพันธ์กิจกรรมสหกรณ์ให้ผู้ปกครองเข้าใจและเห็นความสำคัญ ทำให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็น สนับสนุนซื้อสินค้าของร้านสหกรณ์โรงเรียน เป็นการช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายให้ครอบครัวได้

ผลที่เกิดกับสถานศึกษา โรงเรียนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมวิถีทางประชาธิปไตย นักเรียนเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบสหกรณ์ให้คำปรึกษา แนะนำ เพื่อให้ผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

4) โครงการ Mighty Mice

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีพระราชปรารภกับบริษัท Microsoft ขอความร่วมมือในการอบรมการสร้างสื่อการเรียนการสอนแก่คณะครู บริษัท Microsoft สนองพระราชดำริโดยจัดอบรม **Microsoft Mighty Mice** ให้แก่คณะครู เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2551 ทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุน

การศึกษาโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ จำนวน 14,440 บาท (หนึ่งหมื่นสี่พันสี่ร้อยสี่สิบบาทถ้วน) เป็นค่าใช้จ่ายในการอบรม และซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม

ผลที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการ Mighty Mice

ผลที่เกิดกับนักเรียน นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เกิดการเรียนรู้ รู้จักการทำงานร่วมกัน แบ่งหน้าที่กัน ร่วมมือกัน และมีความสนุกสนานในการเรียน

ผลที่เกิดกับครู ทำให้ครูมีความรู้ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาบทเรียน

ผลที่เกิดกับผู้บริหารสถานศึกษา เป็นที่ปรึกษาโครงการและให้การสนับสนุนโครงการ ติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงาน เพื่อให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลที่เกิดกับสถานศึกษา โรงเรียนมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนส่วนร่วมในการเรียนรู้ อันจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

4.4 ผลงานและความสำเร็จ

หลังจากโรงเรียนได้น้อมนำแนวพระราชดำริต่าง ๆ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีมาปฏิบัติ ทำให้โรงเรียนมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ครูและนักเรียนมีขวัญและกำลังใจที่ดีมาก

ครู มีการพัฒนาความรู้ความสามารถ ทั้งในด้านการเตรียมการสอนโดยใช้เทคโนโลยี ครูทุกคนมีเครื่องคอมพิวเตอร์ Labtop เพื่อใช้ในการค้นคว้าและเตรียมการสอน มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเอง มีความกล้าในการแสดงออกมากขึ้น โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ ในระยะแรกเมื่อเริ่มเข้าไปพัฒนานั้น ครูไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ แต่ภายหลังจากมีครูชาวต่างประเทศเข้าไปช่วยสอนภาษาอังกฤษ ทำให้ครูทุกคนพยายามพัฒนาตนเองจนสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างดี เมื่อมีการอบรมเพิ่มเติมในด้านใด ครูทุกคนกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และพยายามนำสิ่งที่เรียนรู้มาบูรณาการเพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับวิชาที่ตนรับผิดชอบ

นักเรียน เกิดการเรียนรู้ไม่เพียงแต่วิชาการในห้องเรียน แต่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รู้จักคิด วิเคราะห์ เปรียบเทียบ การเรียนการสอนเป็นแบบ Two way communication นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน ในด้านภาษามีโอกาสฝึกพูดภาษากับเจ้าของภาษา ทำให้การเรียนการสอนพัฒนาไปอย่างมาก จากในระยะแรกก่อนพัฒนา เด็กไม่สามารถสื่อสาร

ภาษาอังกฤษได้ แต่ในปัจจุบันเด็กสามารถสอบเข้าโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา โรงเรียนจิตรลดา สายอาชีพ และยังสามารถทำคะแนนเป็นที่ 1 ในวิชาภาษาอังกฤษอีกด้วย

โรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ มีผลงานดีเด่นที่สร้างชื่อเสียงและเกียรติยศ ในปีการศึกษา 2546 -2548 ในด้านต่าง ๆ คือ

- ปีการศึกษา 2546 ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 การแข่งขันขบวนพาเหรด ในโครงการต้านยาเสพติด
- ปีการศึกษา 2546 ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 การแข่งขันฟุตบอลชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี จัดโดยชมรมฟุตบอลศรัทธาธรรม
- ปีการศึกษา 2547 ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 การประกวดดนตรีไทย (ซออู้) ระดับประถมศึกษาจากสำนักการศึกษา กทม.
- ปีการศึกษา 2547 ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 การแข่งขันกีฬานักเรียน กทม. (เทเบิลเทนนิส ประเภทเดี่ยว , หญิงเดี่ยว)
- ปีการศึกษา 2547 ได้รับรางวัลชมเชยการแข่งขันกลอนสดประเภททีม จากสำนักการศึกษา กทม.
- ปีการศึกษา 2547 ได้รับรางวัลชมเชยการแข่งขันกลอนสดประเภททีม จากสำนักการศึกษา กทม.
- ปีการศึกษา 2547 ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 2 การแข่งขันการเขียนบรรยายภาพภาษาอังกฤษ (ระดับมัธยม) จากสำนักการศึกษา กทม.
- ปีการศึกษา 2548 สอบคัดเลือกได้เป็นตัวแทนนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร เข้าสอบแข่งขันคัดเลือกระดับประเทศ (เด็กหญิงปัญจรส แห้วใต้) ในโครงการโอลิมปิควิชาการ(วิทยาศาสตร์) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- ปีการศึกษา 2548 เด็กชายฐาปกรณ์ เกษะประกร และเด็กหญิงสุภาวดี เลิศชัยปรีชากุล นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้รับการคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นตัวแทนนักเรียนทั่วประเทศ (25 คน) เข้าพบนายกรัฐมนตรี เนื่องในงานสัปดาห์วิชาการภาษาอังกฤษ ณ อิมแพ็ค เมืองทองธานี

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ผู้ปกครองให้ความไว้วางใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนมากขึ้นในทุกปีการศึกษา ปีการศึกษา 2550 -2552 เพิ่มขึ้น ร้อยละ 25 มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจมาขอศึกษาดูงานทั้งในด้านการบริหารงาน และการจัดการเรียนการสอน อาทิ เช่น

- โรงเรียนปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มาขอศึกษาดูงานการปลูกพืชไฮโดรโปรนิกส์
- สำนักการศึกษาพาคณะผู้บริหารท้องถิ่น เมืองฟูกูโอกะ ประเทศญี่ปุ่น มาศึกษาดูงานการจัดการเรียนการสอน
- ผู้บริหารงาน ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตลาดกระบัง ขอศึกษาดูงานการจัดการเรียนการสอน
- สำนักงานเทศบาลตำบลงิม อำเภอปง จังหวัดพะเยา ขอศึกษาดูงานด้านการบริหารงานงบประมาณและการจัดการเรียนการสอน
- องค์การช่วยเหลือเด็กแห่งสวีเดน (Save the Children Sweden) ขอศึกษาดูงานการจัดการเรียนการสอน ในวันศุกร์ที่ 29 พฤษภาคม 2552

4.5 แผนยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาสู่มาตรฐาน

จากความสำเร็จที่เกิดขึ้นทำให้มีโรงเรียนทั้งในกรุงเทพมหานคร จังหวัดใกล้เคียง แม้นแต่ต่างประเทศสนใจมาดูงานเป็นจำนวนมาก แต่ผลการสอบ NT กลับไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร ทำให้จำเป็นต้องมาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง โดยขั้นตอนแรกแต่งตั้งคณะทำงานให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมถึงคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา โดยนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสำนักการศึกษ และผลการสอบคะแนน NT มาเปรียบเทียบความแตกต่าง ความสอดคล้อง ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกระดับชั้น ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และวิสัยทัศน์มากำหนดหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน โดยกำหนดเป็น 5 แผนหลัก ดังนี้

แผนที่ 1 การพัฒนาบุคลากร 5 กลุ่มสาระหลัก ซึ่งมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ต่ำ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม และภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) โดยส่งครูเข้าอบรมดังนี้

ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย อบรมเรื่องเทคนิคการสอน การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ อบรมเรื่องเทคนิคการสอน การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ อบรมเรื่องเทคนิคการสอน ระดับชั้
มัธยมศึกษา

ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม อบรมเรื่องการจั
กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) อบรมเรื่องเทคนิค
การสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แผนที่ 2 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

วิเคราะห์ ประเมินหลักสูตรและแผนปฏิบัติราชการประจำปี ให้สอดคล้องกับสภาพ
ปัญหา

วิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรให้เอื้อต่อกลุ่มสาระหลัก ภาษาไทย คณิตศ
วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)

แผนที่ 3 จัดกิจกรรม/โครงการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์
คิดสังเคราะห์ ในกลุ่มสาระหลัก เป็นกิจกรรมหรือโครงการส่งเสริมการเรียนรู้

แผนที่ 4 พัฒนาระบบการนิเทศภายใน โดยแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ สรุปผล
การนิเทศเป็นรายบุคคล

แผนที่ 5 จัดทำข้อมูลสารสนเทศในชั้นเรียน วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อ
สอนเสริม และหาแนวทางช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

แผนที่ 6 กำหนดแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติราชการประจำปี เพื่อนำ
การปฏิบัติ ในปีการศึกษา 2551

4.6 วิเคราะห์ความสำเร็จของการนำแนวพระราชดำริมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนวัดปทุมวนาราม ฯ

โครงการพระราชดำริที่โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นตัวอย่างอันดีของการนำแนวพระราชดำริมาใช้ในสังคม
เมือง การดำเนินโครงการนี้มีความซับซ้อนกว่าพื้นที่อื่นซึ่งอยู่ห่างไกลจากความเจริญเพราะมีปัจจัย
อันนำไปสู่ความเสี่ยงในพื้นที่รายล้อม การให้การศึกษาแก่ชุมชน และการพัฒนาศักยภาพของ
ทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญในลำดับต้น ๆ เป็นที่น่าสังเกตุว่าปรัชญาตามแนวพระราชดำริ
เหล่านี้ไปมีความคล้ายคลึงกับปรัชญาแห่งการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติอย่างยิ่ง เพราะการ

พัฒนาแห่งสหัสวรรษ (The Millennium Development Goals) ซึ่งเพิ่งจะประกาศเมื่อ ค.ศ. 2009 มีสาระที่สำคัญถึง 5 ประการจาก 8 ประการที่คล้ายคลึงกับแนวพระราชดำริ

เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนและความหิวโหย (Eradicate Extreme Poverty and Hunger)

ในขณะที่ประเทศยากจนในโลกนี้เช่นหลายประเทศในทวีปอาฟริกามีเด็กที่อายุต่ำกว่า 5 ปีต้องอดอยากหิวโหย แต่ละปีการขาดอาหารและสารที่จำเป็นในการเจริญเติบโตทำให้ประมาณ 10 ล้านคนต้องล้มตายลงในแต่ละปีเพราะขาดอาหาร และในที่สุดก็นำไปสู่การเจ็บป่วยและเสียชีวิต

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงให้ความสำคัญกับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก ทรงพยายามขจัดภาวะทุโภชนาการในเด็กตั้งแต่ปฐมวัย ดังเห็นได้จากตัวอย่างในโรงเรียนวัดปทุมวนาราม ได้พระราชทานชุดปลูกพืชไร้ดินให้กับโรงเรียน จำนวน 7 ชุด เพื่อเริ่มโครงการ ให้นักเกษตรประจำวังสระปทุมมาเป็นวิทยากรให้คำแนะนำวิธีการปลูก การดูแลรักษาเพื่อลงสู่การจัดการเรียนการสอน และนำผักที่ปลูกมาประกอบอาหารกลางวันให้เด็กรับประทาน ทั้งยังให้ปลูกเห็ดฟางในตะกร้า เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และนำไปปรับใช้ที่บ้าน เพื่อจะได้บริโภคผักและเห็ดที่มีคุณภาพ ปลอดสารพิษและสร้างอาชีพ เสริมให้กับตนเองและครอบครัว อีกทั้งผู้ปกครองและชุมชนให้ความสนใจ มองเห็นความสำคัญและประโยชน์ของผักปลอดสารพิษที่ต่อสุขภาพ นำไปประกอบอาหารได้ปลอดภัย ได้ซื้อเห็ดและผักไฮโดรโปนิกส์ซึ่งโรงเรียนจัดจำหน่ายในราคาถูกกว่าท้องตลาดทั่วไป นอกจากนี้ยังพระราชทานอาหารเสริมแก่เด็กนักเรียน เช่น พระราชทานนมผงจำนวน 45 ถุงใหญ่ น้ำตาลทรายจำนวน 11 กระสอบ นำไปปรุงเป็นนมอุ่นเพื่อบริการให้นักเรียนรับประทานภาคบ่าย เครื่องดื่มโยเกิรต์ ผักและผลไม้ ให้โรงเรียนนำมาประกอบอาหารให้แก่นักเรียนเป็นประจำ ทุกวันพุธโรงเรียนกำหนดเป็นวัน Sport day นักเรียนออกกำลังกายพร้อมกันตอนเช้า นอกจากนี้โรตารี่สระปทุมมาหยอดวัคซีนป้องกันโรคโปลิโอให้นักเรียน ตรวจสุขภาพฟันให้นักเรียน และจะจัดหาเก้าอี้ทันตแพทย์มาไว้ที่ห้องพยาบาล ทำให้โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ฯ ได้รับรางวัลต่าง ๆ เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยมากมาย ดังเช่น

รางวัลดีเด่นการประกวด “การจัดสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียนและสถาบันการศึกษา” ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จัดโดยสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

รางวัลดีเด่น “เรื่องการพัฒนามาตรฐานคุณภาพโครงการอาหารกลางวัน ” จากสำนักการศึกษา และรับโล่ในวันพฤหัสบดีที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2551

การประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ได้รับรางวัลโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทอง นอกจากนี้ยังผ่านการคัดเลือกของกรุงเทพมหานครในโครงการห้องน้ำสะอาด

เป้าหมายที่ 2 ให้การศึกษาระดับประถม (Achieve Universal Primary Education)

แม้ในประเทศที่พัฒนาแล้วเด็กจะมีโอกาสเรียนจนจบระดับประถมศึกษาประมาณ 90% แต่ถ้าเรียนจนจบการศึกษาระดับมัธยมแล้วจะมีเพียง 54 % เท่านั้น หากเทียบแนวพระราชดำริในเรื่องนี้จะเห็นว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้พระราชทานแนวพระราชดำริ ให้โรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้โอกาสแก่เด็กได้เรียนโรงเรียนใกล้บ้านที่มีคุณภาพ และการที่ไม่โปรดให้โรงเรียนขยายการศึกษาไปถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพราะจะเป็นการเพิ่มภาระแก่ครูมากเกินไป การควบคุมโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 1,000 คน เป็นการเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ การเพิ่มชั้นเด็กเล็ก (อนุบาล 3 ปี) เป็นการช่วยเหลือผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยให้มีโอกาสนำบุตรมาเรียนได้ นอกจากจะพระราชทานโอกาสในการค้นคว้าจากหนังสือในห้องสมุดแล้ว ภายในห้องสมุดยังมีเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับค้นคว้าทางอินเตอร์เนตอีกด้วย ในอาคารแต่ละชั้นโปรดเกล้า ฯ ให้มีมุมอ่านหนังสือประจำช่วงชั้น (ชั้นอนุบาล, ช่วงชั้นที่ 1 ป.1 - 3, ช่วงชั้นที่ 2 ป. 4 - 6, ช่วงชั้นที่ 3 ม.1 - 3) รวม 4 ช่วงชั้น เพื่อให้นักเรียนสามารถมาอ่านหนังสือได้ในระหว่างหยุดพักเรียน มีหนังสือที่เหมาะกับเด็กแต่ละช่วงชั้นโดยตรง

ปีการศึกษา 2550 กรุงเทพมหานครและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการจัดการศึกษารูปแบบสหกิจ สำหรับแก้ไขปัญหาการรองรับนักเรียนในกรุงเทพมหานคร โรงเรียนคู่พัฒนาสหกิจของ โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ฯ คือโรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพัณณวดี ผู้อำนวยการทั้ง 2โรงเรียนได้ประชุมเพื่อวางแผนพัฒนาการศึกษา โรงเรียนได้ส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการทำวิจัย อบรมคอมพิวเตอร์ และขอครูจากโรงเรียน

ศรีอยุธยา ฯ มาสอนดนตรีสากล ปีการศึกษา 2551ได้รับโควตาในการส่งนักเรียนที่จบการศึกษา ม. 3 ไปศึกษาต่อที่โรงเรียนศรีอยุธยาจำนวน 1 คน และเพิ่มเป็น 2 คนในปีการศึกษา 2552

ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนมีการสอนภาษาจีนให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้องละ 2 ชั่วโมง โดย แพทย์หญิงกมลพร ธนพรโชคชัย จบจากมหาวิทยาลัยซุนยัดเซ็น เริ่มสอนตั้งแต่ภาคเรียนที่ 2 เป็นต้นมา

ปีการศึกษา 2551 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้รับการคัดเลือกจากสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ไปเจริญสมาธิภาวนา ณ ประเทศอินเดีย – เนปาล

ปีการศึกษา 2552 กรุงเทพมหานครได้อนุมัติงบประมาณให้ดำเนินการจ้างครูสอนภาษาจีนในโรงเรียน โดยเริ่มสอนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ในชั้น ป.4 , ป.5 , ม.1 , ม.2 และขยายไปจนครบถึงชั้น ม.3ในปีถัดมา

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ได้ส่งครูที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนมาถ่ายทอดประสบการณ์และทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวน 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม และภาษาต่างประเทศ และสถาบันเซ็นเตอร์ฟอร์โปรเฟสชั่นแนลแ สเซสเมนท์(ประเทศไทย) เป็นผู้ดูแลกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ได้จัดโครงการพี่ช่วยน้องขึ้น (H.E.L.P.) เพื่อเป็นการปรับพื้นฐานภาษาอังกฤษให้กับนักเรียน และเริ่มโครงการครั้งแรกมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยมีนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาเป็นอาสาสมัครทำการสอน มาจนถึงปัจจุบัน

นักเรียนชั้น ม.3 จำนวน 2 คนได้เข้าศึกษาต่อโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาตามโควตาที่ได้รับ โดยผ่านเกณฑ์ และมีคุณสมบัติครบตามข้อตกลง คือ

1. เกรดเฉลี่ยรวม 3.50 ขึ้นไป
2. เป็นนักเรียนของโรงเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
3. หากไม่มีนักเรียนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตามข้อ 2 จะพิจารณานักเรียนรายอื่นถัดไปที่มีระยะเวลาเรียนในโรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์ฯ มากที่สุด

เป้าหมายที่ 3 ส่งเสริมความเสมอภาคให้กับทั้งหญิงและชาย และพัฒนาศักยภาพให้กับสตรี (Promote Gender Equality and Empower Women)

ในปัจจุบันแม้ว่าสตรีจะมีโอกาสในการทำงานเท่ากับบุรุษ แต่สตรีจะได้ค่าแรงน้อยกว่าบุรุษ 3 เท่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงห่วงนักเรียน

ที่เรียนไม่เก่ง ให้มีโอกาสได้เรียนสายอาชีพจะช่วยให้สามารถพึ่งตนเอง มีอาชีพติดตัวเมื่อเรียนจบจากโรงเรียน และต้องการให้ผู้ปกครองซึ่งส่วนใหญ่เป็นสตรีได้มีโอกาสเรียนอาชีพควบคู่กับนักเรียน กรุงเทพมหานครจึงสนองพระราชดำริ โดยจัดงบประมาณสร้างอาคาร 3 ชั้น เป็นอาคารเอนกประสงค์เพื่อฝึกอาชีพให้กับโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ และมอบหมายให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรวิชาชีพ โรงเรียนได้ทดลองจัดโครงการฝึกอาชีพ 108 อาชีพ แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปที่สนใจโดยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจัดงานรวมพลังสร้างคนดีถวายเป็นพระราชกุศลสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสรานครินทร์ขึ้นในวันเสาร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551 และประชุมผู้ปกครองเพื่อขอทราบความเห็น จากการตอบแบบสอบถาม ผู้เข้าร่วมงานมีความคิดเห็นว่าการจัดงานโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การอบรมและฝึก108 อาชีพสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ การจัดสถานที่ และระยะเวลาในการจัดกิจกรรมเหมาะสม การนำเสนอผลงานนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก ผู้รับการอบรมมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม ด้านสาระความรู้ที่ได้รับจากการ ผู้ปกครอง และการให้การต้อนรับทั่วถึง การประชาสัมพันธ์ชัดเจนและทั่วถึงดี

เป้าหมายที่ 7 ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของสภาพแวดล้อม (Ensure Environmental Sustainability)

องค์การสหประชาชาติให้ข้อมูลว่ามีประชากรในโลกนี้กว่าพันล้านคนที่ยังอยู่อาศัยในสลัม และมีประชากรเกือบสองพันล้านคนที่ต้องทนทุกข์กับความสกปรกของระบบสาธารณะ ขมูลฐาน ประชากรโลกอีกพันหกร้อยล้านคนไม่มีน้ำสะอาดบริโภค

ใน พ.ศ. 2548 กรุงเทพมหานครได้ออกแบบก่อสร้างอาคารเรียน 7 ชั้น จำนวน 1 หลัง ประกอบด้วยห้องเรียนจำนวน 48 ห้องเรียน และอาคารประกอบ 3 ชั้น จำนวน 1 หลัง งบประมาณการก่อสร้างรวมครุภัณฑ์ทั้งสิ้น 221,570,000 บาท (สองร้อยยี่สิบเอ็ดล้านห้าแสนเจ็ดหมื่นบาทถ้วน) และได้ขอพระราชทานอยู่ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับโรงเรียนวัดปทุมวนารามไว้ในพระราชูปถัมภ์ในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 และพระราชทานชื่อว่า “โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” ทั้งยังเสด็จพระราชดำเนินทรงวางศิลาฤกษ์ในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 และพระราชทานพระราชานุญาตให้อัญเชิญพระนามาภิไธย “ส.ธ.”ประดับที่อาคารเรียนใหม่ และเสด็จ ฯ ทรงเปิดอาคารเรียนในวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2550 ทรงเยี่ยมชมห้องเรียน

กิจกรรมการจัดการเรียนการสอน ห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องคอมพิวเตอร์ และการแสดงของนักเรียน

อาคารหลังนี้มีระบบสาธารณูปโภคที่สมบูรณ์ มีห้องน้ำสะอาดที่เพียงพอสำหรับนักเรียน และครู มีน้ำดื่มสะอาดและเพียงพอกับความต้องการ ด้านหน้าโรงเรียนเป็นโครงการสวนสาธารณะขนาดใหญ่ มีต้นไม้และสภาพแวดล้อมที่ดี

เป้าหมายสุดท้าย ให้ความสำคัญกับการเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนา (Develop a Global Partnership for Development))

ปรัชญาในเรื่องนี้ต้องการชักชวนให้กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว และมีฐานะทเศรษฐกิจที่มั่งคง หันมาช่วยประเทศที่กำลังพัฒนา หรือประเทศที่มีการพัฒนาน้อย (Leased Develope Countries)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงใช้ยุทธศาสตร์นี้ เป็นเวลานาน ทรงขอความอนุเคราะห์ไปยังคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอนิสิตฝึประสบการณ์มาสอน นอกจากนี้ยังขอความอนุเคราะห์ไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ในบริเวณใกล้เคียงที่มีศักยภาพสูงกว่า เช่น โรงเรียเตรียมอุดมศึกษา โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์ทั้งฝ่ายประถมและมัธยม โรงเรียนสาธิมศว. ปทุมวัน เพื่อให้โรงเรียนเหล่านี้มาช่วยในลักษณะพี่ช่วยน้อง

นอกจากนี้ห้องสมุดโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ ยังได้รับความอนุเคราะห์จากบริษัท สยามพิวรรธน์ จำกัด จำนวนเงินประมาณ 2,000,000บาท

ห้องคอมพิวเตอร์ 1 โรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ จำนวน 40 เครื่อง ได้รับความอนุเคราะห์จากบริษัท เซ็นทรัลเวิล์ด จำนวนเงินประมาณ 1,400,000 บาท

นอกจากการพัฒนาที่สอดคล้องกับการพัฒนาแห่งสหั แล้ว ยังทรงให้ความสำคัญกับ

➢ **การเรียนรู้ทางวิชาการ**

หลังจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ ได้น้อมนำแนวพระราชดำริมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีศักยภาพ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักนำทุกวิชาที่เรียนมาบูรณาการ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ เมื่อโรงเรียนได้เริ่มโครงการปลูกพืชไร้ดิน และปลูกเห็ดฟางในตะกร้า นักเรียนให้ความสนใจที่จะเรียนรู้ เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนเมือง ไม่มีพื้นที่เพาะปลูก เด็กไม่เคยมีโอกาสเรียนรู้การปลูกพืชผัก แต่เมื่อได้รับการอบรม และทดลองทำ เด็กนักเรียนสามารถนำไปบูรณาการเข้ากับวิชาที่เรียนได้ นักเรียนทุกช่วงชั้นได้เรียนรู้การเพาะเห็ดและการปลูกผักแบบไร้ดิน เด็กนักเรียนที่รับผิดชอบโครงการเป็นเด็กระดั มัธยมศึกษาปีที่ 2, 3 นักเรียนสามารถปลูกผักแบบไร้ดินได้อย่างถูกต้องตามกระบวนการ ทั้งการเพาะต้นกล้า การดูแลรักษา การเติมสารธาตุละลายอาหาร การเก็บและจำหน่าย สามารถนำไปถ่ายทอดแก่ครอบครัวเพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและเป็นอาชีพเสริมได้ ทั้งยังสามารถเป็นวิทยากรแนะนำให้แก่ชุมชนและนักเรียนโรงเรียนอื่นที่สนใจมาชมกิจการของโรงเรียนได้อีกด้วย ความสำเร็จของโครงการวัดได้จากจำนวนชุดปลูกพืชไร้ดิน ที่เพิ่มขึ้นจากชุดทดลอง 7 ชุด เป็นเต็มพื้นที่ดาดฟ้าของอาคาร 3 ชั้น การปลูกเห็ดได้เพิ่มเชื้อเห็ดมากขึ้นจนสามารถนำไปเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารในโครงการอาหารกลางวันของนักเรียน มีการตั้งชมรมการปลูกผักแบบไร้ดิน และการเพาะเห็ด เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เปิดเป็นวิชาเรียนสาระเพิ่มเติม นักเรียนสามารถคิดบูรณาการกับวิชาพื้นฐานที่เรียน สามารถฝึกทักษะความรู้ในกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี มาฝึกการทำโต๊ะปลูกเอง แสดงว่าเด็กคิดเป็น รู้จักการแก้ปัญหา และประหยัด ทั้งยังสามารถนำไปประกวดสิ่งประดิษฐ์ได้ นักเรียนทำโครงงานและฝึกหัด

คิดวิเคราะห์เปรียบเทียบการเจริญเติบโตของพืชในภาวะสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน เช่น ระดั แสงแดด ปริมาณธาตุอาหาร หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากการดำเนินโครงการเกษตรผักปลอดสารพิษ (Soilless Culture) ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ นักเรียนสามารถนำเสนอโครงการ ในการประกวดโครงการเกษตรผักปลอดสารพิษ สำนักการศึกษา

ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบ E – Learning จากการที่กระทรวงศึกษาธิการและบริษัท อินเทลไมโครอิเล็กทรอนิกส์ (ประเทศไทย) จำกัด มีโครงการ ICT for Education เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โรงเรียนได้รับเครื่องคอมพิวเตอร์กระเป๋าหิ้ว (Class mate PC) จำนวน 40 เครื่อง เพื่อใช้สำหรับการเรียนการสอนแบบ E – Learning ครูทุกกลุ่มสาระได้ผลิตสื่อ E – Book มาใช้ในการสอน พร้อมทั้งทำวิจัยเพื่อสังเกตพัฒนาการของนักเรียน เพื่อนำไปแก้ไขในการนำ E – Book มาใช้สอน โดยให้นักเรียนที่เรียนชมคอมพิวเตอร์ ช่วงชั้นที่ 3 มาทดลองเรียนโครงการห้องเรียน Mighty Mice เข้าในหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ กอท. ช่วงชั้นที่ 3 และได้จัดโครงการพี่ช่วยน้อง เพื่อนช่วยเพื่อน

- **การเรียนรู้ทางการอาชีพ**

ปีการศึกษา 2551 เริ่มโครงการปลูกพืชไร้ดิน (Hydroponics) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานชุดปลูกพืชไร้ดิน (Hydroponics) จำนวน 7 ชุด และส่งวิทยากรมาจัดอบรมการปลูกพืชไร้ดิน (Hydroponics) ให้แก่ครู นักเรียน นักการภารโรง นักเรียนได้เริ่มปลูกผักบุ้งจีน ผักกวางตุ้ง ได้ผลผลิตเป็นที่น่าพอใจ

โครงการเกษตรพอเพียงเพื่อเตรียมเยาวชนสู่ทักษะงานอาชีพ มีความคืบหน้าอยู่ระดับที่น่าพอใจ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ได้เรียนรู้ในชั่วโมงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการตั้งชมรมผลผลิตที่ได้นำมาจำหน่ายให้กับชุมชน ผู้ปกครอง และโรงครัวเพื่อเป็นอาหารกลางวันใ นักเรียน นักเรียนระดับมัธยมศึกษา เรียนรู้การแปรรูปอาหาร ที่เน้นเรื่องความสะอาด และบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาได้ด้วย มีการจัดระบบจำหน่าย ระบบบัญชี

นางพรรณี เพ็งเนตร รองประธานกรรมการ ฯ (ฝ่ายวิชาการ) ได้บริจาคเงินจำนวน 2,000 บาท ซื้อตะกร้าสำหรับเพาะเห็ดฟาง เพื่อเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้ศึกษาและนำไปเพาะเองที่บ้าน หลังจากนั้นโรงเรียนได้สร้างโรงเพาะเห็ดฟาง ในที่ดินติดแนวถนนหน้าโรงเรียนฯ อาคารประกอบ 3 ชั้น และเริ่มเพาะเห็ดฟางตะกร้าชุดแรก ปรากฏว่าได้ผลดี

โรงเรียนได้ขออนุญาตใช้พื้นที่ว่างบริเวณหน้าโรงเรียนติดกับสถานีไฟฟ้าย่อยจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นการชั่วคราวได้ เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้การปลูกพืชต่าง ๆ และได้จัดสร้างโรงเรือนเพาะเห็ดนางฟ้าภูฏานแยกส่วนกับโรงเพาะเห็ดฟางโรงเดิม

โครงการสหกรณ์นักเรียนเริ่มดำเนินงานเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2551 มีกิจกรรมคือ

1. จ่ายเงินปันผลตามหลักสหกรณ์
2. จัดเป็นชมรมสหกรณ์ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานโครงการสหกรณ์นักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ

กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้เข้ามาจัดอบรมครูและนักเรียน เรื่องการส่งเสริมกิจกรสหกรณ์ในโรงเรียน โดยกำหนดหุ้นขั้นต่ำ 10 บาท นักเรียนแบ่งหน้าที่กันทำ มียอดสมาชิกสามัญเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2551 จำนวน 180 คน ทุนเรือนหุ้น 18,816 หุ้น มีนักเรียนเป็นกรรมการทั้งหมด 19 คน นักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (หมดวาระ) จำนวน 10 คน และจะมีการเลือกตั้งกรรมการใหม่ในสัปดาห์สุดท้ายของเดือนกุมภาพันธ์ มีการประชุมสหกรณ์นักเรียนครั้งสุดท้ายเมื่อ 11 กรกฎาคม 2551 มติที่ประชุมคณะกรรมการสหกรณ์นักเรียน ขอให้ช่วยประชาสัมพันนักเรียนมาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น จากนั้นจึงให้ครูมาสมัครเป็นสมาชิกสมทบ ผลของกาดำเนินงานนักเรียนได้ฝึกเขียนบัญชีรับ – จ่าย ได้แสดงความคิดเห็นในการเลือกสินค้ามาจำหน่ายในปีการศึกษา 2552 จะเปิดสหกรณ์ออมทรัพย์และมีการนำพืชผลการเกษตรมาจำหน่าย

- **การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น**

โรงเรียนได้เชิญครูภูมิปัญญา อาจารย์วิชิต ชี้เชิญ และผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา มาทำโครงการศูนย์สุขภาพวิถีไทย ใช้กีฬาไทยทุกชนิดมุ่งหวังสุขภาพแฝงความเป็นไทยทำให้เด็กรู้จักการเล่นกีฬาไทย มวยไทย ศิลปะการต่อสู้แบบไทยอย่างถูกต้อง มีผู้ปกครองหลาย

ท่านได้เรียนรู้ไปกับลูก เริ่มโครงการในชั้น ม. 1 – ม. 2 โดยบูรณาการในวิชาภาษาไทย โครงสร้างหลักสูตรมีขอบข่ายสาระเนื้อหา ครูภูมิปัญญามาทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับผู้สอนในคาบแนะแนวกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สำหรับนักเรียนหญิงก็จะมีโครงการไม้งามหนามแหลม แยกสอนต่างหากว่ามีการป้องกันตัวอย่างไร

การดำเนินงานโครงการภูมิปัญญากีฬาไทย ได้ดำเนินการแล้ว ดังนี้

1. เชิญวิทยากรจากสถาบันอาศรมศิลป์ มาให้ความรู้และฝึกทักษะนักเรียน
2. ครูพลศึกษาได้สอนนักเรียน และฝึกนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล – มัธยมศึกษาปีที่ 3

ผลการดำเนินงานตามโครงการนักเรียนให้ความสนใจ และชื่นชอบ และนำไปใช้ในการป้องกันตัวในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมว่าควรจัดกิจกรรมคีตมวยไทยในวันจันทร์ พุธ และศุกร์ประมาณ 5 นาที และแฝงคุณธรรมประมาณ 1 นาที

โครงการภูมิปัญญากีฬาไทย โรงเรียนดำเนินการแล้วและยังดำเนินการอยู่ นักเรียนมีสมาธิดีมากและชื่นชอบ มีแกนนำนักเรียนประมาณ 30 คนและได้ขยายผลไปยังชั้นอื่นๆด้วย เรียนทุกวันพุธ

โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์ฯ ได้ส่งนักเรียนเข้าร่วมประกวดศักยภาพ ดังนี้

1. ส่งประกวดวงดนตรีไทยในงานฉลองอายุวัฒนะ เจ้าอาวาสวัดพระราม 9 ประกวดเพลงเขมรไทรโยค นักเรียนระดับประถมศึกษา ที่โรงเรียนพระราม 9 กาญจนาภิเษก วันที่ 11 มีนาคม 2552 ได้รับเกียรติบัตรเข้าร่วมกิจกรรม
2. ส่งนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ตอบปัญหาธรรมะ ประกวดมารยาท และประกวดดนตรีไทย จัดโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2552 ได้รับรางวัล ดังนี้

O ความสามารถด้านระนาดเอก ได้อันดับที่ 3 เด็กชายพงศกร เกิดวิเชียร นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 ได้รับเกียรติบัตร โล่เกียรติคุณ และเงินรางวัล 600 บาท

O ความสามารถด้านขลุ่ย ได้รับรางวัลชมเชย เด็กชายปรัชญา สารชาติ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ได้รับเกียรติบัตรและเงินรางวัล 500 บาท

O ความสามารถด้านจะเข้ ได้รับรางวัลชมเชย เด็กหญิงณีรานันท์ มณีรัตน์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ได้รับเกียรติบัตรและเงินรางวัล 500 บาท

ความสำเร็จของการพัฒนาโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอในแต่ละประเด็นนั้นมาจากพระปรีชาญาณในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงให้ความสำคัญกับการศึกษาที่ทรงมุ่งเน้นใ เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยใช้การศึกษาเป็นหลักในการพัฒนา สมดังที่ตรงตั้งพระปณิธานไว้ว่า "เด็กและเยาวชน มีโภชนาการดี สุขภาพแข็งแรง ใฝ่เรียนรู้ ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน มีความรู้และทัก ะทางวิชาการและการอาชีพเพื่อเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ ภาคภูมิ วัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติได้"

แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน บนปรัชญาแห่งเศรษฐกิจพอเพียงนี้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมของประเทศไทยที่มีศูนย์รวมของ 3 สถาบันหลักที่รู้จักกันทั่วไปว่า "บวร"ซึ่งโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ มีสถาบันหลักสามประการนี้

นอกจากนั้นโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามาช่วยจัดกิจกรรมการสอนวิชาชีพให้กับนักเรียนและผู้ปกครอง เริ่มจากการประชุมผู้ปกครองเพื่อสำรวจความสนใจของผู้ปกครองและชุมชน แนะนำหลักสูตร 108 อาชีพ มีผู้ปกครองและคนในชุมชนให้ความสนใจมาร่วมอบรม ฝึกอาชีพ และชมนิทรรศการผลงานนักเรียน

โรงเรียนได้ดำเนินงานโครงการส่งเสริมอาชีพสู่ชุมชน โดยได้สำรวจความต้องการของผู้ปกครองว่าต้องการเรียนวิชาชีพใดบ้าง จัดฝึกอาชีพให้ตรงกับความต้องการ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการทำขนม อาหาร ประดิษฐ์ดอกไม้ เรียนทุกวันพฤหัสบดี เริ่มเรียนวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 เวลา 15.30 – 17.30 น. ส่วนนักเรียนที่สนใจก็สามารถมาเรียนได้ ผลงานที่ดีสวยนำไปจำหน่ายที่ร้านภูฟ้า ในการอบรมแต่ละครั้งโรงเรียนถ่าย VCD เก็บไว้ที่ห้องสมุด เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ผู้สนใจมาดูได้

โครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่อาชีพ โรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ ได้เชิญผู้ปกครองมาประชุม และจัดวิทยากร จำนวน 6 ท่านมาให้ความรู้และฝึกอบรม ทั้งหมด 7 ครั้งและให้ผู้ปกครองที่เรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่ได้รับ รวมถึงข้อเสนอแนะ

4.7 การวิเคราะห์แนวพระราชดำริ "บวร"

แนวพระราชดำริ "บวร"เป็นแนวคิดหลักของการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ให้สามารถพึ่งตนเองได้ อันเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามรายงานของคณะกรรมาธิการระหว่างประเทศด้านการศึกษาของ

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาติ (Report to UNESCO of the International Committee on Education for the Twenty - First Century) : Learning, the Treasure Within ที่ว่า การศึกษามีเสาหลักที่สำคัญอยู่ 4 เสาหลัก ได้แก่ "เรียนเพื่อรู้ เรียนเพื่อปฏิบัติ เรียนเพื่ออยู่และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุข"(Learning to know, Learning to do, Learning to be and Learning to live together.)[36]

เสาหลักที่ 1 การเรียนเพื่อรู้ (Learning to know)

กระตุ้นเตือนให้ทุกคนตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในปัจจุบัน กระแสอันผันแปรและผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคมต่อการดำรงชีพ มนุษย์จึงจำเป็นต้องมีความรู้รอบ โดยมีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาเพียง หนึ่ง หรือสอง สาขา แต่ต้องรู้รอบในสหวิทยาการของโลกปัจจุบันให้ครบถ้วนเพื่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพและผาสุข

ปรัชญาทางการศึกษาอันเป็นสากลนี้สอดคล้องกับแนวพระราชดำริของพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการพัฒนาโรงเรียนวัดปทุมวนาราม ด้วยทรงเน้นให้จัดการเรียนในระดับประถมศึกษาให้ได้อย่างเต็มความสามารถทั้งผู้สอน และผู้เรียน และต่อมาเพิ่มชั้นเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังที่ องค์การ UNESCO ใช้นิยามว่า "sufficiently broad general education" แม้ในเวลาที่ทรงขยายแนวพระราชดำริไปให้ประเทศเพื่อนบ้านเช่นในกรณีของวิทยาลัยกัมกำปงเฌอเตียล ตำบลซ็อมโบร์ จังหวัดกำปงธม ราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เปิดสอนทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษา ก็ทรงให้ความสำคัญกับการศึกษาสายสามัญ (General Education) และการศึกษาสายอาชีพ (Vocational Education) เป็นลำดับแรก แล้วจึงขยายความรู้รอบของทั้งผู้เรียน และผู้สอนไปให้กว้างขวางขึ้น เช่นตัวอย่างในการพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราชอาณาจักรกัมพูชาด้านการศึกษา

โครงการพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราชอาณาจักรกัมพูชาด้านการศึกษา วิทยาลัยกำปงเฌอเตียล ตำบลซ็อมโบร์ จังหวัดกำปงธม ราชอาณาจักรกัมพูชา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสร้างวิทยาลัยกำปงเฌอเตียลพระราชทานเป็นของขวัญที่ยั่งยืนแก่ประชาชนชาวกัมพูชา เพื่อตอบแทนน้ำใจไมตรี รวมทั้งแสดงถึงความสัมพันธ์และความเป็นมิตรที่ดีต่อกันของประชาชนทั้งสองประเทศ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการโรงเรียนพระราชทาน

---

[36] Delors, Jacques 1996 : 21

ในการนี้ทรงเป็นประธานโครงการ มีคณะกรรมการฝ่ายไทยและกัมพูชาฝ่ายละ 15 คน หัวหน้าฝ่ายไทยได้แก่พลเอกวาภิรมย์ มนัสรังษี จากกรมราชองครักษ์ ฝ่ายกัมพูชาได้แก่ ฯพณฯ อึม สิทธี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เยาวชนและการกีฬา และได้มีการลงนามความตกลงความร่วมมือระหว่างกรมราชองครักษ์กับกระทรวงศึกษาธิการ เยาวชน และการกีฬา ในการโรงเรียนปราสาทซ็อมโบร์ จังหวัดกำปงธม ราชอาณาจักรกัมพูชา ปัจจุบันคือวิทยาลัยกำปงเฌอเตียล เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2544

วิทยาลัยกำปงเฌอเตียลเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เปิดสอนทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษา การพระราชทานโรงเรียนแห่งนี้เป็นการพระราชทานโรงเรียนทั้งระบบ ตั้งแต่การสำรวจความต้องการของชุมชน การก่อสร้างอาคารเรียนและบ้านพักครู นักเรียน การพัฒนาหลักสูตร การเตรียมบุคลากร การพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาการบริหาร การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การนิเทศติดตามผลการจัดการศึกษาและกิจกรรมพิเศษ ๆ การพระราชทานทุนการศึกษาแก่ครูและนักเรียน รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน

ในการสร้างโรงเรียนนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงระดมทุนโดยทรงบอกบุญไปยังพระสหายทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ นอกทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้กรมศิลปากรจัดแสดงโขนหน้าจอเรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทรชิตถูกศรกินนม ณ สังคีตศาลา แล้วยังทรงระนาดเอกประกอบการแสดงโขนของกรมศิลปากร ตอนยกรบ ณ โรงละครแห่งชาติเพื่อหารายได้มาใช้ในการก่อสร้างโรงเรียนแห่งนี้ และได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้จำกัดการรับนักเรียนเข้าเรียนในระยะแรกไม่ควรเกิน 1,200 คน เพื่อมุ่งเน้น

คุณภาพทางการศึกษา และให้นักเรียนมีภาวะโภชนาการดี เพื่อทำ ให้สุขภาพอนามัยดี และมีสติปัญญาที่พัฒนาตามเพศ และวัยที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่ผลการเรียนที่ดีตามมาด้วย

ในการสร้างความรู้รอบเชิงสหวิทยาการ (Multi Displinary Science) เนื่องจากโรงเรียนอยู่ใกล้ปราสาทซ็อมโบร์ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทรงริเริ่มให้ปลูกฝังให้นักเรียนและชุมชนรู้สึกรักและหวงแหนโบราณสถานนั้น และมีความรู้พอที่จะเป็นมัคคุเทศก์อธิบายให้นักท่องเที่ยวฟังได้ และควรปลูกฝังให้นักเรียนและชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อ ให้รู้จักรัก หวงแหนป่า ต้นไม้ และสิ่งแวดล้อม ๆ อันจะนำไปสู่การรักและหวงแหนประเทศชาติได้ในที่สุด

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เรื่องสุขภาพอนามัยและโภชนาการ จะนำไปสู่ความรู้ในด้านสุขศึกษาและคหกรรมศาสตร์ ไ อาจจะนำความรู้ดังกล่าวไปประกอบอาหารหรือขนมสำหรับขายนักท่องเที่ยว รวมทั้งอาจจะพัฒนาไปถึงเรื่องการโรงแรมและการท่องเที่ยวได้

ทรงพิจารณาเห็นว่า ในอนาคตราชอาณาจักรกัมพูชาจะมีอัตราการเติบโตของนักท่องเที่ยวต่างชาติมากขึ้น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากประเทศพื่อนบ้านเช่นประเทศไทย การเรียนภาษาต่างประเทศ จึงเป็นเรื่องสำคัญ และควรให้การสอนภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อใช้ในการสื่อสารได้

นอกจากนี้ยังได้พระราชทานแนวทางในการจัดการศึกษาดังนี้

1. ให้ยึดหลักสูตรของราชอาณาจักรกัมพูชาเป็นหลักและเพิ่มเติมสิ่งใหม่ที่เป็ประโยชน์

2. ให้ใช้การสหกรณ์โรงเรียนเป็นเครื่องมือในการฝึกการบริหารและการจัดการ เป็การฝึกการบันทึกค่าใช้จ่ายและการลงทุน

3. ควรปรับปรุงเรื่องการประชาสัมพันธ์ การจัดการศึกษาตามโครงการ ฯ เพื่อให้ชา ไทย ชาวกัมพูชา และชาวต่างประเทศอื่น ๆ ร่วมมือร่วมใจกันบริจาคให้โรงเรียน

4. ควรอนุรักษ์สมบัติทางวัฒนธรรมของชาติกัมพูชา อาทิ ปราสาทซ็อมโบร์ ควรนำความรู้เหล่านี้บรรจุไว้ในหลักสูตร นักเรียนอาจนำความรู้เรื่องโบราณสถาน สมบัติทางวัฒนธรรมของชาติกัมพูชา อาทิ ปราสาทซ็อมโบร์ ควรนำความรู้เหล่านี้บรรจุไว้ในหลักสูตร นักเรียนอาจนำ ความรู้เรื่องโบราณสถานต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องปราสาทซ็อมโบร์ไปใช้ประกอบวิชาชีพได้ เช่น เป็นมัคคุเทศก์นำชาวกัมพูชา ชาวไทย และชาวต่างประเทศเข้าชมปราสาท อันเป็นการเพิ่ม รายได้อีกทางหนึ่ง

ในการพระราชทานวิทยาลัยกำปงเฌอเตีย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีพระราชประสงค์หลัก 4 ประการคือ

1. ต้องการเห็นนักเรียนมีความรู้ความสามารถด้านวิชาการ ที่สามารถจะนำความรู้ไปทำอาชีพ ปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้ และสามารถศึกษาต่อในระดับขั้นที่สูงขึ้นได้

2. ให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต พร้อมที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์

3. มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง สามารถที่จะปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้ด้วยดี

4. เป็นผู้มีความสามารถในการบริหารจัดการดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งอยากจะให้มาช่วยในการจัดการศึกษาของโรงเรียนนี้ให้ต่อเนื่องไป ไม่ให้ทอดทิ้ง มิให้มีคุณภาพที่ด้อยลง หวังว่าเยาวชนเหล่านี้จะมีความคิดที่พัฒนาให้งานดีขึ้น ๆ จะได้เป็นประโยชน์สร้างชีวิต และสร้างชาติกัมพูชาต่อไป

ฝ่ายกัมพูชาขอพระราชทานให้โรงเรียนมีหลักสูตร 2 ประเภท คือ

1. สายสามัญ เกรด 7 – 12

2. สายอาชีวศึกษาเกรด 10–12 จำนวน 4 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาไฟฟ้า อีเล็กทรอนิกส์ กสิกรรม และปศุสัตว์

ฝ่ายกัมพูชาได้ดำเนินการเตรียมหลักสูตร คัดเลือกบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถและสมัครใจมาทำงานที่โรงเรียน อาทิ ครูผู้สอนสายสามัญ สายอาชีวศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนที่สามารถบริหารโรงเรียนและหลักสูตรได้

การเตรียมการทางด้านการบริหารการศึกษา การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรนั้น คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตดำเนินการอย่างต่อเนื่องหลายรูปแบบ โดยมีคณาจารย์จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการการฝึกอบรม

ในทุกปีจะพระราชทานพระราชวโรกาสให้คณะกรรมการทั้งฝ่ายไทยและกัมพูรวมทั้งผู้บริหาร ครู และนักเรียนทุนพระราชทาน เข้าเฝ้าเพื่อถวายรายงานความก้าวหน้าของวิทยาลัย พร้อมทั้งพระราชทานแนวพระราชดำริเพื่อนำไปพัฒนาวิทยาลัยให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

ผลการดำเนินงาน

การประเมินความก้าวหน้าของโครงการดังกล่าวในปัจจุบัน สามารถรายละเอียดการเข้าพบและประชุมร่วมกันกับ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี สมเด็จฯ ฮุนเซน และรัฐมนตรีฝ่ายกัมพูชาที่เกี่ยวข้องกับโครงการ คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงศึกษาธิการ ฯ และคณะ เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 เวลา 16.00 น. ที่กรุงพนมเปิญ โดยฝ่ายไทย ประกอบด้วย ท่านเอกอัครราชทูต ฯ และคณะทำงานโครงการดังกล่าว

ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี สมเด็จฯ ฮุนเซน ได้ขอให้ฝ่ายไทยนำเรื่องที่หารือในที่ประชุมมากราบบังคมทูล สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมีต่อราชอาณาจักรกัมพูชาและประชาชา ชาวกัมพูชา และขอพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยสรุป คือ

1. เนื่องจากโครงดังกล่าวมีความก้าวหน้า เป็นโครงการตัวอย่าง และเป็นที่ต้องการของประชาชนและรัฐบาลกัมพูชา จึงขอพระราชทานความช่วยเหลือต่อไปอีกประมาณ 3 ปี

2. ในขณะนี้ รัฐบาลกัมพูชา ตระหนักดีว่า หากไม่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณต่อแล้ว โครงการดังกล่าวคงดำเนินการต่อไปได้ยาก

3. รัฐบาลกัมพูชาได้กำหนดให้ศึกษาความเป็นไปได้และดำเนินการให้มีโรงเรียนแบบที่พระราชทานในทุกจังหวัด จังหวัดละหนึ่งโรงเรียน

4. ปรับหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับการประกอบอาชีพ โดยเน้นให้ประกอบอาชีพได้ เมื่อรับการศึกษาแล้วระดับหนึ่ง ดังตัวอย่างของโรงเรียนพระราชทานนี้

เสาหลักที่ 2 การเรียนเพื่อปฏิบัติ (Learning to do)

การศึกษามีบทบาทสำคัญไม่เพียงแต่ให้สามารถมีงานทำได้เท่านั้น แต่การศึกษาต้องเป็นปัจจัยหลักที่จะเพิ่มศักยภาพให้มนุษย์รู้จักแก้ปัญหา และเผชิญหน้ากับอุปสรรคนานัปการที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคตโดยไม่ได้คาดคิด (In addition to do a job of work, it should …. enable people to deal with a variety of situations often unforeseeable…) [37] กรณีของโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ ก็เป็นตัวอย่างอันดีที่นักเรียนได้นำความรู้ และประสพการณ์ต่าง ๆ ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ถูกแวดล้อมอยู่โดยรอบ

บวร หรือแนวคิดการพัฒนาที่ยึดหลักสามประสานจะประสบผลสำเร็จแท้จริงก็ต่อเมื่อสถาบันแต่ละสถาบันตระหนักในภารกิจหน้าและความรับผิดชอบของตนเอ สังคม มีความตั้งใจมั่นที่จะร่วมมือกันพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วง

"บ้าน"หมายถึงชุมชนโดยรอบโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ อันประกอบด้วย วังสระปทุม ห้างสรรพสินค้า โรงแรม โรงภาพยนต์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ รวมถึงชุมชนหลังวัด

---

[37] Delors, Jacques 1996 : 21

ปทุมวนาราม ซึ่งมีฐานะทางสังคมที่แตกต่างกันเป็นอย่างมาก ทำให้เป็นโอกาสอันดีที่จะดึงผู้ที่มีศักยภาพสูงมาช่วยผู้ที่มีศักยภาพด้อยกว่า เพื่อช่วยให้ชุมชนพัฒนาไปได้อ ยั่งยืนโดยไม่เบียดเบียนกัน อันจะทำให้สถาบัน "บ้าน"อันหมายถึงราษฎรในพื้นที่มีความเข้มแข็งขึ้นในบริบทของตนเอง ราษฎรเหล่านี้จะมีศักยภาพสูงขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม อันมีวังสระปทุมเป็นสถาบันหลักที่สำคัญของชุมชนแห่งนี้ เพราะเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

การที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเ มายังโรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์ ฯ เป็นการส่วนพระองค์ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๖ เพื่อเยี่ยมชมกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนและได้มีพระราชดำริว่าน่าจะขยายโอกาสทางการศึกษา กรุงเทพมหานครสนองพระราชดำริ โดยขยายการศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนั้นโรงเรียนได้เปิดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตั้งแต่ปี 2546 เป็นต้นมา จากศรัทธาที่มีต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี เมื่อทราบว่าเป็นพระราชดำริของพระองค์ท่าน ทำให้หลาเ ๆ หน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา เช่น โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สโมสรโรตารีสระปทุม และสถาบันเซ็นเตอร์ฟอร์โปรเฟสชั่นแนลแอสเซสเมน (ประเทศไทย) เป็นต้น เข้ามามีส่วนร่วมในการสนองพระดำริดังกล่าว

โรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ ได้จัดทำโครงการช่วยเหลือการศึกษาตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ โดยได้รับการอนุมัติโครงการจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ได้ส่งครูที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนมาถ่ายทอดประสบการณ์และทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวน 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม และภาษาต่างประเทศ และสถาบันเซ็นเตอร์ฟอร์โปรเฟสชั่นแนลแอสเซสเมนท์ (ประเทศไทย) เป็นผู้ดูแลกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ได้จัดโครงการพี่ช่วยน้องขึ้น (H.E.L.P.) เพื่อเป็นการปรับพื้นฐานภาษาอังกฤษให้กับนักเรียน และเริ่มโครงการครั้งแร มาตั้งแต่ พ.ศ. 2546 โดยมีนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาเป็นอาสาสมัครทำการสอน มาจนถึงปัจจุบัน

"วัด"หมายถึงวัดปทุมวนารามราชวรวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นตรีที่พระบสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรด ฯ ให้สร้างพระราชทานแด่สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี และโปรด ฯ ให้อาราธนาพระสงฆ์ธรรมยุตติกาจากวัดบวรนิเวศวิหาร มาเป็นเจ้าอาวาสองค์แรก และได้เสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนเรือพยุหยาตรา ไปรับพระพุทธปฏิมาสำคัญ 2 องค์ คือ

พระแสน และพระไสย (พระสายน์) จากวัดเขมาภิรตาราม นนทบุรี มาประดิษฐานในพระอุโบสถ และโปรด ฯ ให้อัญเชิญพระพุทธปฏิมาพระเสริม (พระเสิม) จากท้องพระโรงพระบวรราชวังมาประดิษฐานเป็นพระพุทธปฏิมาประธานภายในพระวิหาร นอกจากนี้พระสถูปเจดีย์โรพระปริยัติธรรมยังเป็นที่บรรจุพระราชสรีรังคารสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก พระบรมอัฐิส่วนพระโสณีของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระมังสาส่วนพระเศียรพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอานันทมหิดล พระทนต์ของสมเด็จพระศรีสวรินทิราพระบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า และสมเด็จพระราชปิตุฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร จึงถือได้ว่าพระสถูปเจดีย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดปทุมวนารามราชวรวิหารแห่งนี้เป็นสถานที่สำคัญส่วนพระองค์ในการเสด็จ ฯ มาทรงบำเพ็ญพระราชกุศลของราชสกุ "มหิดล" ทำให้วัดปทุมวนารามเป็นศูนย์รวมของพุทธศาสนิกชนในย่านนี้

พระธรรมธัชมุนี เจ้าอาวาส และพระราชบัณฑิต ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปทุมวนารามราชวรวิหาร ล้วนเป็นพระสงฆ์ที่เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนในระแวกใกล้เคียง เมื่อโรงเรียนมีงบประมาณไม่เพียงพอที่จะใช้จ่าย ท่านเจ้าพระคุณทั้ง 2 ได้ให้ความอนุเคราะห์แก่โรงเรียนโดยบอกบุญแก่ผู้มีจิตศรัทธามาบริจาค นอกจากนั้นทุกวันพระราชสมร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังจัดทอดผ้าป่าเพื่อสมทบกองทุนการศึกษา โรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ ทำให้นอกจากจะสามารถดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่ไม่สามารถเบิกจากงบประมาณของกรุงเทพมหานครได้แล้ว ยังจ้างครูอัตราจ้างเพิ่มเติมให้กับโรงเรียนได้ และสามารถให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ขาดแคลนได้อีกด้วย

"ราชการ"หมายถึง กรุงเทพมหานคร และหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน อันได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงเรียนสาธิต มศว. ประสานมิตร สถาบันเซ็นเตอร์ฟอร์โปรเฟสชั่นแนลแอสเซเมนท์ (ประเทศไทย) ซึ่งนอกเหนือจากภารกิจความรับผิดชอบแล้ว ยังมีแรงศรัทธาในสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ ทั้งในด้านการจัดตั้งงบประมาณประจำปีเพื่อใช้จ่ายตามแผนการปฏิบัติงาน และการจัดส่งบุคลากรมาช่วยดำเนิน โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชน

ศักยภาพเหล่านี้มีอยู่แล้วในพื้นที่ แต่การนำไปสู่การปฏิบัติ หรือการเรียนเพื่อปฏิบัติเป็นหลักสำคัญของแนวพระราชดำริที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เสาหลักที่ 3 การเรียนเพื่ออยู่ (Learning to be)

การศึกษาทำให้มนุษย์พัฒนา มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอาหาร และปัจจัยพื้นฐานแห่งการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น การศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับศักยภาพ และจุดแข็งของประชาชนแต่ละพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างและหลายหลากผิดแผกกันไป เช่ ความรู้ความคิด วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ภูมิอากาศ บ้านเรือนที่พักอาศัย รวมทั้งความสามารถในการสื่อสารกับประชาคมโลกเป็นต้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงพิจารณาเห็นว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีความจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนเด็กกำพร้าซึ่งขาดที่พึ่งและยังไม่มีผู้ใดให้การช่วยเหลือ การให้โอกาสทางการศึกษาอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ และไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพราะนักเรียนเหล่านี้ขาดแคลนปัจจัยหลักหลายประการจึงเป็นที่มาของ การส่งเสริมกิจกรรมโรงเรียนวัฒนธรรมเด็กกำพร้า เมืองโพนโฮง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

โครงการส่งเสริมกิจกรรมโรงเรียนวัฒนธรรมเด็กกำพร้า (หลัก 67) เมืองโพนโฮง แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ความเป็นมา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวครั้งแรก ระหว่างวันที่ 15–22 มีนาคม 2533 ได้มีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคทุนทรัพย์โดยเสด็จพระราชกุศลเป็นเงิน 12 ล้านกีบ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำเงินที่ได้รับการบริจาคนี้ไปก่อสร้างเรือนนอน พระราชทานแก่โรงเรียนวัฒนธรรมเด็กกำพร้าฯ นครหลวงเวียงจันทน์ 1 หลัง โดยใช้ชื่อ “อาคารสิรินธร”ซึ่งอยู่ห่างจากนครหลวงเวียงจันทน์ไปทางทิศเหนือประมาณ 67 กิโลเมตร ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2519 โดยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลลาวกับองค์กรการกุศลประเทศต่าง ๆ เพื่อรองรับเด็กกำพร้าหลังสงคราม เด็กขาดที่พึ่ง และเด็กที่มาจากครอบครัวยากจนทั่วประเทศ โดยมีรัฐบาลลาวเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องงบประมาณดำเนินการทั้งหมด และด้วยข้อจำกัดของงบประมาณ นักเรียนเหล่านี้จึงขาดแคลนทั้งที่พัก อาหาร น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค จึงส่งผลทำให้นักเรียนประสบปัญหาภาวะทุโภชนาการ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีมีพระราชดำริที่จะช่วย นักเรียนในโรงเรียนแห่งนี้ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยให้นำรูปแบบของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในประเทศไทยไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสนับสนุนให้มีกิจกรรมการเกษตรเพื่อโภชนาการและกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพต่อไป

ปัจจุบันโรงเรียนวัฒนธรรมเด็กกำพร้า (หลัก 67) มีนักเรียนทั้งหมด 750 คน เป็นหญิง 253 คน ชาย 497 คน มีครูและพนักงาน 110 คน นักเรียนจะได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจำนวน 120,000 กีบ/คน/เดือน ในปีการศึกษา 2008 มีนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 179 คน เป็นหญิง 53 คน ชาย 126 คน ร้อยละ 100 เข้ารับการศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติ เรียนโรงเรียนตำรวจ การอาชีพ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผลการดำเนินงาน

1) งานพัฒนาแหล่งน้ำ

- ก่อสร้างถังน้ำฝนพระราชทาน ฝ.33 จำนวน 15 ถัง
- ขุดลอกหนองห้วยดู่และสร้างระบบประปา
- การพัฒนาห้วยมะไฟและขุดบ่อเลี้ยงปลาเพื่อเป็นแหล่งอาหารสนับสนุนโครงการฯ
- งานเดินท่อจ่ายน้ำดิบจากหนองดู่ ลงเติมบ่อเลี้ยงปลาหลังโรงครัว

2) งานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

- การก่อสร้างอาคารเรียนและเรือนนอน ได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารเรียนชั้นเดียว ขนาด 5 ห้องเรียน (ความจุห้องละ 40 คน) ห้องพักครู 1 ห้อง เรือนนอนชั้นเดียว 2 หลัง
- การปรับปรุงโรงเรือนประกอบอาหาร(โรงครัว) ซึ่งมีสภาพทรุดโทรม มีเนื้อที่ประมาณ 98 ตารางเมตร บนพื้นที่โรงครัวเดิม อาคารชั้นเดียว โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กโดยจะมีห้องเก็บอาหาร ห้องครัว ห้องชะล้าง บ่อเกรอะก่อนที่จะปล่อยน้ำลงสระน้ำเพื่อให้ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย

- การปรับปรุงอาคารเรือนนอน 5 หลัง โดยดำเนินการซ่อมแซมหลังคาฝ้าเพดาน, พื้นอาคาร, เตียงนอน และระบบไฟฟ้า พร้อมทั้งจัดหาชุดที่นอนจำนวน 320 ชุด

3) การผลิตด้านอาหาร โรงเรียนได้ดำเนินการส่งเสริมการผลิตอาหารเข้าโรงครัวให้มากขึ้น โดยดำเนินการเอง เช่น การเลี้ยงสัตว์ มี สุกร เป็ดเทศ การเลี้ยงปลา การส่งเสริมให้นักเรียนปลูกพืชผักสวนครัว

ส่งเข้าโรงครัวรวมทั้งส่งเสริมให้ครูและพนักงานเลี้ยงสัตว์ไว้ที่บ้าน เพื่อนำมาจำหน่ายให้โรงครัว

4) ด้านสุขภาพอนามัย สุขภาพอนามัยของนักเรียนโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ปกติ

5) กิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษาได้ให้การสนับสนุนในการฝึกอบรมความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้า, การทำดอกไม้, การถนอมอาหาร โดยมีเป้าหมายเป็นครู อาจารย์ และนักเรียนที่มีความสนใจ โดยจัดให้มีการฝึกรุ่นละประมาณ 40 คน ได้ดำเนินการต่อเนื่องมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน

เสาหลักที่ 4 การเรียนเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุข (Learning to live together)

ด้วยการพัฒนาความเข้าใจร่วมกัน ชื่นชม ให้ความช่วยเหลือกันในโอกาสอันเหมาะควร ทำกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ด้วยกัน ลดความขัดแย้งและความแตกต่างทางสังคม ให้ความเคารพในความหลายหลาก สิ่งเหล่านี้จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างผาสุข

โครงการตามพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีได้มีแนวทางที่สอดคล้องตามหลักการเช่นนี้มาโดยตลอด ทำให้มิตรประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อบ้านที่ได้รับพระราชทานความช่วยเหลือรู้สึกปลาบปลื้ม และชื่นชมในการรับโครงการพระราชดำริเหล่านั้น การพัฒนาการเกษตรในสาธารณรัฐประชาประชาชนลาวเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงยุทธศาสตร์การให้ความช่วยเหลือกับประเทศอื่นเพื่อให้ประชาชนของทั้งสองประเทศเกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน

โครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน – ห้วยซั้ว (หลัก 22) เมืองนาทรายทอง แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ความเป็นมา

โครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน – ห้วยซั้ว (หลัก 22) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2537 จากการที่ ฯพณฯ ไกสอน พมวิหาน อดีตประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้มีสาสน์กราบบังคมทูลขอพระราชทานความช่วยเหลือจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการจัดตั้งโครงการศูนย์พัฒด้านการเกษตรเพื่อเป็นแบบอย่างและสถานที่ถ่ายทอดความรู้ วิชาการ ตลอดจนประสบการณ์จาก

ตัวอย่างจริงให้แก่ราษฎรชาวลาว โดยให้มีลักษณะเช่นเดียวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ได้ไปเยี่ยมชม เมื่อครั้งเดินทางมาเยือนประเทศไทย อันเป็นโครงการที่ได้ดำเนินการประสบผลสำเร็จ บังเกิดผลดีแก่พสกนิกรชาวไทยเป็นอย่างมาก ในโอกาสนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้มีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการศูนย์พัฒนาและบริการการเกษตรขึ้น ณ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีไปทรงประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการสำนักงานโครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน – ห้วยซั้ว (หลัก 22) ร่วมกับประธานประเทศ เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2538

ผลการดำเนินงานโครงการ

หลังจากที่โครงการได้ดำเนินงานเป็นเวลา 15 ปี ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั้ว ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์หลักในการทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการด้านการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และเหมาะสมกับวิถีชีวิตของราษฎรลาว โดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงใส่พระทัย แนะนำ ปรับปรุง และติดตามความคืบหน้าของโครงการมาโดยตลอด ในปี 2551 สถานเอกอัครราชทูตไทยได้จัดหางบประมาณเพื่อสร้างฝายเก็บน้ำ ทำให้เกษตรกรทั้งในและนอกพื้นที่โครงการได้รับน้ำเพิ่มขึ้น ทั้งยังได้สนับสนุนให้มีการจัดฝึกอบรมแก่ผู้สนใจในหลายภาคส่วนจากทุกแขวงทั่วสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งระดับชาวบ้าน เกษตรกร โรงเรียน สถาบัน จนถึงระดับเจ้าหน้าที่จากองค์กรอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้รับกลับไปขยายผลในท้องถิ่นของตน ทั้งยังมีการขยายผลไปสู่หมู่บ้านรอบศูนย์ ฯ อีกด้วย

ตลอดระยะเวลาของการดำเนินงานได้มีการประเมินผลเชิงวิชาการระหว่าง 2 ประเทศ โดยมีคณะติดตามประเมินผลฝ่ายไทยจากสำนักงาน กปร. ได้ดำเนินการประสานความร่วมมือในการประเมินผลเชิงวิชาการระหว่างสองประเทศขึ้น ร่วมกันสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลจากราษฎรในพื้นที่เป้าหมาย 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนายาง บ้านนาซอน บ้านหัวขัว บ้านน้ำเกี้ยงเหนือ บ้านน้ำเกี้ยงใต้ บ้านหนองคันคู บ้านนาซับ บ้านหัวช้างและบ้านด่านสี่ จำนวน 278 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 17 ของครัวเรือนทั้งหมด 1,678 ครัวเรือน ซึ่งมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชน สรุปได้ว่ากิจกรรมการพัฒนาแหล่งน้ำและการผลิตด้านการเกษตรเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่จะส่งเสริมหรือก่อให้เกิดกิจกรรมด้านอื่น ๆ ตามมา อันเป็นหลักสำคัญของการพัฒนาทั้งในระดับชุมชนและประเทศที่มีส่วนช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้น

การประเมินผลโครงการ ฯ สรุปได้ดังนี้

1) การดำเนินงานโครงการฯ การดำเนินงานบรรลุประสิทธิผลและสอดคล้องกับแนวทางของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คือ มีการสาธิต ขยายผลและฝึกอบรม การวางโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรมและการอุปโภคบริโภค มีอ่างเก็บน้ำห้วยซอนปริมาณความจุ 1.8 ล้านลูกบาศก์เมตร คลองส่งน้ำยาว 5.7 กม. ครอบคลุมพื้นที่

การเกษตรในฤดูฝน 2,500 ไร่ ฤดูแล้ง 600 ไร่ การพัฒนาพืช ดิน ปศุสัตว์ ประมง อย่างต่อเนื่อ ตลอดจนการสร้างครอบครัวตัวแบบ เพื่อเป็นแกนกลางในการเรียนรู้

2) การบริหารจัดการโครงการฯ ค่อนข้างมีประสิทธิภาพเมื่อวัดจากมุมมอ เจ้าหน้าที่ระดับบริหารและปฏิบัติ

3) การพัฒนาแหล่งน้ำ น้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยซอนและฝายห้วยซอน ช่วยสนับสนุนการเกษตรแก่เกษตรบ้านนายาง บ้านนาซอน บ้านหัวขัวและบ้านน้ำเกี้ยงใต้ มีผลผลิตข้าวจากการทำนาปีและนาปรังโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 32 ถัง/ไร่ เมื่อปี 2536 เป็น 46 ถัง/ไร่ ซึ่งเป็นผลให้มีรายได้ 19,927 บาท/ครัวเรือน/ปี เพิ่มขึ้น 3 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2536 ที่มีรายได้เฉลี่ย 6,972 บาท/ครัวเรือน/ปี ผลผลิตการเกษตรของเกษตรกรหมู่บ้านเป้าหมาย 9 หมู่บ้าน เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากได้รับการสนับสนุนการขุดสระเก็บกักน้ำประจำไร่ 142 สระ ควบคู่ไปกับการพัฒนาการเกษตรกรรมในรูปแบบทฤษฎีใหม่

4) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ มีการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกและได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ทำให้รายได้โดยรวมของแต่ละครัวเรือนเพิ่มขึ้นทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ส่งผลให้รายได้ที่เป็นตัวเงินและรายได้สุทธิของครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น เห็นได้จากดัชนีชี้วัดรายได้ที่เป็นตัวเงินเฉลี่ย/ครัวเรือน/ปี จากการสำรวจก่อนเริ่มโครงการฯ เท่ากับ 6,971 บาท ประชาชนชาวลาวมีรายได้ในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรเพิ่มขึ้น 7 เท่า คิดเป็นตัวเงินเฉลี่ย/ครัวเรือน/ปี เท่ากับ 56,647 บาท

5) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ก่อให้เกิดการขยายตัวของประชาชนและครัวเ เพิ่มขึ้น

นอกจากการพัฒนาศูนย์ ฯ แล้ว ยังได้พัฒนาบุคคลากรของศูนย์ ฯ ตั้งแต่ระดับผู้บริหารลงมา จากการสัมภาษณ์ท่านอนุลม ตุนาลม ผู้อำนวยการศูนย์ ทราบว่าขณะนี้ทั้งผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการกำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก และปริญญาโท ที่ประเทศไทย ทำให้ผู้บริหารโครงการมีความประทับใจในพระมหากรุณาธิคุณที่ได้รับพระราชทานจากพระบาท จ พระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเป็นอย่างมาก

จากการนำเสนอทั้งหมดจะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์สำคัญของการพัฒนานั้นต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปและต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชนที่จะพัฒนาเป็นสำคัญ การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เป็นเพราะผู้พัฒนาคำนึงถึงเพียงผลสัมฤทธิ์ โดยมิได้คิดว่าผลที่ได้จะกระทบกับเป้าหมายเดิมที่วางไว้หรือไม่ หรือจะมีผลต่อปัจจัยพื้นฐานแห่งชีวิต

ที่เคยมีอยู่เดิมหรือไม่ (existing ways of doing things) [38] บวร หรือแนวคิดการพัฒนาที่ยึดหลักสามประสานจะประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อสถาบันแต่ละสถาบันตระหนักในภารกิจหน้าที่และความรับผิดชอบของตนที่มีต่อสังคม มีความตั้งใจมั่นที่จะร่วมมือกันพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

[38] Norman, Jacops. 1971

บทที่ 5
สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

โครงการพัฒนาโรงเรียนวัดปทุมวนารามแม้จะเป็นเพียงโครงการเล็ก ๆ โครงการหนึ่งในหลาย ๆ โครงการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี แต่ก็เปรียบเสมือนเป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาทางการศึกษาที่ทุกหน่วยงานที่สนใจสามารถนำไปเป็นตัวอย่างประยุกต์ใช้ได้

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนำโครงการพัฒนาตามพระราชดำริต่าง ๆ ที่ได้พระราชทานในหลากหลายโครงการ และสาขาวิทยาการที่เป็นรูปธรรม และได้ผลสัมฤทธิ์เป็นที่ยอมรับ และยกย่องจากประเทศผู้รับ มีความหลายหลากในการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดที่เป็นสากลซึ่งผู้ศึกษาจะนำไปประยุกต์ใช้ได้ในต่างพื้นที่ และต่างสังคมวัฒนธรรม งานวิจัยฉบับนี้จึงรวบรวมปรัชญาหลักของแนวพระราชดำริ และเทียบเคียงหลักการที่เป็นสากลควบคู่กันไปพร้อมยกตัวอย่างการนำไปปฏิบัติในพื้นที่ประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ผู้บริหารที่สนใจ รวม 3 โครงการ

งานวิจัยฉบับนี้ต้องการศึกษายุทธศาสตร์สำคัญตามพระราชดำริในการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับ “คน” หรือ “ทรัพยากรมนุษย์”เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ทั้งนี้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องดำเนินการอย่างมีระบบ โดยการให้การศึกษาในขั้นพื้นฐาน ทั้งในรูปการศึกษาภาคบังคับและการศึกษานอกห้องเรียน (Non Formal Education) ซึ่งประเทศที่กำลังพัฒนาทุกประเทศได้ให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก ๆ ของการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน งานวิจัยแสดงให้เห็นว่าการพัฒนา “คน”เป็นกระบวนการระยะยาวที่ต้องอาศัยปัจจัยภายนอกที่หลายหลาก และต้องการความร่วมมืออย่างจริงจังจากทุกภาคส่วน การศึกษาเพื่อพัฒ “คน” ยังต้องควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับการกินดี อยู่ดี (Quality of Life) สุขภาพอนามัย (Health) และสาธารณสุขมูลฐาน (Hygiene) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับประชาชนทุกคน

งานวิจัยอธิบายแนวทางการพัฒนาอื่น ๆ โดยเฉพาะตามกรอบความร่วมมือแห่งสหประชาชาติ (United Nations) ว่า แนวพระราชดำริต่าง ๆ มีความคล้าย และในปรัชญาแห่งการพัฒนามีทั้งความเหมือนและแตกต่าง อันมีสาเหตุเนื่องมาจากปัจจัยพื้นฐานของเศรษฐกิ (Economy) สังคม (Social) และความหลายหลากทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) จำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยอย่างละเอียดและถ่องแท้ โดยเฉพาะการให้ความเคารพในความแตกต่างเหล่านั้น

เพื่อความสำเร็จสูงสุดของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้ยังแสดงให้เห็นถึงปัจจัยร่วมที่สามารถเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดความสำเร็จด้วย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ต้องการให้เป็นตัวอย่าง และแนวทางสำหรับนักการทูตที่อาจนำแนวพระราชดำริดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการโครงการอื่น ๆ โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา ดังตัวอย่างของโครงการพระราชดำริในประเทศกัมพูชา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งแ นจะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการที่แตกต่างกัน คือ โครงการในกัมพูชามีกรมราชองครักษ์เป็นหน่วยงานกลางในการรับผิดชอบโครงการ ส่วนโครงการในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีสำนักงาน กปร. เป็นหน่วยงานกลางในการรับผิดชอบโครงการ แต่ทั้ง 3 โครงการก็มีเป้าหมายในการพัฒนาเดียวกัน มีแนวทางในการดำเนินการที่คล้ายคลึงกันตามแนวพระราชดำริ จนทำให้โครงการประสบความสำเร็จ จึงทำให้เชื่อมั่นได้ว่ายุทธศาสตร์ในการนำแนวพระราชดำริเหล่านี้ไปใช้น่าจะเป็นประโยชน์ยิ่งในหลายประเทศ เช่นประเทศที่มีอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ เช่นประเทศ บูรุนดี (Burundi) ได้วางเป้าหมายของการพัฒนาประเทศไว้ว่า "เป้าหมายหลักของแผนการพัฒนาระยะกลาง และระยะยาวของประเทศบูรุนดี จะมุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยยึดหลักของความเป็นธรรม ความเสมอภาคของหญิง - ชาย การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน ความโปร่งใสในการบริหาร และหลักยุติธรรม"[39]

งานวิจัยฉบับนี้จึงได้รวบรวมปรัชญา แนวคิด การนำเสนอกรณีตัวอย่างที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม จากประสพการณ์และการมีส่วนร่วมของผู้วิจัยซึ่งมีโอกาสตามเสด็จพระราชดำเนินไปในพื้นที่ต่าง ๆ และนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวิจัย โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจ และผู้ประสงค์จะนำไปเป็นต้นแบบของการพัฒนาที่ยั่งยืน

5.2 ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาในปัจจุบันล้วนปรับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม มุ่งแก้ปัญหาการพัฒนาที่ขาดความสมดุล เพื่อก้าวไปสู่วิสัยทัศน์ของการพัฒนาที่พึงประสงค์ในระยะยาว กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ จึงได้ปรับแผนพัฒนาและแผนการดำเนินงานของตนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

---

[39] International Monetary Fund 2007 : 34

โดยเน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก อย่างไรก็ดีการมีแผนงานในระดับชาติมิได้หมายความว่าหน่วยงานต่าง ๆ จะปฏิบัติงานตอบสนองตรงตามเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์ จึงมีความจำเป็นที่ต้องแสวงหากลยุทธ์ที่เหมาะสม ตอกย้ำแนวความคิดดังกล่าวในรูปกิจกรรมที่ชัดเจนแต่ละโครงการ ทั้งอาจต้องพิจารณาให้ความรู้แก่กลุ่มบุคคลต่าง ๆ เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และองค์กรเอกชน รวมทั้งผู้คุมนโยบายในหลายระดับให้เกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้ในกระบวนการพัฒนา

แนวพระราชดำริ "บวร"เป็นแนวคิดหลักของการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ให้สามารถพึ่งตนเองได้ อันเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามรายงานของคณะกรรมาธิการระหว่างประเทศด้านการศึกษาขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาติที่ว่า "เรียนเพื่อรู้ เรียนเพื่อปฏิบัติ เรียนเพื่ออยู่ และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุข"จึงน่าจะสอดแทรกอยู่ในหลักสูตรการศึกษาในระดับต่าง ๆ ทั้ง ประถม มัธยม และอุดมศึกษา รวมทั้งการฝึกอบรมข้าราชการในระดับต่าง ๆ เช่น หลักสูตรนักบริหารระดับสูง (นบส.) หลักสูตรนักปกครองของกระทรวงมหาดไทย หลักสูตรนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) และหลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) เพื่อนำไปปรับใช้ได้ในทุกสังคม ทุกศาสนา และเนื่องจากสถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนา จึงควรให้ความรู้แก่ผู้นำทางศาสนาทุกศาสนา เกี่ยวกับการพัฒนาชนบท และแนวพระราชดำริหลักที่ใช้ในการพัฒนา

การนำแนวพระราชดำริ "บวร"มาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ นั้น ผู้วิจัยต้องการแสดงให้เห็นว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ นอกจากนั้นยังต้องการชี้ให้เห็นถึงกลยุทธ์ในการนำแนวพระราชดำริไปใช้ในการพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้บริหารที่อาจจะต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับโครงการพระราชดำริ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ ทั้งยังมุ่งหวังให้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นตัวอย่างให้นักการทูตที่ต้องไปปฏิบัติงานในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศต่าง ๆ ในทวีปอาฟริกา หรือเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะอาเซียน สามารถนำไปใช้ในการผลักดันความร่วมมือของประเทศไทยกับประเทศนั้น ๆ เพื่อพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศที่เป็นรูปธรรมได้ในอนาคต ตามเจตนารมย์ของนักบริหารการทูตที่ดี

ผู้วิจัยได้นำโครงการพระราชดำริในต่างประเทศ 3 โครงการ มานำเสนอเป็นตัวอย่างเพื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ จะเห็นได้ว่าทั้ง 4 โครงการล้วนประสบผลสำเร็จ ความสำเร็จของโครงการล้วนเกิดขึ้นจากแรงศรัทธาของผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ฯ ทุกระดับที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช

กุมารี แนวพระราชดำริในการพัฒนาสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด เน้นความต้องการของชุมชนที่ไปพัฒนาเป็นหลัก มีการส่งเสริมอาชีพ จัดการตลาด เน้นให้เรียนรู้ระบบสหกรณ์ ทำให้รู้จักการทำงานร่วมกัน แบ่งหน้าที่กำ รับผิดชอบ เรียนรู้วิถีทางประชาธิปไตย รู้จักการจดบันทึก ทำรายงาน ทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย อันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ส่งเสริมให้เกิดการประหยัดและช่วยเหลือตนเอง รวมทั้งคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทุกโครงการมีการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่อง มีการติดตามประเมินผลโครงการ เมื่อมีปัญหาก็ปรึกษาหารือเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกันทุกฝ่าย แม้นว่าโครงการพัฒนาทั้ง 3 โครงการจะมีหน่วยงานรับผิดชอบที่แตกต่างกัน แต่แนวทางในการดำเนินงานทุกโครงการล้วนเน้นให้ราษฎรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยมิได้คำนึงถึงว่าเป็นชนชาติใด ไม่ว่าจะเป็นราษฎรไทย ลาว หรือกัมพูชา ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่ชาวไทยในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2537 ว่า

".....ตามที่ทำโครงการต่าง ๆ ที่กล่าวไว้ก็เพื่อที่จะให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข คือประชาชนนี้ไม่ได้เน้นว่าเป็นประชาชนไทยหรือลาว...หากว่าประชาชนในประเทศใดมีความสุข มีความอยู่เย็นเป็นสุข หรือมีความเป็นอยู่ที่สบายก็หมายความว่าประเทศนั้นมีความมั่นคง"

ผู้วิจัยได้มีโอกาสโดยเสด็จพระราชดำเนินไปในการทรงงานพัฒนาในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศมากว่า 30 ปี ได้ซึมซับแนวพระราชดำริในการพัฒนา จึงขอนำประสบการณ์ในการทำงานและข้อมูลต่าง ๆ เท่าที่หาได้ในระยะเวลาจำกัด มาประกอบการวิจัย โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจ และผู้ประสงค์จะนำไปเป็นต้นแบบของการพัฒนาที่ยั่งยืน

บรรณานุกรม

เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง. 2539. *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนาการเกษตรไทย*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

คณะกรรมการโครงการโรงเรียนพระราชทานในราชอาณาจักรกัมพูชา. 2548. *วิทยาลัยกำปงเฌอเตียล : สายใยไทย – กัมพูชา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โฆษิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. 2533. *การพัฒนาประเทศไทย แนวความคิดและทิศทาง*. มปท. : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล. 2539. *กระบวนการเป็นเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในประเทศกำลังพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา . 2542 . *รัตนพินิจ นิทิศการศึกษา : รวมปาฐกถาด้านการศึกษาในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

ธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พระ. 2540. *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.

ภรณี (กีร์ติบุตร) มหานนท์ คุณหญิง ดร. 2529. *การประเมินประสิทธิผลขององค์การ*. กรุงเทพมหานคร : O.S. Printing House Co., Ltd.

มาโนช ตัณชวนิชย์. 2529. *บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. รายงานการวิจัย : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. 2531. *การพัฒนาชนบทไทย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2534. *การบริหารการพัฒนาชนบทเปรียบเทียบ การบริหารการพัฒนาชนบทตามแนวทางแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ความจำเป็นพื้นฐานและโครงการอีสานเขียว*. กรุงเทพมหานคร. : โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์

วิวัฒน์ชัย อัตถากร. 2541. "ถึงเวลาปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศแล้วหรือยัง"*มติชน* (9 เมษายน) : 6

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. มปป. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบ พ.ศ. 2550 – 2554*. กรุงเทพมหานคร : วี. เจ. พริ้นติ้ง.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2540. *แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพมหานคร : 21 เซ็นจูรี่.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2533. *โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ*. เอกสารเผยแพร่.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชด . 2532. *ในหลวงของเรา*. เอกสารเผยแพร่.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชด . 2538. *50 ปี แห่งการพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระ าชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำ . 2542. *แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพมหานคร : 21 เซ็นจูรี่.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระรา . 2552. *สานสัมพันธ์สองแผ่นดิน 15 ปี โครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน – ห้วยซั้ว*. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่อง ากพระราชดำริ. 2552. *โครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน – ห้วยซั้ว (หลัก 22) เมืองนาทรายทอง แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ โครงการส่งเสริมกิจกรรมโรงเรียนวัฒนธรรมเด็กกำพร้า (หลัก 67) เมืองโพนโฮง แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. เอกสารอัดสำเนา.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและสำนักราชเลขาธิการ. 2527. *ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ*. เอกสารจัดพิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอ เนื่องในวโรกาสวันเฉลิพระชนมพรรษา.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. 2551. *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 พ.ศ.2550-2559*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

สำนักราชเลขาธิการ. 2518. *ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร.

สุเมธ ตันติเวชกุล. *การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ ตามแนวพระราชดำริ*. เอกสารอัดสำเนา.

สุเมธ ตันติเวชกุล. *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนาชนบท*. เอกสารอัดสำเนา.

อภิชัย พันธเสน. 2539. *พัฒนาชนบทไทย : สมุทัยและมรรค แนวคิด ทฤษฎี และภาพรวมของการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา.

อัมพร จำปาลา, พระมหา. 2536. *ผลกระทบจากโครงการพัฒนาต่อชุมชนชาวนาไทยอีสาน : กรณีศึกษาหมู่บ้านอีสานแดง จังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรมานุษยวิทยามหาบัณฑิต : คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Caplow, Theodore. 1964. *Principles of Organization.* NewYork : Harcourt Brace & World.

Delors, Jacques. 1996. Report to UNESCO of the Intergovernmental Commision on Education for the Twenty - first Century in *Learning : the Treasure Within*. Paris : Presse Universitaire de France.

International Monetary Fund. 2007. *Burundi's Poverty Reduction Stategy*, Washington D.C. : International Monetary Fund Publication Services.

Norman, Jacops. 1971. *Modernization without Development : Thailand as an Asian Case Study*. New York : Praeger Publishers.

Parsons, Talcott. 1964. "Suggestions for a Sociological Approach to the Theory of Organizations,"in Complex Organizations. *A Sociological Reader*. NewYork : Amitai Etzioni, Holt, Rinehart & Winston

Schein, Edgar H. 1970. *Organizational Psychology*. Englewood Cliffs N.J. : Prentice-hall, inc.

The Millennium Development Goals.2009.(Online). Available : http : // www.un.Org/ millenniumgoals

UNESCO. 1995. "Report of the World Commission on Culture and Development"in *Our Creative Diversity*. Paris : EGOPRIM.

United Nations. 1995. "World Summit for Social Development"in *Declaration and Programme of Action of the World Summit for Social Development*. (6-12 March) Copenhagen.

ภาคผนวก

ก. ตารางแสดงสถิติ และข้อมูลต่าง ๆ โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ฯ

สถิติจำนวนนักเรียนโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ ปีการศึกษา 2545-2552

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียน
2545	530
2546	590
2547	631
2548	663
2549	653
2550	712
2551	742
2552	769

สถิตินักเรียน ปีการศึกษา 2549

ชั้น	ชาย	หญิง	รวม
ชั้นอนุบาล 1	21	20	41
ชั้นอนุบาล 2	24	24	48
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	33	34	67
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	24	24	48
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	36	31	67
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	31	30	61
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	31	28	59
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	27	34	61
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	39	36	75
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	42	25	67
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	24	35	59
รวมทั้งสิ้น	**332**	**321**	**653**

สถิตินักเรียน ปีการศึกษา 2550

ชั้น	ชาย	หญิง	รวม
ชั้นอนุบาล 1	20	25	45
ชั้นอนุบาล 2	25	23	48
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	31	30	61
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	35	33	68
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	24	28	52
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	38	35	73
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	41	40	81
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	42	31	73
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	37	42	79
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	34	39	73
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	36	23	59
รวมทั้งสิ้น	**363**	**349**	**712**

ข้อมูล ณ พฤศจิกายน 2550

ข้อมูลนักเรียนย้อนหลัง 3 ปี ปีการศึกษา 2546 - 2548

ชั้น	2546		2547		2548		หมายเหตุ
	จำนวนนักเรียน	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน	จำนวนห้องเรียน	
อนุบาล 1	48	2	74	3	46	2	
อนุบาล 2	68	3	38	2	70	3	
รวมอนุบาล	116	5	112	5	116	5	
ป.1	70	2	67	2	49	2	
ป.2	67	2	64	2	73	2	
ป.3	61	2	49	2	62	2	
ป.4	68	2	59	2	53	2	
ป.5	72	2	66	2	62	2	
ป.6	72	2	70	2	66	2	
รวมป.1 - ป.6	410	12	375	12	366	12	
ม.1	73	2	67	2	64	2	
ม.2	-	-	66	2	69	2	
ม.3	-	-	-	-	63	2	
รวม ม.1 - ม.3	73	2	133	4	193	6	
รวมทั้งสิ้น	599	19	620	21	678	23	

แผนการรับนักเรียน ปีการศึกษา 2550

ชั้น	2548		2549		2550		หมายเหตุ
	จำนวนนักเรียน	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน	จำนวนห้องเรียน	
อนุบาล 1	46	2	41	2	60	2	
อนุบาล 2	70	3	46	2	60	2	
รวมอนุบาล	**116**	**5**	**87**	**4**	**120**	**4**	
ป.1	49	2	67	2	66	2	
ป.2	73	2	48	2	68	2	
ป.3	62	2	65	2	66	2	
ป.4	53	2	61	2	67	2	
ป.5	62	2	58	2	66	2	
ป.6	66	2	61	2	66	2	
รวมป.1 - ป.6	**366**	**12**	**360**	**12**	**399**	**12**	
ม.1	64	2	75	2	66	2	
ม.2	69	2	67	2	75	2	
ม.3	63	2	59	2	67	2	
รวม ม.1 - ม.3	**193**	**6**	**201**	**6**	**208**	**6**	
รวมทั้งสิ้น	**678**	**23**	**648**	**22**	**727**	**22**	

จำนวนนักเรียนโรงเรียนวัดปทุมวนารามฯ (ปีการศึกษา 2549)

ที่	ชั้น/ห้อง	จำนวนนักเรียน			หมายเหตุ
		ชาย	หญิง	รวม	
1	อนุบาลศึกษาปีที่ 1/1	12	10	22	
2	อนุบาลศึกษาปีที่ 1/2	9	10	19	
	รวมอนุบาลศึกษาปีที่ 1	21	20	41	
3	อนุบาลศึกษาปีที่ 2/1	13	11	24	
4	อนุบาลศึกษาปีที่ 2/2	11	13	24	
รวมอนุบาลศึกษาปีที่ 2		24	22	46	
รวมระดับชั้นอนุบาลศึกษา		45	42	87	
5	ประถมศึกษาปีที่ 1/1	16	16	32	
6	ประถมศึกษาปีที่ 1/2	17	18	35	
รวมประถมศึกษาปีที่ 1		33	34	67	
8	ประถมศึกษาปีที่ 2/1	13	11	24	
9	ประถมศึกษาปีที่ 2/2	11	13	24	
รวมประถมศึกษาปีที่ 2		24	24	48	
10	ประถมศึกษาปีที่ 3/1	15	16	31	
11	ประถมศึกษาปีที่ 3/2	19	15	34	
รวมประถมศึกษาปีที่ 3		34	31	65	
12	ประถมศึกษาปีที่ 4/1	15	16	31	
13	ประถมศึกษาปีที่ 4/2	16	14	30	
รวมประถมศึกษาปีที่ 4		31	30	61	
14	ประถมศึกษาปีที่ 5/1	16	14	30	
15	ประถมศึกษาปีที่ 5/2	15	13	28	
รวมประถมศึกษาปีที่ 5		31	27	58	
16	ประถมศึกษาปีที่ 6/1	13	18	31	
17	ประถมศึกษาปีที่ 6/2	14	16	30	
รวมประถมศึกษาปีที่ 6		27	34	61	
รวมระดับชั้นประถมศึกษา		180	180	360	

18	มัธยมศึกษาปีที่ 1/1	20	18	38	
19	มัธยมศึกษาปีที่ 1/2	19	18	37	
รวมมัธยมศึกษาปีที่ 1		39	36	75	
20	มัธยมศึกษาปีที่ 2/1	21	12	33	
21	มัธยมศึกษาปีที่ 2/2	21	13	34	
รวมมัธยมศึกษาปีที่ 2		42	25	67	
22	มัธยมศึกษาปีที่ 3/1	13	18	31	
23	มัธยมศึกษาปีที่ 3/2	11	17	28	
รวมมัธยมศึกษาปีที่ 3		24	35	59	
รวมระดับชั้นมัธยมศึกษา		105	96	201	
รวมนักเรียนทั้งหมด		330	318	648	

สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอก ครั้งที่ 2 ปีการศึกษา 2548

การศึกษาขั้นพื้นฐาน : ระดับการศึกษาปฐมวัย

ที่	มาตรฐาน	ผลประเมินอิงเกณฑ์	ผลการรับรองคุณภาพมาตรฐาน	หมายเหตุ
	ด้านผู้เรียน			
1	**มาตรฐานที่ 1** ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	ดี	ได้	
2	**มาตรฐานที่ 2** ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี	ดี	ได้	
3	**มาตรฐานที่ 3** ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา	ดี	ได้	
4	**มาตรฐานที่ 4** ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์	ดี	ได้	
5	**มาตรฐานที่ 5** ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการเรียนตามหลักสูตร	ดี	ได้	
6	**มาตรฐานที่ 6** ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	ดี	ได้	
7	**มาตรฐานที่ 7** ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต	ดี	ได้	
	ด้านครู			
8	**มาตรฐานที่ 8** ครูมีวุฒิ / ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ	ดี	ได้	
9	**มาตรฐานที่ 9** ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	ดี	ได้	
	ด้านผู้บริหาร			
10	**มาตรฐานที่ 10** ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ	ดี	ได้	
11	**มาตรฐานที่ 11** สถานศึกษามีการจัดองค์กร / โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา	ดี	ได้	
12	**มาตรฐานที่ 12** สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	ดีมาก	ได้	
13	**มาตรฐานที่ 13** สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับนักเรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้	ดีมาก	ได้	
14	**มาตรฐานที่ 14** สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา	ดีมาก	ได้	
	ผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวมได้มาตรฐานคุณภาพ สมศ. ✓ ได้ - ไม่ได้			

*ประเมินวันที่ 6 - 8 มีนาคม 2549

ผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน : ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ที่	มาตรฐาน	ผลประเมินอิงเกณฑ์	ผลการรับรองคุณภาพมาตรฐาน	หมายเหตุ
	ด้านผู้เรียน			
1	**มาตรฐานที่ 1** ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	**ดีมาก**	**ได้**	
2	**มาตรฐานที่ 2** ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี	**ดีมาก**	**ได้**	
3	**มาตรฐานที่ 3** ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา	**ดีมาก**	**ได้**	
4	**มาตรฐานที่ 4** ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์	**ดี**	**ได้**	
5	**มาตรฐานที่ 5** ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการเรียนตามหลักสูตร	ปรับปรุง	ปรับปรุง	
6	**มาตรฐานที่ 6** ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	**ดี**	**ได้**	
7	**มาตรฐานที่ 7** ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต	**ดีมาก**	**ได้**	
	ด้านครู			
8	**มาตรฐานที่ 8** ครูมีวุฒิ / ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ	**ดี**	**ได้**	
9	**มาตรฐานที่ 9** ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	**ดี**	**ได้**	
	ด้านผู้บริหาร			
10	**มาตรฐานที่ 10** ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ	**ดี**	**ได้**	
11	**มาตรฐานที่ 11** สถานศึกษามีการจัดองค์กร / โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา	**ดี**	**ได้**	
12	**มาตรฐานที่ 12** สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	**ดีมาก**	**ได้**	
13	**มาตรฐานที่ 13** สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับนักเรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้	**ดีมาก**	**ได้**	
14	**มาตรฐานที่ 14** สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา	**ดีมาก**	**ได้**	
	ผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวมได้มาตรฐานคุณภาพ สมศ. ✓ **ได้** - **ไม่ได้**			

ข้อมูลนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2546-2548 ที่ศึกษาต่อ

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียน			หมายเหตุ
	จบการศึกษา	ศึกษาต่อ ม.1	ร้อยละ	
2546	67	64	95.52	
2547	65	63	96.92	
2548	60	59	98.33	

ข้อมูลนักเรียนหลังจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2548

ที่	รายการ	จำนวนนักเรียน		หมายเหตุ
		จำนวนคน	ร้อยละ	
1	ศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	59	98.33	
2	ศึกษาต่อสายอาชีพ/ศาสนา	-	-	
3	ประกอบอาชีพส่วนตัว	-	-	
4	ช่วยครอบครัวประกอบอาชีพ	-	-	
5	ไม่ศึกษาต่อและไม่ประกอบอาชีพ	-	-	
6	ติดต่อไม่ได้	1	1.67	
รวม		60	100.00	

สถิตินักเรียนหลังจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2548

ที่	รายการ	จำนวนนักเรียน		หมายเหตุ
		จำนวนคน	ร้อยละ	
1	ศึกษาต่อสายสามัญ (ม.4)	30	49.18	
2	ศึกษาต่อสายอาชีพ(ป.วช.)	24	39.34	
3	ประกอบอาชีพ	4	6.55	
4	ช่วยครอบครัวประกอบอาชีพ	2	3.27	
5	ไม่ศึกษาต่อและไม่ประกอบอาชีพ	-	-	
6	ติดต่อไม่ได้	1	1.6	
รวม		61	100.00	

สถานศึกษา(สายอาชีพ)ที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2548 ไปศึกษาต่อ

ที่	ชื่อสถานศึกษา	จำนวนนักเรียน	หมายเหตุ
1	กรุงเทพการบัญชีวิทยาลัย	8	
2	จิตรลดา (สายอาชีพ)	7	
3	พาณิชยการเจ้าพระยา	2	
4	เกษมโปลีเทคนิค	1	
5	ช่างกลขนส่งทหารบก	1	
6	ดอนบอสโก	1	
7	พาณิชยการมีนบุรี	1	
8	พาณิชยการสามเสน	1	
9	วิทยาลัยเสาวภา	1	
10	วราธิปบริหารธุรกิจ	1	
รวม		24	

โรงเรียน (สายสามัญ) ที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2548 ไปศึกษาต่อ

ที่	ชื่อโรงเรียน	จำนวนนักเรียน	หมายเหตุ
1	สันติราษฎ์วิทยาลัย	3	
2	สีตบุตรบำรุง	3	
3	เตรียมอุดมศึกษา	2	
4	ชิโนรสวิทยาลัย	2	
5	สุรศักดิ์มนตรี	1	
6	ราชดำริ	1	
7	ไตรมิตรวิทยาลัย	1	
8	เกริก	1	
9	ดอนเมืองทหารอากาศบำรุง	1	
10	นนทรีวิทยา	1	
11	ปทุมคงคา	1	
12	พุทธจักรวิทยา	1	
13	มัธยมวัดมกุฎกษัตริย์	1	
14	ราชวินิต บางเขน	1	
15	ราชวินิจ บางแคปานขำ	1	
16	วัดกวางโกสุม	1	
17	ศรีอยุธยา	1	
18	สายน้ำผึ้ง	1	
19	สายปัญญา	1	
20	มัธยมวัดเบญจมบพิตร	1	
21	พิริยาลัย	1	จ.แพร่
22	ปิยะมหาราชาลัย	1	จ.นครพนม
23	บ้านม่วงวิทยา	1	จ.สกลนคร
24	สกลราษฎร์	1	จ.สกลนคร
	รวม	30	

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550 - 2551

ค่าสถิติพื้นฐานภาษาไทย

ปีการศึกษา	ระดับโรงเรียน	จำนวนผู้เข้าสอบ	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2550	ระดับสังกัด	57	7.00	29.00	18.89 (47.24)	4.63
40 คะแนน	ระดับประเทศ					
	ระดับโรงเรียน					
2551	ระดับสังกัด	63	22.00	74.00	45.97	11.31
	ระดับประเทศ	6,499	10.00	80.00	41.20	10.18
		797,584	0.00	92.00	41.09	11.02
คณิตศาสตร์	ระดับโรงเรียน					
2550	ระดับสังกัด	57	6.00	27.00	13.46 (33.64)	4.40
40 คะแนน	ระดับประเทศ					
	ระดับโรงเรียน					
2551	ระดับสังกัด	63	9.00	74.00	32.24	13.04
	ระดับประเทศ	6,505	0.00	80.00	31.76	10.42
		798,093	0.00	97.00	32.66	11.69
วิทยาศาสตร์						
2550	ระดับโรงเรียน	57	5.00	23.00	12.79 (31.97)	4.02
40 คะแนน	ระดับสังกัด					
	ระดับประเทศ					
2551	ระดับโรงเรียน	63	12.50	82.50	42.78	14.59
	ระดับสังกัด	6,502	5.00	92.50	38.05	13.03
	ระดับประเทศ	797,688	0.00	100.00	39.44	14.13
สังคมศึกษา						
2550	ระดับโรงเรียน	57	9.00	28.00	17.58 (43.95)	4.20
40 คะแนน	ระดับสังกัด					
	ระดับประเทศ					
2551	ระดับโรงเรียน	63	10.00	72.00	43.90	12.55
	ระดับสังกัด	6,502	0.00	76.00	41.00	11.14
	ระดับประเทศ	797,688	0.00	90.00	41.42	11.93
ภาษาอังกฤษ						
2550	ระดับโรงเรียน	57	5.00	22.00	11.16 (27.89)	3.40
40 คะแนน	ระดับสังกัด					
	ระดับประเทศ					
2551	ระดับโรงเรียน	63	10.00	77.00	36.84	12.65
	ระดับสังกัด	6,505	0.00	89.00	31.74	10.75
	ระดับประเทศ	798,093	0.00	95.00	32.42	11.74

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ช่วงชั้นที่ 2
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2551

ค่าสถิติพื้นฐาน

ภาษาไทย

	จำนวนผู้เข้าสอบ	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ระดับโรงเรียน	85	12.50	77.50	43.24	13.15
ระดับสังกัด	43,916	5.00	92.50	43.08	12.25
ระดับประเทศ	953,087	0.00	95.00	42.02	12.90

คณิตศาสตร์

ระดับโรงเรียน	85	16.00	76.00	41.32	14.36
ระดับสังกัด	43,918	0.00	100.00	44.74	14.85
ระดับประเทศ	953,153	0.00	100.00	43.76	15.93

วิทยาศาสตร์

ระดับโรงเรียน	85	17.50	90.00	52.29	16.81
ระดับสังกัด	43,918	5.00	100.00	53.15	16.83
ระดับประเทศ	953,155	0.00	100.00	51.68	17.28

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่6 ปีการศึกษา 2550 - 2551

ค่าสถิติพื้นฐานภาษาไทย

ปีการศึกษา		จำนวนผู้เข้าสอบ	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2550	ระดับโรงเรียน	68	17.50	52.50	34.80	9.06
	ระดับสังกัด					
	ระดับประเทศ	961,921	2.50	92.50	36.58	10.95
2551	ระดับโรงเรียน	85	12.50	77.50	43.24	13.15
	ระดับสังกัด	43,916	5.00	92.50	43.08	12.25
	ระดับประเทศ	953,087	0.00	95.00	42.02	12.90

คณิตศาสตร์

2550	ระดับโรงเรียน	68	8.00	92.00	38.50	12.89
	ระดับสังกัด					
	ระดับประเทศ	961,921	0.00	100.00	47.55	20.93
2551	ระดับโรงเรียน	85	16.00	76.00	41.32	14.36
	ระดับสังกัด	43,918	0.00	100.00	44.74	14.85
	ระดับประเทศ	953,153	0.00	100.00	43.76	15.93

วิทยาศาสตร์

2550	ระดับโรงเรียน	68	10.00	92.50	41.90	16.59
	ระดับสังกัด					
	ระดับประเทศ	961,921	0.00	100.00	49.57	21.95
2551	ระดับโรงเรียน	85	17.50	90.00	52.29	16.81
	ระดับสังกัด	43,918	5.00	100.00	53.15	16.83
	ระดับประเทศ	953,155	0.00	100.00	51.68	17.28

ภาษาอังกฤษ

2550	ระดับโรงเรียน	68	10.00	72.50	31.00	13.24
	ระดับสังกัด					
	ระดับประเทศ	961,921	0.00	100.00	38.67	17.09
2551	ระดับโรงเรียน					
	ระดับสังกัด					
	ระดับประเทศ					

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551

ค่าสถิติพื้นฐาน

ภาษาไทย

	จำนวนผู้เข้าสอบ	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ระดับโรงเรียน	63	22.00	74.00	45.97	11.31
ระดับสังกัด	6,499	10.00	80.00	41.20	10.18
ระดับประเทศ	797,584	0.00	92.00	41.09	11.02

คณิตศาสตร์

ระดับโรงเรียน	63	9.00	74.00	32.24	13.04
ระดับสังกัด	6,505	0.00	80.00	31.76	10.42
ระดับประเทศ	798,093	0.00	97.00	32.66	11.69

วิทยาศาสตร์

ระดับโรงเรียน	63	12.50	82.50	42.78	14.59
ระดับสังกัด	6,502	5.00	92.50	38.05	13.03
ระดับประเทศ	797,688	0.00	100.00	39.44	14.13

สังคมศึกษา

ระดับโรงเรียน	63	10.00	72.00	43.90	12.55
ระดับสังกัด	6,502	0.00	76.00	41.00	11.14
ระดับประเทศ	797,688	0.00	90.00	41.42	11.93

ภาษาอังกฤษ

ระดับโรงเรียน	63	10.00	77.00	36.84	12.65
ระดับสังกัด	6,505	0.00	89.00	31.74	10.75
ระดับประเทศ	798,093	0.00	95.00	32.42	11.74

ข. แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียน

การประชุมผู้ปกครองนักเรียน และงานรวมพลังสร้างคนดีถวายเป็นพระราชกุศล
สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

วันเสาร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551

โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
สำนักงานเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการดำเนินงานโครงการในครั้งต่อไป ใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน โปรดกรุณาทำเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับความรู้สึก/ความคิดเห็น หรือเติมข้อความตามความเป็นจริงหรือ ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ท่านเป็นผู้ปกครองนักเรียน ระดับชั้น .....

รายการประเมิน	ระดับความรู้สึก/ความคิดเห็น					หมายเหตุ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม						
2. สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม						
3. การให้การต้อนรับทั่วถึง						
4. ความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม						
5. การประชาสัมพันธ์ชัดเจนและทั่วถึง						
6. การอบรมและฝึก108อาชีพสามารถนำไปประกอบอาชีพได้						
7. สาระความรู้ที่ได้รับจากการประชุมผู้ปกครอง						
8. ความภูมิใจในการนำเสนอผลงานนักเรียน						

ข้อเสนอแนะ / ความคิดเห็น

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

สรุปผลการประชุมผู้ปกครองนักเรียน และ งานรวมพลังสร้างคนดีถวายเป็นพระราชกุศล
สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
วันเสาร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551
โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
สำนักงานเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

จำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมงาน 572 คน คิดเป็น 81.71 %
จำนวนผู้ปกครองที่เข้าร่วมงาน 286 คน คิดเป็น 40.86 %
จำนวนแขกอื่นๆที่เข้าร่วมงาน 52 คน

รายการประเมิน	ระดับความรู้สึก/ความคิดเห็น (ร้อยละ)			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง
1. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	38.10	36.19	23.81	1.90
2. สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	43.81	40.00	16.19	-
3. การให้การต้อนรับทั่วถึง	38.10	41.90	20.00	-
4. ความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม	39.05	44.76	16.19	-
5. การประชาสัมพันธ์ชัดเจนและทั่วถึง	38.10	39.05	19.05	3.80
6. การอบรมและฝึก108อาชีพสามารถนำไปประกอบอาชีพได้	47.62	34.29	18.10	-
7. สาระความรู้ที่ได้รับจากการประชุมผู้ปกครอง	40.00	43.81	16.19	-
8. ความภูมิใจในการนำเสนอผลงานนักเรียน	40.95	40.00	19.05	-
รวม	40.71	40.00	18.57	0.71

จากการสรุปความคิดเห็นในการจัดการประชุมผู้ปกครองนักเรียน และงานรวมพลังสร้างคนดีถวายเป็นพระราชกุศล สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ผู้เข้าร่วมงานมีความคิดเห็นว่าการจัดงานโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความคิดเห็นด้านการอบรมและฝึก108 อาชีพสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ด้านสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม ด้านความภูมิใจในการนำเสนอผลงานนักเรียน ด้านระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับดีมาก ด้านความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม ด้านสาระความรู้ที่ได้รับจากการประชุมผู้ปกครอง ด้านการให้การต้อนรับทั่วถึง ด้านการประชาสัมพันธ์ชัดเจนและทั่วถึง อยู่ในระดับดี

แบบสำรวจความต้องการฝึกอบรมอาชีพ

โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี
สำนักงานเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

<u>คำชี้แจง</u> การสำรวจข้อมูลนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความต้องการในการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพต่าง ๆ

1. ผู้ปกครองนักเรียนชั้น.....
2. เพศ ❒ ชาย ❒ หญิง
3. อายุ.....ปี
4. วุฒิการศึกษา

❒ ประถมศึกษา ❒ มัธยมศึกษาตอนต้น ❒ มัธยมศึกษาตอนปลาย
❒ ปวช. ❒ อนุปริญญา / ต่ำกว่าปริญญาตรี ❒ ปริญญาตรี
❒ ปริญญาโทหรือสูงกว่า ❒ อื่นๆ.....

5. มีความประสงค์เข้ารับการฝึกอบรม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อและให้ระบุลำดับความต้องการจาก 1,2,3,....)

❒ การเพาะเห็ดฟางในตระกร้า ❒ รวยด้วยปุ๋ยชีวภาพ ❒ ร่ำรวยด้วยผักอินทรีย์
❒ ธุรกิจเทียนเจล ❒ สร้างรายได้ด้วยงานประดิษฐ์ ❒ การทำน้ำสมุนไพร
❒ กรอบรูปไม้ ❒ ดอกไม้กระดาษสา ❒ การเย็บถาดใบตอง
❒ กรอบวิทยาศาสตร์ ❒ กัดกระจกลงทอง ❒ ของที่ระลึกจากงานไม้
❒ สบู่สวยรวยทรัพย์ ❒ รวยด้วยแหนมเห็ด ❒ ปลาส้มเงินล้าน
❒ น้ำเต้าหู้คู่ปาท่องโก๋ ❒ ปั้นขลิบไส้ปลาสมุนไพร ❒ โดนัทพารวย
❒ ธุรกิจซ่อมเครื่องยนต์เล็ก ❒ ธุรกิจติดตั้งแอร์ ❒ ธุรกิจซ่อมคอมพิวเตอร์
❒ นวดฝ่าเท้าเงินล้าน ❒ งานเหล็กดัดอิตาลี ❒ธุรกิจซ่อมโทรศัพท์มือถือ
❒ อื่น ๆ ระบุ.....

6. ระยะเวลาที่ต้องการฝึกอบรม

❒ 1-3 วัน ❒ 4-7 วัน ❒ 1-2 สัปดาห์ ❒ 3-4 สัปดาห์ ❒ 1 เดือนขึ้นไป
❒ อื่น ๆ.....

7. ช่วงเวลาที่ฝึกอบรม เดือน.....ปี.....
8. ค่าใช้จ่ายโดยประมาณที่ท่านสามารถชำระได้ต่อหลักสูตร/ต่อคน..... บาท
9. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือในการสำรวจครั้งนี้

สรุปผลการสำรวจความต้องการฝึกอบรมอาชีพ

โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักงานเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

จำนวนผู้ปกครองที่ตอบแบบสำรวจทั้งหมด 613 คน คิดเป็น 85.73 %

จำนวนผู้ปกครองที่มีความต้องการฝึกอบรมอาชีพ 567 คน คิดเป็น 92.50 %

จำนวนผู้ปกครองที่ไม่ต้องการฝึกอบรมอาชีพ 46 คน คิดเป็น 7.50 %

1. อาชีพที่ต้องการฝึกอบรม

ที่	อาชีพ	จำนวน (คน)	ที่	อาชีพ	จำนวน (คน)
1	ธุรกิจเทียนเจล	88	2	น้ำเต้าหู้คู่ปาท่องโก๋	85
3	โดนัทพารวย	78	4	นวดฝ่าเท้าเงินล้าน	65
5	การทำน้ำสมุนไพร	65	6	การเพาะเห็ดฟางในตระกร้า	59
7	สบู่สวยรวยทรัพย์	58	8	กรอบรูปไม้	58
9	ดอกไม้กระดาษสา	56	10	ธุรกิจซ่อมคอมพิวเตอร์	53
11	ของที่ระลึกจากงานไม้	44	12	ธุรกิจซ่อมโทรศัพท์มือถือ	41
13	สร้างรายได้ด้วยงานประดิษฐ์	35	14	กรอบวิทยาศาสตร์	30
15	กัดกระจกลงทอง	26	16	ธุรกิจติดตั้งแอร์	24
17	ธุรกิจซ่อมเครื่องยนต์เล็ก	23	18	ปลาส้มเงินล้าน	21
19	ร่ำรวยด้วยผักอินทรีย์	18	20	รวยด้วยปุ๋ยชีวภาพ	18
21	ปั้นขลิบไส้ปลาสมุนไพร	15	22	การเย็บถาดใบตอง	14
23	รวยด้วยแหนมเห็ด	12	24	งานเหล็กดัดอิตาลี	11
25	การทำตุ๊กตา	3	26	การจัดดอกไม้สด	1
27	การจัดสวน	1	28	การทำอาหาร	1
29	การทำขนม	1	30	การทำสร้อย	1
31	การเย็บเสื้อผ้า	1	32	ใบลาน	1
33	การทำขนมไทย	1	34	ช่างทำกระจกอลูมิเนียม	1
35	ช่างเสริมสวย	1	36	การพับธนบัตร	1
37	การตัดเย็บรองเท้า	1	38	การเย็บกระเป๋าหนัง	1

2. ระยะเวลาที่ต้องการฝึกอบรม

ระยะเวลา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 3 วัน	236	41.57
4 – 7 วัน	102	17.98
1 – 2 สัปดาห์	80	14.04
3 – 4 สัปดาห์	76	13.48
1 เดือนขึ้นไป	73	12.92
รวม	567	100.00

3. ช่วงเวลาที่ฝึกอบรม

ช่วงเวลา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีนาคม 2551	257	45.30
เมษายน 2551	223	39.32
พฤษภาคม 2551	34	5.98
ตุลาคม 2551	24	4.27
กันยายน 2551	15	2.56
มกราคม 2552	10	1.71
ธันวาคม 2551	5	0.85
รวม	567	100.00

4. ค่าใช้จ่ายที่สามารถชำระได้ต่อหลักสูตร / ต่อคน

จำนวนเงิน (บาท)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
100	151	26.56
500	102	17.97
1,000	80	14.06
200	75	13.28
300	58	10.16
50	35	6.25
1,500	22	3.91
150	13	2.34
3,000	13	2.34
20	9	1.56
250	4	0.78
400	4	0.78
รวม	567	100.00

5. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

5.1 ไม่สามารถเข้าร่วมอบรมได้เนื่องจากไม่มีเวลา (46 คน)

5.2 ควรมีการสอนหลักการตลาดควบคู่ไปด้วยเพื่อวางแผนในการประกอบอาชีพได้ (8 คน)

5.3 ควรแนะช่องทางในการทำมาหากินต่อไปหลักจากฝึกอาชีพจบแล้ว (8 คน)

5.4 อยากให้มีอาชีพที่เป็นโอทอปของแต่ละจังหวัด (4 คน)

5.5 อยากให้มีการฝึกอบรมอาชีพตลอดปี (8 คน)

5.6 เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจมากเพราะทำให้มีอาชีพติดตัว มีเงินใช้ในบ้านเพิ่มมากขึ้น (21 คน)

5.7 ในการอบรมอาชีพควรเป็นวันเสาร์อาทิตย์ (42 คน)

5.8 ควรเป็นการอบรมแบบกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณ 20 คน (8 คน)

5.9 ควรมีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 2 สัปดาห์ (4 คน)

****

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	คุณชวลี อมาตยกุล
วุฒิการศึกษา	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาลสาธารณสุข) คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจ) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ประสบการณ์การรับราชการ	พ.ศ. 2535 เริ่มรับราชการในตำแหน่งวิทยากรตรี ฝ่ายส่วนพระองค์ กองงานในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักราชเลขาธิการ พ.ศ. 2545 วิทยากร 7 สำนักราชเลขาธิการ พ.ศ. 2547 วิทยากร 8 สำนักราชเลขาธิการ พ.ศ. 2551 รองราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักราชเลขาธิการ
ผลงานทางวิชาการ	-
รางวัลหรือทุนการศึกษา	ศิษย์เก่าพยาบาลสาธารณสุขดีเด่นปี2550 สมาคมพยาบาลสาธารณสุขไทย
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	- รองราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักราชเลขาธิการ - ผู้ดูแลวังสระปทุม - กรรมการและเลขานุการมูลนิธิสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า - กรรมการกิตติมศักดิ์มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา - กรรมการโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี - รองประธานกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนวัดปทุมวนาราม ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี - กรรมการฆราวาสวัดปทุมวนารามราชวรวิหาร
สถานที่ทำงาน	วังสระปทุม 195 ถนนพญาไท แขวงปทุมวัน เขตปทุมวัน กทม. 10330